

RICARD EXPÓSITO I AMAGAT

Literatura prohibida a la Barcelona del tombant de segle XVII: les desiderates bibliogràfiques de Pau Ignasi de Dalmases i Ros

RESUM

En aquest article s'analitzen les adquisicions bibliogràfiques del patrici barceloní Pau Ignasi de Dalmases i Ros (1670-1718) al tombant del segle XVII: un conjunt d'uns 250 impresos, entre l'ortodòxia i la prohibició, obtinguts a set ciutats europees gràcies a una xarxa de corresponsals integrada per comerciants, tipògrafs, cavallers i, fins i tot, un inquisidor. Aquestes desiderates dalmasianas constitueixen una font molt valuosa per a estudiar tant el comerç de l'imprès europeu a la Barcelona moderna com el consum cultural –aristocràtic– dels productes d'estampa (llibres, periòdics i materials cartogràfics).

ABSTRACT

The aim of this article is to study the bibliographical acquisitions of Pau Ignasi de Dalmases i Ros (1670-1718), a patrician from Barcelona, towards the end of the 17th century: a collection of approx. 250 examples of printed materials, ranging from orthodoxy to prohibition, purchased in seven European cities thanks to a network of correspondents, which was made up of traders, printers, knights and, even, an inquisitor. These desiderata of Dalmases constitute a very valuable source to study the European trade of printed materials in the Early Modern Barcelona as well as the cultural consumption –aristocratic– of printed products (books, newspapers and maps).

Bulletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, LII, 2009-2010, p. 137-202.

RICARD EXPÓSITO I AMAGAT

Literatura prohibida a la Barcelona del tombant de segle XVII: les desiderates bibliogràfiques de Pau Ignasi de Dalmases i Ros*

«Entre las cosas notables de Barcelona lo ha sido en tiempos pasados la biblioteca que recogió Don Ignacio Dalmaces y Ros», escrivia el P. Villanueva al principi del segle XIX i després d'un parell de visites a la ciutat. El mateix erudit no s'estava de lamentar la trista fi d'aquell singular fons bibliogràfic: «Poco después de la muerte de dicho Don Ignacio se deshizo aquella colección, que debía ser curiosa y apreciable según parece por las reliquias que de ella quedan en casa de Don Ramon Dalmaces.»¹ En efecte, la magnífica Biblioteca Dalmases, situada al carrer de Montcada, encara existia el 1740, tot i que «fort négligée, entre les mains de ses héritiers», segons recollia un dels erudits estrangers que s'havia beneficiat de la seva consulta, l'abat perpinyanès Joseph Xaupí.² Sens dubte, unes dècades

* Aquest treball s'inscriu en el projecte d'investigació del MICINN, HAR2008-04833. Aprofitem per agrair l'ajuda de Xavier Torres i de Javier Burgos.

1. J. VILLANUEVA, *Viage literario a las iglesias de España*, Madrid, Imprenta de la Real Academia de la Historia, a cargo de José Rodríguez, 1851, t. XVIII, p. 122.

2. J. XAUPI, *Recherches historiques sur la noblesse des citoyens honorés de Perpignan et de Barcelone. Connus sous le nom de citoyens nobles; Pour servir de suite au Traité de la Noblesse de La Roque*, Paris, chez Nyon, libraire, 1763, p. 561-562. Segons Fèlix Torres i Amat de Palou, la biblioteca començà a desfer-se el 1738, «pero todavía se conserva una parte preciosa de ella que custodia con mucho

abans, en temps del seu principal artífex, Pau Ignasi de Dalmases i Ros, havia constituït una de les biblioteques més riques de la Ciutat Comtal, tant per la quantitat com per la diversitat de les obres impreses i manuscrites: la prova és que a l'inventari que ha sobreviscut s'hi registraren més de 4.760 volums.³ No és, però, la nostra intenció analitzar, ara,⁴ els continguts d'aquesta biblioteca, sinó un aspecte únicament de la formació d'aquest fons: les desiderates i les vies d'adquisicions bibliogràfiques del seu propietari, segons una relació manuscrita d'uns 250 títols entre llibres, periòdics i altres materials d'estampa, elaborada per Dalmases mateix a la darrerria del segle XVII (entre 1699 i 1701), i la finalitat de la qual era la compra d'aquestes obres en diverses ciutats europees. Es tracta, certament, d'un document excepcional, no solament perquè il·lumina una faceta poc coneguda del consum cultural de les elits barcelonines, i el paper concomitant dels llibreters i tipògrafs barcelonins en la circulació de l'imprès forà, sinó, sobretot, perquè, a diferència de la majoria dels inventaris *post mortem* —la font més habitual a l'hora de reconstituir les biblioteques privades—, les desiderates dalmasianes inclouen també tota mena de literatura prohibida, tant d'índole política com religiosa.

El document en qüestió, encapçalat pel títol «Libres envio á sercar», ocupa els ff. 239v-236r del manuscrit 618 de la Biblioteca de Catalunya, un volum miscel·lani —«Vari[o]s papeles o notas» llegim al lloc⁵— que conté notes històriques, discursos, fragments de memorials, cartes i, fins i tot, una relació noticiosa del 1704. Aquests materials heterogenis (en català, castellà i llatí) foren escrits o copiats per Pau Ignasi de Dalmases i altres mans a la darrerria del segle XVII i al començament del XVIII, formant un conjunt de 8 f. preliminars + 245 f. (numeració moderna en llapis; paper

aprecio la casa de Dalmases»: F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario critico de los escritores catalanes, y dar alguna idea de la antigua y moderna literatura de Cataluña*, Barcelona, Imprenta de J. Verdaguer, 1836, p. 193. Les restes de la biblioteca dalmasiana, 753 llibres (977 volums i 69 fullets solts), foren adquirides el 1916 per la Biblioteca de Catalunya: [R. D'ALÒS], «La Biblioteca de Dalmases», *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, any III, 6 (1916), p. 28-57.

3. Biblioteca de Catalunya (BC), ms. 677. Càlcul realitzat a partir del recompte de les signatures, llevat del «suplemento general» (f. 369).

4. Actualment estem preparant un estudi sobre la Biblioteca de Dalmases i el ms. 677.

5. BC, ms. 618, «II. 26 / Vari[o]s papeles/ o notas/ 13»; i a la part inferior: «33».

295 × 205 mm).⁶ Les desiderates bibliogràfiques s'integren de forma peculiar dins d'aquest volum: la llista fou inserida de manera inversa a la disposició de l'escriptura general del manuscrit –d'aquí la foliació que hem indicat més amunt. A l'esquerra s'anotava la ciutat on es realitzava la compra (Gènova, Venècia, Nàpols, Tolosa, Madrid, Amsterdam i Lió) i a la dreta, la persona responsable de l'adquisició. Abans d'examinar les obres sol·licitades, la seva presència o no a la biblioteca dalmasiana, i la identitat dels cercadors o els contactes bibliogràfics de Dalmases, evocarem breument la significació d'aquest prohóm barceloní. Al final del text, el lector trobarà un parell d'annexos: el primer, amb la transcripció del document, i el segon, amb la identificació –no sempre fàcil– de les obres encomanades.⁷

PAU IGNASI DE DALMASES I ROS, PATRICI BARCELONÍ

Nascut el 1670 i batejat a l'església barcelonina de Santa Maria del Mar, Pau Ignasi de Dalmases i Ros va destacar com a erudit, diplomàtic i cronista oficial del Principat de Catalunya. Com és sabut, va ser també un dels fundadors de l'Acadèmia dels Desconfiats, a més de partidari de l'arxiduc durant la guerra de Successió. La seva rellevància cultural i política no es limita a l'àmbit català: recordem que el 1713 era ambaixador a Anglaterra per tractar el «Case of the Catalans», és a dir, el destí de la Catalunya austriacista abandonada pels aliats. Això no obstant, encara no disposem de cap biografia prou completa del personatge, tot i les valuoses contribucions de Josep Rafael Carreras i Bulbena i de Pere Voltes

6. Vegeu *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714). Volum I. Barcelona: Biblioteca de Catalunya*, direcció d'E. Duran, compilació a cura de M. Toldrà amb la col·laboració d'A. Gudayol, Barcelona, IEC, 2006, p. 157-165.

7. El document ha estat citat –però no estudiat, almenys exhaustivament– per alguns autors, amb identificacions errònies d'algunes de les obres: P. VOLTES BOU, «Nuevas noticias de don Pablo Ignacio de Dalmases y Ros y su tiempo», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, XXVI (1954-1956), p. 115-116; *id.*, *Pau Ignasi de Dalmases i el seu temps*, Barcelona, Rafael Dalmau, 1962, p. 32; E. GARCÍA DINI, «Pablo Ignacio de Dalmases y la "Academia de los Desconfiados" de Barcelona», *Miscellanea di studi ispanici*, a cura dell'Istituto di Lingua e Letteratura Spagnola dell'Università di Pisa (1969-1970), pp. 203-204; M. CAMPABADAL I BERTRAN, *La Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona en el segle XVIII. L'interès per la història, la llengua i la literatura catalanes*, Barcelona, Reial Acadèmia de Bones Lletres / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006, p. 340.

i Bou.⁸ Era fill del mercader Pau de Dalmases, també conegut com a Pau Dalmases «menor», de qui va heretar la senyoria de Vilallonga. El 1688 va doctorar-se en arts i filosofia, i dos anys després es casava amb Maria Marta de Vilana i de Cordellas. Entremig, va adquirir la baronia de Pierola, i el 1692, Carles II li atorgava el privilegi militar. Viatjà per terres franceses i castellanes, i va establir contacte amb nombrosos erudits peninsulars.⁹ tal com declarava ell mateix a la seva obra *Dissertacion historica por la patria de Paulo Orosio* (cap. I, ff. 2-3), dedicada al primer Borbó i al Principat, «representado en sus tres estamentos de las Cortes celebradas en este año de 1702». A la Barcelona del tombant de segle XVII, Dalmases va continuar cultivant les relacions amb altres nobles i eclesiàstics, i tots plegats van fundar, el 1700, l'Acadèmia dels Desconfiats,¹⁰ de la qual Dalmases en va ser l'arxiver perpetu. Un nou càrrec li fou concedit a les Corts del 1701-1702 (capítol VII): Pau Ignasi, a proposta dels tres estaments, va ser nomenat cronista per Felip V, ofici i dignitat que li seria confirmat també per Carles III a les noves Corts (capítol XCI).

La seva activitat política a la Catalunya austriacista fou ben notòria. El 1704 va ésser l'enviat del Consell de Cent a Madrid per intentar obtenir l'alliberament d'alguns patricis catalans empresonats pel virrei Fernández de Velasco, però la seva gestió fou infructuosa: de fet, ell mateix, juntament amb el seu cunyat Josep Faust de Potau —o Patau—,¹¹ futur marquès

8. J. R. CARRERAS Y BULBENA, «Constitució y Actes conservades de la Academia Desconfiada, anomenada també Escola y Academia dels Desconfiats», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras*, 74 (1922), p. 243-254; P. VOLTES BOU, «Nuevas noticias de don Pablo Ignacio...» *op. cit.*, p. 95-136; *id.*, *Pau Ignasi de Dalmases...*, *op. cit.*

9. Al mateix ms. 618 es conserva part de la correspondència erudita de Pau Ignasi dels anys 1702-1704 i 1711, ff. 95-148v.

10. Vegeu, entre d'altres, E. MOLINÉ Y BRASÉS, «La Academia dels Desconfiats», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, IX (1917-1920 [1921]), pp. 1-10 i 63; J. R. CARRERAS Y BULBENA, «Constitució y Actes conservades...», *op. cit.*, p. 225-277, 289-336 i 179 [bis]-194 [bis]; A. COMAS, *Història de la literatura catalana*. Vol. IV, Barcelona, Ariel, 1964, p. 76-86; E. GARCÍA DINI, «Pablo Ignacio de Dalmases...», *op. cit.*, p. 199-260; J. S. AMELANG, *La formación de una clase dirigente*, Barcelona, Ariel, 1986, p. 166-174; I. GERMÁN TORRES, «La Academia de los Desconfiados», *Pedralbes*, 13, II (1993), p. 565-572; i M. CAMPABADAL I BERTRAN, *La Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona...*, *op. cit.*, p. 27-59.

11. Al manuscrit A-30 conservat a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB), f. 241, entre d'altres documents, apareix la forma «Patau».

de Vall-cabra, acabarà a la presó,¹² tot i que la captura contravenia l'*ius gentium* i les prerrogatives i els privilegis catalans que emparaven l'un i l'altre. Desterrat a Burgos i a París, i un cop bescanviat per un altre presoner, Pau Ignasi va poder retornar a Barcelona i abraçar la causa austriacista. A tall de recompensa, Carles III el nomenava, el 1709, marquès de Vilallonga. El seu protagonisme, però, no va ser menor a les acaballes del conflicte. Així, en fer-se pública, el 1713, l'evacuació aliada del Principat, Dalmases es traslladà tot seguit a Anglaterra, en qualitat d'ambaixador de les institucions catalanes. Un cop assabentat allà de la capitulació de «mi infeliz Patria Barcelona y Cataluña (...) opresa ya, y perdida –escrivia– su amada y costosa libertad»,¹³ va marxar primer a La Haia i després a París, des d'on féu arribar la seva submissió a Felip V,¹⁴ la qual li fou acceptada. Sens dubte, en l'obtenció del perdó borbònic hi pesaren força les bones relacions amb alguns destacats filipistes i fins i tot l'actuació d'alguns familiars seus: el pare de Pau Ignasi havia espiat per al bàndol borbònic des de Mataró (1713) i lliurat una part de la correspondència anglesa del seu fill –amb el seu consentiment potser?– al duc de Pòpoli, comandant de l'exèrcit filipista que assetjava Barcelona. Per a Amèlia Castan i Gemma García, la «lleialtat dinàstica [de Pau Ignasi] va ser oscil·lant, però no així la seva preocupació pel manteniment dels privilegis i constitucions de Catalunya».¹⁵ Un cop tornat a la capital catalana, Dalmases

12. Sobre aquest episodi, vegeu F. SOLDEVILA, «La presó de Pau Ignasi de Dalmases i Ros, enviat especial de la ciutat de Barcelona a Felip V (1705)», *Estudis Universitaris Catalans*, vol. 22 (dotzè de la segona època, «Homenatge a Antoni Rubió i Lluch», 1936), p. 481-498.

13. AHCB, ms. B-96, carta solta (còpia) de Pau Ignasi dirigida a Carles III, Londres, 23-X-1714, «Señor. Siendo a V. Mag.d C. y Catolica bien manifesto el zelo que he professado...». Vegeu-ne la transcripció completa dins *La Junta General de Braços de 1713. L'ambaixada Dalmases i altra documentació (1713-1714)*, a cura de J. M. Bringué i Portella i altres, coordinat per E. Serra i Puig, introducció de J. Pons i Alzina, Barcelona, Parlament de Catalunya [etc.], 2008, p. 575-576.

14. En una llarga epístola-relació datada a Londres el 12 de febrer de 1715 i dirigida al marquès de Grimaldo, secretari de Guerra i d'Hisenda borbònic, Pau Ignasi intentava justificar les seves actuacions polítiques i diplomàtiques des de 1703. Així, per exemple, quan la Ciutat de Barcelona determinà enviar-lo a Anglaterra (març de 1713), «no supe, y no me parecio licito, ni decente resistirme a servir a mi Patria, y mas quando considerava podia redundar en su utilidad mi obediencia, y yo contribuir a su sosiego y tranquilidad», AHCB, ms. B-96, document solt, s.f., Londres, 12-II-1715, «Muy S. Mio. No sé si VS abrà olvidado mi nombre...». *La Junta General de Braços...*, *op. cit.*, p. 580-586.

15. A. CASTAN RANCH i G. GARCÍA FUERTES, «L'oscil·lant posicionament polític de Pau Ignasi de Dalmases i Ros durant la Guerra de Successió», dins *Actes del Congrés l'Apostta Catalana a*

va reprendre les seves antigues activitats literàries i recerques històriques. El resultat va ser una «Història de Catalunya» –inacabada–, una vida de santa Eulàlia i altres opuscles que restaren inèdits.¹⁶ Va morir el 1718, als quaranta-vuit anys d'edat, a la seva ciutat natal.

No és estrany, doncs, que algú com ara Pau Ignasi de Dalmases, amb una densa activitat dedicada a les lletres, a la política, i sempre «en servicio de la Patria», aplegués una «numerosa Libreria de selectissimos Autores impressos, y manuscritos», oberta a tots els estudiosos.¹⁷ La sorpresa, si de cas, és que s'hagi conservat un document tan singular com ara l'esmentada relació de compres bibliogràfiques l'anàlisi del qual permet conèixer algunes de les principals vies de proveïment bibliogràfic d'un patrici barceloní a la darrereria del segle XVII. Efectivament, entre 1699 i 1701, Pau Ignasi de Dalmases va encarregar la compra d'un conjunt prou extens de llibres i gasetes, així com alguns materials cartogràfics, a un grup de nou persones, naturals del Principat i forasteres: un tal Catà, Baltasar Ferrer, l'anomenat Vidania, Anton Garrigó, Gavino Farina, Francisco Barbara, Arnold de Jager, «lo para y señor» –potser Pau Dalmases?– i Rafel Figueró. Alguns d'ells no tenien cap relació amb el món editorial o el comerç del llibre, com ara Vidania mateix. Es tracta, probablement, de don Diego Vincencio de Vidania, un erudit i jurista, partidari també de l'arxiduc Carles, i que va ser catedràtic i rector de la Universitat d'Osca (1667), a més de fiscal del

la Guerra de Successió (1705-1707) (Barcelona, 3-5 de novembre de 2005), Barcelona, Generalitat de Catalunya [etc.], 2007, p. 245. Sobre l'actitud política i l'actuació diplomàtica de Pau Ignasi, vegeu també *La Junta General de Braços...*, *op. cit.*

16. P. SERRA Y POSTIUS, *Prodigios, y finezas de los santos angeles, hechas en el Principado de Cataluña. Ilustradas con dos copiosos indices: uno historico de los autores de los manu-escritos, que en este libro se citan, y se haze mencion: otro de lo mas particular, y notable de toda la obra*, Barcelona, por Jayme Surià, 1726, p. 402-403.

17. Tal com escrivia Francisco de Ansaldo dins la seva «censura y discurso» de la *Dissertacion historica por la patria de Paulo Orosio: Pau Ignasi de DALMASES I ROS, Dissertacion historica por la patria de Paulo Orosio, discipulo, y amigo de las dos claras lumbreras de la Iglesia S. Geronymo, y S. Agustín, que fue Tarragona en Cataluña, y no Braga en Portugal. En que se satisfacen las razones, que en contra escribió el excelentissimo señor marques de Mondejar*, Barcelona, en la Imprenta de Rafael Figueró, impressor, 1702, h2. En el «parecer» de don Diego Pellicer y de Tovar sobre la mateixa obra, aquest cavaller, militar i acadèmic «desconfiat» va declarar que la Biblioteca Dalmases, un «ameno vergel de singulares libros y de preciosos manuscritos», era oberta a tothom, «sin reservar puertas, ni ceñirse à horas», *ibidem*, g2.

tribunal inquisitorial de Barcelona d'ençà 1684. Posteriorment, va viure a Itàlia i va ser nomenat capellà major del rei a Nàpols. Allà va ser on va polemitzar amb Giambattista Vico, i on va adquirir alguns dels llibres que demanava Dalmases.¹⁸

Altres individus, per contra, provenien del món dels negocis, i concretament dels corresponsals mercantils del seu pare, Pau Dalmases, mercader barceloní. Aquest era el cas de Gavino Farina, natural de Sàsser (Sardenya), descendent –segons sembla– del metge homònim de Felip IV i Carles II, i cavaller de l'orde de Calatrava resident a Madrid, a qui Dalmases encomanava les adquisicions bibliogràfiques madrilenyes (en substitució de Francisco Barbara, el nom inicial del qual fou ratllat).¹⁹ Un altre personatge estretament lligat amb el pare de Pau Ignasi era el corredor d'orella Joan Cattà (o «Catà», tal com figura a les desiderates), el qual va comprar diverses obres per a Dalmases fill a les ciutats de Gènova, Venècia i Lió. Durant la guerra de Successió, Cattà, aleshores un dels socis de la companyia comercial formada juntament amb Pau Dalmases i Anton Píria, va continuar rebent encàrrecs bibliogràfics de Dalmases fill.²⁰ Tot sembla

18. Archivo General de Indias (AGI), *Indiferente General*, 123, n. 150; *id.*, 124, n. II; i *id.*, 124, n. 42; Archivo Histórico Nacional (AHN), *Consejo de Inquisición*, 1220, exp. I. Sobre Vidania, vegeu, entre d'altres, J. VALLET DE GOYTISOLO, «Diego Vincencio de Vidania, un oscense grociano contemporáneo de Vico», *Anales de la Real Academia de Ciencias Morales y Políticas*, 44 (69) (1992), p. 287-299.

19. AHN, *Órdenes Militares*, caballeros-Calatrava, exp. 881, Gabino Farina y Saso Fundoni y Guío, proves per a la concessió del títol de cavaller de l'orde de Calatrava. Els Farina, tant el doctor (mort a Madrid pels volts de 1696) com el «Sr. Dn. Gavino Farina y Sasso» apareixen diverses vegades a la correspondència mercantil de Pau Dalmases, per exemple: AHCB, *Fons comercial*, ms. B-81 [«Copiador de cartas de Pau Delmassez y Ros»], 1687, f. 8r-v; AHCB, *Fons comercial*, ms. B-82 [«Copiador de cartas»], 1696-1697, f. 50v-51. En el cas del corresposnal madrileny Francisco Barbara, vegeu: AHCB, *Fons comercial*, ms. B-81, 1687, f. 10, 64 i AHCB, *Fons comercial*, ms. B-82, 1696-1697, f. 52, 196v, 345v. Sobre els negocis de Pau Dalmases, I. LOBATO FRANCO, «Societats mercantils a la Barcelona del segle XVII. La companyia Dalmases-Ferrer», *Estudis d'història econòmica*, 1 (1988), p. 27-44; i, en un context més ampli, *id.*, *Compañías y negocios en la Cataluña preindustrial. Barcelona 1650-1720*, Sevilla, Secretariado de Publicaciones / Universidad de Sevilla, 1995.

20. En un dels copiadors de cartes «y otras escrituras» (llibre primer) de Pau Ignasi, AHCB, ms. B-95, f. 7, es resumeix el contingut de la següent missiva del 29 de març de 1713: des de Gènova s'escrigué a Pellizari de Ginebra «dandole quènta de el arribo, y pidiendole avisara si havia enviado a Cattà unos libros que le pidio». Tanmateix, al *Repertori de manuscrits catalans* (p. 618) aquest tal Catà que figura al ms. 618 ha estat identificat –amb reserves, i nosaltres creiem que erròniament– amb Josep Catà, un ciutadà honorat de Barcelona i senyor de Jafre. Com a «ciudadano honrado de

indicar, efectivament, que Pau Ignasi va saber aprofitar les xarxes mercantils activades pel seu progenitor en l'àmbit del comerç atlàntic i mediterrani a la darrerria del segle XVII, tal com ho prova, si més no, l'encàrrec d'una vintena de llibres i periòdics a Arnold de Jager –Jäger–, que havia de comprar-los a Amsterdam. Jäger, ciutadà honorat de Barcelona i cònsol d'Holanda, havia mantingut vincles comercials amb Pau Dalmases. El 1702 Felip V decretà la seva expulsió dels dominis hispànics per un doble motiu: a causa del seu origen holandès (potència enemiga) i, també, pel seu compromís amb l'emergent opció austriacista.²¹

Finalment, alguns altres contactes de Dalmases formaven part del món local de l'estampa, com ara Baltasar Ferrer (llibreter-tipògraf) i Rafel Figue-ró (impressor). Baltasar Ferrer, que es va ocupar de la recerca de cinc títols (un total de 10 volums) a Venècia, era un membre de la Confraria de Sant Jerònim dels Llibreters de Barcelona i, alhora, exercia l'art tipogràfic. Actiu d'ençà 1677, almenys en la impressió d'obres –prèviament n'havia costejat l'edició– i papers de jornada (premsa des de 1684), col·laborà amb el seu germà Anton Ferrer, el tipògraf gironí Gabriel Brò i alguns mercaders de llibres barcelonins. Establert al carrer de la Llibreteria, va morir el 1720.²²

Barcelona y señor del dicho lugar [Japhra]» és esmentat per Lluís de València: BC, ms. 2566, [LL. de VALENCIÀ], *Barcelona armada con letras* [final del s. XVII-inici del XVIII], f. 9.

21. N. FELIU DE LA PEÑA, *Anales de Cataluña y epílogo breve de los progresos, y famosos hechos de la nación catalana*, Barcelona, por Juan Pablo Martí, a costa de Juan Pablo Martí, Juan Piferrer, Jayme Batlle, Joseph Llopis, y Jayme Surià, librerros, 1709 [ed. facsímil: Barcelona, Base, 1999], vol. III, llibre XXII, cap. IX, p. 505-507. Per a FelIU de la Peña, aquesta expulsió atemptava contra les constitucions de Catalunya, opinió que també compartien els consellers: segons el *Manual de novells ardits*, el reial decret era contrari a «las Generals Constitucions y reals privilegis y altres drets de la pàtria», *Manual de novells ardits vulgarment apellat Dietari del Antich Consell Barceloní*, direcció i pròleg de P. Voltes, transcripció a càrrec de J. Puig Montada i E. Gubern Hernández, vol. XXIV, anys 1702-1704, Barcelona, Instituto Municipal de Historia, 1971, p. 47. Vegeu J. ALBAREDA i SALVADÓ, *Els catalans i Felip V. De la conspiració a la revolta (1700-1705)*, Barcelona, Vicens Vives, 1993, p. 94-96 i 101-103; A. GARCIA ESPUCHE, *Barcelona entre dues guerres. Economia i vida quotidiana (1652-1714)*, Vic, Eumo, 2004, p. 313-323. Sobre les relacions comercials de Jäger amb Pau Dalmases, P. MOLAS RIBALTA, *Comerç i estructura social a Catalunya i València als segles XVII i XVIII*, Barcelona, Curial, 1977, p. 147 i 169.

22. Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (AHPB), Josep Llaurador, *Manual de testaments*, 1713-1743, lligall 28, s.f. Agraïm a Javier Burgos la referència i a Laureà Pagarolas la seva amable ajuda en la consulta dels fons.

La seva figura, en certa manera, representa la tradició secular dels llibreters i confreres de Sant Jeroni en el proveïment i la venda d'impresos estrangers dins i fora de la Corona d'Aragó, una funció –entre d'altres– molt qüestionada per la generació de mestres impressors del darrer quart del XVII a la qual pertanyia Rafel Figueró sènior (1642-1726) –també Figueró o Figaró.

Figueró formava part d'una nova generació de tipògrafs distinta a la que havia protagonitzat la guerra dels Segadors i aliena al món de la impremta. Figueró mateix era paraire i estamper (*parator et stamperius*).²³ És molt probable, però, que aquest negoci de l'estampa (que assumia moltes de les funcions privatives de les llibreries) fos una raó important perquè Pau Ignasi de Dalmases li confiés no sols la recerca d'un bon nombre de títols a Venècia, sinó també la publicació de la seva dissertació sobre la pàtria de Pau Orosi. Potser l'afinitat austròfila –poc temps després clarament austriacista– també devia contribuir-hi: els Figueró, pare i fill, foren els tipògrafs reials de l'arxiduc (1706) i els editors privilegiats de «*gazetas, relaciones de servicios, papeles políticos, de estado, y demás, que de su sola inspeccion se comprehenda à nuestro impresor*».²⁴ Fins i tot és possible que el més jove dels Figueró, Rafel Figueró Jolis (m. 1717), fos l'encarregat d'aconseguir alguns dels llibres a Itàlia. Uns anys abans, havia emprès un viatge per Europa per tal de familiaritzar-se amb les innovacions de l'art tipogràfic i aprendre a perfeccionar la fosa dels tipus mòbils; una experiència continental que probablement hauria facilitat la seva recerca de títols en terres italianes.²⁵ En qualsevol cas, els Figueró i Ferrer evidencien com la nova impremta i l'antiga llibreria barcelonines no sols manufacturaven i venien productes

23. AHPB, Lluís Cases, *Manual*, 1686-1689, f. 143r-v.

24. *Nos don Carlos, por la gracia de Dios, rey de Castilla, de Aragon, (...). Por quanto Rafael Figueró mayor, y Rafael Figueró menor, padre, y hijo, nos han representado lo mucho se han adelantado al real servicio àzia nuestra Augusta Casa, (...)* [Barcelona, s.n., 1706], s.f. En cursiva a l'original. Sobre els Figueró, pare i fill, remetem a la nostra contribució presentada al VI Coloquio Internacional de la Sociedad para el Estudio de las Relaciones de Sucesos (San Millán de la Cogolla, desembre de 2010): R. EXPÓSITO, «La prensa catalana en la Guerra de Sucesión: entre la información y el privilegio».

25. Una menció del viatge pel continent dins del següent memorial: *Utilidad publica, atendida en el Real Privilegio, que (...) Carlos III (...) otorgò a Rafael Figuerò, padre, e hijo (...) defendida de las quexas, que el Gremio de los Libreros de la misma ciudad de Barcelona, ha dado en el pleyto, à su instancia movido en la Real Audiencia del Principado de Cathaluña. A relacion del noble Dn. Placido de Copons y de Esquerrè (...); escrivano Joseph Brossa not.; que por la verdad alegaron los abogados de dichos Figuerò* [Barcelona, s.n.], 1710, p. 17-18.

autòctons sinó que també proveïen els seus clients de llibres editats i comercialitzats molt més enllà de les fronteres del Principat. Quines foren, doncs, les obres que Dalmases desitjava obtenir a l'estranger?

DALMASES, LECTOR: ENTRE L'ORTODÒXIA I LA PROHIBICIÓ

La llista amb les peticions bibliogràfiques registra exactament 251 títols. Al costat de la majoria d'obres s'indicaven els noms dels seus autors, comentaristes, compiladors i/o traductors, així com els formats (214 registres), el nombre de volums i, en quatre casos, fins i tot es precisava la ciutat de l'edició desitjada (dues de París, una de Leiden i una de Pàdua). Tot sembla indicar que la totalitat del conjunt bibliogràfic dalmasià fou adquirit, ja que en cas contrari es feia constar davant del títol o a continuació, amb un «no se's trobat» o equivalent («falten 2 tomos»), tot i que, en algun cas, l'obra fos adquirida ulteriorment, tal com passa, per exemple, amb un *De Bello Iudaico* en vulgar de Flavi Josep.²⁶ Tanmateix, a l'inventari de la Biblioteca Dalmases (el manuscrit 677 de la BC) només hi consten –potser intencionadament?– al voltant del 51% dels títols. Sigui com sigui, l'obtenció d'alguns exemplars no devia ser gens fàcil. Pau Ignasi demanava edicions noves o relativament modernes, però també alguns títols dels quals només en tenim constància per les impressions cinentistes o d'inicis del segle XVII, com ara la *Chronyca de la inclita y coronada ciudad de Valencia y de su reyno*, de Rafael Martí de Viciano (València, 1564; i tres impressions parcials posteriors), una autèntica joia per a qualsevol bibliòfil. Tampoc no hi ajudava gaire que molts llibres i opuscles polítics i religiosos fossin prohibits per una o altra autoritat, secular o eclesiàstica, com l'*Epitome* de Gaspar Sala, un opuscle de la guerra dels Segadors perseguit per ordre dels representants de Felip IV²⁷ i sol·licitat –significativament– per Dalmases mig segle més tard; o l'*Antibarónius Magenelis, seu Animadversiones in Annales cardinalis Baronii* d'Andreas Magendie, el qual figurava a l'*Index*

26. Núm. 112 del ms. 618 (la numeració és nostra, vegeu la transcripció del document i la identificació de les obres); BC, ms. 677, p. 179.

27. Vegeu A. DOMÍNGUEZ ORTIZ, «La censura de obras históricas en el siglo XVII español», *Chronica nova*, 19 (1991), p. 120; E. SERRA, «Catalunya després del 1652: recompenses, censura i repressió», *Pedralbes*, 17 (1997), p. 197-199.

librorum prohibitorum des de 1690 per haver atacat els *Annals* de Cesare Baronio (Adrien Baillet, un crític i erudit francès, havia inclòs *l'Antibarionius* dins les «satires personnelles» en els seus *Jugemens des savans sur les principaux ouvrages des auteurs*). El risc de comerciar amb literatura prohibida, però, era (re)compensat pel seu preu i, per consegüent, bona part de les desiderates dalmasianes no devien ésser gaire econòmiques: una trentena d'obres eren d'autors de l'Europa protestant; 13 títols figuraven a l'índex de llibres prohibits per l'Església catòlica,²⁸ i almenys una mitja dotzena foren perseguits per motius polítics o no benvinguts als territoris hispànics.²⁹ A la Barcelona del tombant del segle XVII, doncs, no només es llegien els *Flos Sanctorum* de rigor i l'obligada literatura posttridentina.

Les desiderates dalmasianes s'encarien encara per altres raons. El format predominant dels volums sol·licitats i adquirits era el foli, amb un 50% del total de comandes, seguit pel quart, amb un 29%; l'octau, amb un 15%; i el petit dotzè, amb un 6%, únicament. La prevalença del format gran, juntament amb l'existència d'algunes edicions il·lustrades amb gravats, revela una clara preferència pels llibres cars –un fet no gens sorprenent– i només a l'abast de fortunes com la dels Dalmases: amb o sense ironia, el pare de Pau Ignasi «solía decir, que temía mucho que lo que él había adquirido con sólo un libro lo perdiera su hijo con tanta multitud de libros».³⁰ Tampoc no ens hauria d'estranyar el fet que la llengua predominant de les desiderates sigui el llatí, vehicle encara de la comunicació culta, amb 145 títols. Per contrast, la resta de llengües presenten xifres més modestes: el castellà amb 52, l'italià amb 34, el francès amb 16 i, en darrer lloc, 4 referències que no hem pogut identificar amb seguretat. Pel que fa a la temàtica o el contingut, la categoria³¹ dominant era la de les obres d'història –laica i eclesiàstica–,

28. Núm. 47 (Descartes), 53 (Poole), 59 (*Nouvelles de la Republique des Lettres*), 70 (Cave), 77 (Grotius), 87 (Jonston), 124 (Loredano), 128 (De Silhon), 170 (Magendie), 212 (Launoy), 258 (Bayle), 259 (Le Clec, La Crosse i Bernard) i 261 (Marca i Baluze). En canvi, el *Tractatus de libertatibus Ecclesiae Gallicanae* d'Antoine Charlas (Lieja, 1684 i 1689) no fou prohibit fins a la seva tercera edició (Roma, 1720) per decret del Sant Ofici del 4 de juny de 1721 i no el comptabilitzem dins d'aquest grup.

29. Núm. 20 (Fornés), 52 (Pufendorf), 78 (Grotius), 181 i 207 (Siri), 183 (Vila Real) i 185 (Sala).

30. F. TORRES AMAT, *Memorias para ayudar a formar un diccionario critico...*, op. cit., p. 193.

31. Ben entès, es tracta de categories modernes que emprem tant per convenció com per comoditat. Probablement, el criteri «bibliogràfic» de Pau Ignasi hauria estat més pròxim al d'un

amb un 24% del total. Certament, el qui seria el primer cronista oficial del Principat va procurar reunir un bon corpus d'autors. Alguns –pocs– de clàssics, amb una tríada formada pel mencionat Flavi Josep, Quint Curci Ruf i Ammià Marcel·lí. Molt més extensa era, per contra, la nòmina dels historiadors i escriptors d'història coetanis o quasi, com ara Giuseppe Ripamonti (1573-1643), Agostino Mascardi (1590-1640), Adrien de Valois (1603-1676) i Samuel von Pufendorf (1632-1694), entre molts altres autors estrangers i hispànics. Aquesta categoria podria ésser fins i tot més àmplia si hi afegíssim alguns altres títols (5%) que, avui, definiríem com a disciplines auxiliars de la història: volums sobre diplomàtica, paleografia, epigrafia i numismàtica, com ara el *Museum italicum* de Jean Mabillon, les *Miscellaneorum liber primus* d'Étienne Baluze o les *Observationes et conjecturae in numismata quaedam antiqua* de Lorenz Berger. Una menció especial mereix la corografia, un gènere a cavall de la geografia i de la història (sovint local o específica d'un lloc) que va gaudir d'una gran popularitat a l'Europa moderna.³² Pau Ignasi, efectivament, va demostrar un interès notable per aquest tipus de literatura i va encarregar la compra de 14 títols entre els quals hi havia, per exemple, la *Primera parte de la Historia, antiguedades y grandezas, de la muy noble y muy leal ciudad de Sevilla* (1627) de Pablo Espinosa de los Monteros, un llicenciat i prevere de la mateixa ciutat; i l'*Antiguo Principado de Cordova en la España Ulterior, o Andaluz* (1636) de Martín de Roa, un jesuïta i erudit cordovès. Potser el cronista Dalmases

fra Martín Sarmiento en el seu *Catálogo de algunos libros curiosos y selectos, para la librería de algun particular, que desee comprar de tres á quatro mil tomos* (1748): autors originals, llatins i grecs; col·leccions (de concilis, actes dels sants, pares de l'Església, històriques, etc.); historiadors «de nacions» (col·leccions com la *Hispania ilustrata*, *Italia sacra*, historiadors «universals», col·leccions geogràfiques i de viatges, etc.); col·leccions diverses (autors litúrgics, matemàtics, polítics, etc.); biblioteques i concordances (bíblies, concordances hebrees, gramàtiques, etc.); llibres «muy curiosos y selectos» (p. ex. J. Mabillon, *De re diplomatica*); llibres «de singulares asuntos» (ex. «Del Café, Thé, y Chocolate en latin 1669»); i delícies («Delicias de España &c.», «Poliniere: Experimentos phisicos»). Hem emprat el *Catálogo* de Sarmiento tal com fou imprès al *Semanario erudito* (1787), Madrid, por don Blas Román, p. 91-174.

32. Vegeu R. L. KAGAN, «Clio and the crown: writing history in Habsburg Spain», dins *id.* i G. PARKER (eds.), *Spain, Europe and the Atlantic World. Essays in Honour of John H. Elliott*, Cambridge, Cambridge University Press, 2002 [1995], p. 84-102. N'existeix traducció castellana de L. Blasco Mayor i M. Condor (Madrid, Marcial Pons / Junta de Castilla y León, Consejería de Educación y Cultura, 2001).

pensava redactar alguna obra d'aquest gènere sobre la ciutat de Barcelona i, per això, va aplegar materials similars d'altres províncies i localitats?

No gaire menys nombrosa, amb un 21% del total, era la selecció d'obres de religió (teològiques, polèmiques, etc.), un conjunt en el qual proliferen, altra vegada, els títols i els autors renaixentistes i barrocs, sobretot catòlics, però també alguns de protestants o contraris a l'ortodòxia romana: entre els primers, cal esmentar *De Scriptoribus ecclesiasticis* del cardenal Roberto Bellarmino; *De pileo, caeterisque capitibus tegminibus tam sacris, quam profanis*, del teòleg jesuïta Théophile Raynaud, i *Ludi Salmanticensis* del cardenal José Sáenz de Aguirre. Entre els segons, hi trobem *Examinis perpetui in Annales Caesaris Baronii cardinalis centuria I* del teòleg i professor suís Johann Heinrich Otte i el ja esmentat *Antibarionius Magenelis* de Magendie, obra d'un «ecclesiastes Bencarnensis» refugiat a Amsterdam. Segueix un tercer grup que comprèn les obres de filosofia i controvèrsia política, publicística inclosa, amb gairebé una trentena de títols (11%), com ara els discursos, aforismes i consideracions a l'entorn de Tàcit (Virgilio Malvezzi, Baltasar Álamos de Barrientos i Pio Muzio), la publicística de la guerra dels Segadors (Gaspar Sala) i de la guerra de Restauració portuguesa (Juan Caramuel Lobkowitz, Nicolás Fernández de Castro i Manuel Fernandes de Vila Real)³³ i les contribucions teòriques i morals sobre l'art de govern i

33. Tot sembla indicar que la revolta dels catalans de 1640, igual com la coetània dels portuguesos, va atreure força l'atenció –potser premonitòriament?– d'erudits i curiosos com ara Dalmases a la darrera del segle XVII i al principi del XVIII. L'abril de 1710, per exemple, el canonge i sagristà major de Girona Antoni de Bastero va prestar a Pau Ignasi, entre d'altres materials manuscrits i impresos, una sèrie prou variada d'obres sobre la guerra dels Segadors, a saber: la «Politica del Conde Duque manuscrit en 4°» (traducció castellana de l'obra de Josep Sarroca?), una «Suplica de la Ciutat de Tortosa a Phelip 4 en 4°», «diffarents papers [en prosa] papers [sic] impresos, y manuscrits que comensa el Verdadero Catholico de estado en 4°» (de José Pellicer de Ossau y Tovar, 1639, i altres), «La Bozina Pastoril en 4°», «desengany de ben affectes en 4°» (probablement, de Josep Bonaventura), «Successos de Catt^a» dels anys 1640 i 1641 (la crònica manuscrita de Miquel Parets?), «un Thomo [en] intitulat restauración de Lerida en 4°» (de Fernando Ortiz de Valdés?) i «un Tho. intitulat [Ser] mones varios entre los quals hi es lo que-s predica en las funerarias del diputat Claris en lo any 1641» (les *Lagrimas catalanas* de Gaspar Sala i altres textos?). BC, ms. 502, f. 533, «Lista de alguns llibres me ha dexat dn Anthon de Bastero canonge, y sacrista major de Gerona a 6 de abril 1710 los quals tornare sempre que me-ls demanara y son los seguentes», nota signada per Pau Ignasi de Dalmases i Ros.

la figura del príncep i els seus ambaixadors (Ambrogio Marliani, Lodovico Caracciolo, Gasparo Bragaccia, entre d'altres).

És interessant d'assenyalar que Dalmases sempre va intentar reunir les versions dels distints bàndols enfrontats o les opinions contràries, tant en política com en història i en altres disciplines. De fet, entre les peticions bibliogràfiques sobre la guerra de Restauració portuguesa, hi havia tant les obres favorables a Felip IV (Caramuel Lobkowitz i Fernández de Castro) com les que defensaven els drets de João IV (Fernandes de Vila Real), aquestes últimes molt més difícils d'aconseguir i d'introduir a Espanya. En el cas de la guerra dels Segadors, només va fer comprar una obra del costat catalanofrancès i, per contra, cap de l'hispanohabsbúrgic. Es tracta de l'*Epitome de los principios, y progressos de las guerras de Cataluña en los años 1640 y 1641 y señalada vitoria de Monjuque*, un conegut opuscle dedicat per l'agustinià Gaspar Sala a la Diputació i al Consell de Cent. Tanmateix, entre els volums de la seva biblioteca hi figuraven títols de neta filiació filipista o manufacturats a la cort de Felip IV, com ara *Delle Rivolutioni di Catalogna*, del publicista i literat Luca Assarino (BC, ms. 677, p. 17), partidari –i assalariat– de «Filippo Quarto Rè delle Spagne», i l'*Aristarco o censura de la Proclamacion Catolica de los Catalanes* (p. 164), una resposta i impugnació a la *Proclamación Católica* de Gaspar Sala. Altrament, a la biblioteca del palau del carrer de Montcada també s'hi guardaven, a més de l'esmentat *Epitome*, algunes altres obres favorables a la secessió catalana, com ara una traducció francesa dels *Secrets publics* del mateix Sala (p. 173) o *La deffence des Catalans* (1642), de Charles Sorel, que duia un subtítol força explícit: «Ou l'on void le juste sujet qu'ils ont eu de se retirer de la domination du Roy d'Espagne. Avec les droicts du Roy sur la Catalogne & le Roussillon» (p. 171). No cal recordar que aquestes obres foren prohibides i perseguides tant a l'Espanya de Felip IV com a la de Carles II.

Els interessos de Pau Ignasi de Dalmases, per descomptat, no es limitaven als temes històrics, sacres i polítics, sinó que abastaven una varietat de matèries força notable: llengua i literatura (7%), història natural, manuals tècnics i aritmètics, obres enciclopèdiques (6%), nobiliaris i tractats d'heràldica (6%), premsa i publicacions sobre temes d'actualitat (4%), filosofia (3%), geografia i materials cartogràfics (2%), jurisprudència (2%) i un petit corpus –diguem-ne– «miscel·lani» (8%) o de més difícil classificació dins les

categories anteriors.³⁴ En el primer grup sobre llengua i literatura hi trobem diccionaris (*Le dictionnaire de l'Académie Française*), obres filològiques i lingüístiques (*Le origini della lingua italiana* de Gilles Ménage), algunes composicions literàries (les *Novelle amorose* de Giovanni Francesco Loredano), entre d'altres títols i temes que el lector ja trobarà en la transcripció i identificació dels continguts del manuscrit dalmasià (vegeu annexos). Entre els volums científics, tècnics i de recopilació de sabers i curiositats podem esmentar: *Ornithologiae* d'Ulisse Aldrovandi; *Historia plantarum universalis* de Jean (o Johann) Bauhin i Johann Heinrich Cherler, i les *Opera omnia* de Gaspar Schott. No pas menys important que les ciències era la cultura nobiliària. Potser per la pròpia condició personal de cavaller i pel seu declarat interès per la història, Pau Ignasi també va aplegar una sèrie de nobiliaris i llibres d'heràldica, com ara la *Noblezza de Andalusia* de Gonzalo Argote de Molina; el *Nobiliario del conde de Barcelos don Pedro hijo del rey don Dionis de Portugal* de João Baptista Lavanha; la *Genealogia et series serenissimorum & potentissimorum Austriae ducum, archiducum, regum, et imperatorum* d'Ottavio Strada, i la *Insignium theoria seu Operis heraldici pars generalis* de Philipp Jakob Spener. La cultura i el llinatge, doncs, s'unien gràcies a la curiositat i a la bibliofília del patrici català, dues virtuts l'amplitud de les quals encara es comprova millor a través de la categoria «miscel·lània»: literatura sobre «pompe funebri» (Francesco Perucci), emblemàtica (Juan de Solórzano Pereira), màgia (Martín Antonio Delrío), i encara moltes altres matèries i fins i tot un títol digne d'amenitzar qualsevol tertúlia il·lustrada als cafès i salons europeus del Segle de les Llums, com és el cas del *Tractatus novus de potu cophe, de Sinensium thee et de chocolate* de Guillaume Tozzi.

Les publicacions periòdiques, la filosofia, la geografia i el dret, com podem observar a partir dels percentatges indicats més amunt, ocupen un lloc més aviat discret entre les adquisicions dalmasianes: cada categoria o grup comprèn 10 títols o menys. El seu nombre relativament exigü, però, és compensat en les dues primeres categories per una selecció molt curiosa. En efecte, a Tolosa, Anton Garrigó va comprar, per encàrrec de Dalmases, «los Mercuris desde lo may ensa» i «Lo Journal des Sçavans de 1698». Molt pro-

34. No hem pogut identificar dues obres i el tipus de contingut, xifra que representa poc més de l'1%.

bablement, la primera publicació corresponia al *Mercur Galant*, una gaseta literària fundada el 1672 i de la qual la Biblioteca Dalmases en custodiava diversos lliuraments dels anys 1685 i 1694-1697.³⁵ De *Le Journal des Sçavans*, un destacat periòdic científic i literari que d'ençà l'any 1665 anunciava les novetats «dans la République des lettres», Dalmases no sols n'obtingué l'edició original francesa –parisenca o reimpressa a províncies– sinó també la reimpressió no autoritzada d'Amsterdam que li procurà Arnold de Jager.³⁶ Aquestes dues «véritables revues culturelles», com les ha qualificat un estudiós de la premsa en llengua francesa, constituïren «pour longtemps un modèle de référence».³⁷ Un altre model, en aquest cas de crítica literària, foren les famoses *Nouvelles de la République des Lettres*, publicació mensual de Pierre Bayle entre 1684 i 1687 i, posteriorment, de Daniel de Larroque i altres. Pau Ignasi de Dalmases no sols estava al corrent de les novetats científiques i literàries gràcies a aquests periòdics –i als catàlegs que posseïa de les llibreries italianes–, sinó que també s'assabentava dels esdeveniments bèl·lics, polítics i diplomàtics coetanis: fossin les negociacions de la Pau de Rijswijk, mitjançant els documents compilats per Jacques Bernard, fossin els «più memorabili successi d'Europa e di Levante» de l'any 1693 (Alfonso Loschi) o les notícies reunides i reescrites per Vittorio Siri a les *Memorie recondite* i al tom tretzè *Del Mercurio, overo historia de' correnti tempi*.

A la informació, s'hi afegia la reflexió. Els títols filosòfics, tot i que escassos, també foren seleccionats amb gran mirament i, val a dir-ho, modernitat, tal com ho proven unes «Opera omnia» de René Descartes i el *Dictionnaire historique et critique* de Pierre Bayle. No podem dir quina empremta deixaren obres com ara aquestes en Pau Ignasi (i en el seu cercle), però almenys és possible testimoniar la seva recepció (compra) en una data molt primerenca a la Península Ibèrica i fins i tot l'ús del diccionari de Bayle en una de les seves obres, la *Dissertacion historica por la patria de Paulo Orosio* (f. 8). Així, doncs, no és exagerat de dir que Pau Ignasi de

35. BC, ms. 677, p. 237.

36. A l'inventari de la Biblioteca Dalmases hi foren registrats tots els volums anuals del període 1665-1700: BC, ms. 677, p. 313-315.

37. J. SGARD, «La multiplication des périodiques», dins R. CHARTIER i H.-J. MARTIN (dirs.), *Histoire de l'édition française*, [París], Fayard / Cercle de la Librairie, 1990, vol. 2: «Le livre triomphant 1660-1830», p. 247.

Dalmases hauria estat un dels introductors de l'obra de Bayle a Espanya. Ben entès, potser no som davant d'una recepció «crítica», tal com volen els estudiosos d'aquestes matèries, però, si més no, el patrici barceloní va deixar constància impresa d'aquella novetat filosòfica força temps abans que no pas fra Benito Jerónimo Feijoo, que va fer servir Bayle i el seu diccionari en el *Teatro crítico universal* (1726-1739) i a les *Cartas eruditas y curiosas* (1742-1760).³⁸

Finalment, les dues darreres categories de la llista bibliogràfica, la geografia o cartografia i els títols d'índole jurídica, corresponen als grups més exigus en nombre. En el primer cas, hi trobem, però, textos com ara la *Nueva descripción de todo el Principado de Cataluña y Condados de Rossellon, Cerdaña, Barrabes y Ribagorça* (1643) de Francesc Fornés –novament, el record de la guerra dels Segadors– i *Le nouveau plan de Barcelonne* (probablement de Nicolas de Fer durant el setge de 1697). En el segon, no podem deixar d'esmentar *De jure belli ac pacis* d'Hugo Grotius, un títol cèlebre que auspicià el dret internacional, i el *Theatrum honoris* de Pedro González de Salcedo, una obra miscel·lània sobre l'honor concebuda com una glossa del llibre IV, títol I, de la *Nueva Recopilación*.

En resum, les desiderates dalmasianes constitueixen una font molt rica per a estudiar tant el comerç de l'imprès europeu a la Barcelona moderna com el consum cultural –aristocràtic– d'aquests productes d'estampa. Ara bé, fins a quin punt les adquisicions bibliogràfiques es transformaren en lectura efectiva i no només en mera possessió? Foren alguna cosa més que un «simple» afany de col·leccionisme o l'enriquiment d'un «bibliotafi»? En dos quaderns manuscrits de Josep Faust de Potau i de Ferran, el ja esmentat cunyat de Pau Ignasi, es conserven unes llistes de llibres posseïts i llegits per

38. Vegeu A. CASTRO, «Algunos aspectos del siglo XVIII», dins *id.*, *Lengua, enseñanza y literatura. Esbozos*, Madrid, Victoriano Suárez, 1924, p. 297; P. MÉRIMÉE, «L'influence française en Espagne au dix-huitième siècle», *Études françaises*, 38 (1936), p. 89; G. DELPY, *Bibliographie des sources françaises de B. Feijoo*, París, Hachette, 1936, p. 3-4; Ch. N. STAUBACH, «The influence of Pierre Bayle on Feijóo», *Hispania*, vol. 22, 1 (1939), p. 79-92; A. GUY, *Histoire de la philosophie espagnole*, Tolosa, Association des Publications de l'Université de Toulouse-le Mirail, 1983, p. 145, i I. ELIZALDE, «La influencia de Bayle y Fontenelle en Feijoo», dins A. David KOSOFF i altres (coord.), *Actas del VIII Congreso de la Asociación Internacional de Hispanistas* (22-27 d'agost de 1983, Brown University, Providence, Rhode Island), Providence (R.I.) / Madrid, Comisión Editorial del VIII Congreso de la A.I.H. / Istmo, 1986, vol. I, p. 497-509.

ell entre 1701 i 1711. Aquests documents, preservats a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, i estudiats per James Amelang, permeten conèixer les lectures reals d'aquell jove jurista i noble barceloní, el qual anotava fins i tot les obres de teatre que havia llegit o que havia vist representades.³⁹ No tenim un testimoni semblant en el cas de Dalmases, però, d'acord amb una de les seves obres, l'esmentada *Dissertacion historica por la patria de Paulo Orosio*, i amb les copioses citacions d'autoritat que hi apareixen, podem comprovar que Dalmases va utilitzar una quarantena (43) dels llibres adquirits per les vies que hem vist.⁴⁰ Per descomptat, una anàlisi semblant en altres obres i escrits seus pot incrementar la xifra d'obres consultades. Sigui com sigui, una part de les desiderates contingudes en el manuscrit 618, i cercades en set ciutats europees diferents, esdevingueren la matèria primera de la seva dissertació sobre la pàtria de Pau Orosi i l'ajudaren a provar que aquell historiador i teòleg va ser –escriu– «Catalàn de nacion, è hijo de la Inclyta Tarragona» (f. 394). Definitivament, doncs, les compres als mercats europeus de l'imprès es convertien, en mans de Dalmases, en alguna cosa més que simple col·leccionisme o exhibició d'aparador, tal com sabien prou bé tots aquells estudiosos que accediren a la biblioteca del carrer de Montcada en vida del seu creador i en temps ulteriors.

39. J. S. AMELANG, «The education of Josep Faust de Potau (1700-1711)», *Bulletin of Hispanic Studies*, vol. 63, 3 (1986), p. 257-264.

40. Núm. 54 (Spon, f. 3); 258 (Bayle, 8); 117 (Pinel y Monroy, 8); 48? (*Historia ecclesiastica*, 13); 7 (Noris, 16, 328); 41 (Marieta, 19, 113, 246); 33 (Jimena Jurado, 20); 36 (Espinoza de los Monteros, 20); 138 (Baronio, 22, 38, 86, 96, 104, 161, 162, 166, 167, 168, 169, 175, 181, 193, 198, 204, 208, 252, 267, 268, 282, 322); 40 (Roa, 23, 117, 342); 244 (Aguirre, 27, 197); 189 (Labbe, 31, 98, 185, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 267); 174 (Winand Pighius, 32); 89 (Hofmann, 33, 46, 48, 61, 125, 185, 285, 288); 254 (Du Pin, 34, 35); 66 (Bellarmino, 34, 95, 96, 97, 114, 193, 194, 282); 237 (Mendonça, 44); 118 (González de Salcedo, 46); 91 (Ménage, 47); 72 (Ricchieri, 47, 75); 261 (Marca i Baluze, 48, 52); 256 (Kircher, 63, 69); 42 (Concepción, 94, 293); 212 (Launoy, 97); 231 (Le Mire, 102, 196); 156 (Leitão, 107); 31 i 188 (Liutprand de Cremona, Ramírez de Prado, 108, 174, 239); 51 (Hardouin, 126, 128); 101 (Tàcit, Álamos de Barrientos, 176); 61 (Riccioli, 177); 6 (Chacón, 222, 242); 26 (Quintana, 231); 92 (Saavedra Fajardo, 239, 315, 316, 317, 319); 105 (Solórzano Pereira, 246); 5 (Bonifazio, 256); 12 (Ughelli, 261); 229 (Guesnay, 273, 367); 75 (Lloyd, 285, 287, 345); 71 (Dos Reis Franco, 329); 1 (Mandosio, 375); 46 (Bochart, 378); 25 (Argote de Molina, 379); 30 (Mártir Rizo, 383).

ANNEX I. LES DESIDERATES BIBLIOGRÀFIQUES DE DALMASES:
TRANSCRIPCIÓ DEL DOCUMENT

BC, ms. 618, Pau Ignasi de Dalmaes, «Libres envio á sercar», dins *Varios papeles o notas* [Miscel·lània històrica], ff. 239v-236r

En la transcripció hem respectat fidelment l'original, sense regularitzar l'accentuació, ni la puntuació, ni l'ús de majúscules i de minúscules. Només hem emprat el punt volat per a separar paraules aglutinades, hem separat alguns mots i no hem transcrit els punts que segueixen els numerals. Les divisions del document efectuades pel seu propi redactor les hem indicat per mitjà de línies (-----), les notes als marges les hem destacat amb l'ús de cursiva i hem preservat totes les parts ratllades i subratllades (títols d'obres i *marginalia*). Si alguna paraula no l'hem pogut transcriure ho hem assenyalat amb la forma [...]. A cada títol o entrada li hem assignat un número per a facilitar-ne la posterior identificació bibliogràfica.

f. 239v

Libres envio á Sercar.

a Genova – Bibliotheca Romana Prospero Mandosio: (1)

Soprani: Scrittori liguri: (2)

Cata.

Justiniani: Scrittori liguri: (3)

Livre de Innocent XI (4)

a Venecia – Bonifacio: Historia Ludicra: in 4 (5)

Ciacconius de vit. Pontifi: in fol. to 4 (6)

Baltasar ferrer.

Genotaphia Pisana: card. Noris: in fol: (7)

difesa del Pontificato romano: P. Pallavicino in fol. to: 3 (8)

Cornelio tacito Ilustrado: in 4 (9)

Napols – topi Bibliotheca Napolitana (10)

Altamura Bibliotheca Predicatorum (11)

Vidania.

Ughellio: Italia Sacra (12)

Tolosa – Los Mercuris desde lo may ensa (13)

d. Anton Garrigo

Lo Journal des Scavans de 1698 (14)

Madrid Historia Ecclesiastica de nuestros tps. Aut. fernandez fol: (15)

Historia de Sevilla: Aut. Morgado en fol: (16)

de la Antigüedad, y Poblacion de España Aut. Poza en 4 (17)

Annales de flandes Aut. Sueiro en fol. to: 2 (18)

- Hist. Eccles. de Granada. Aut. Bermudez en fol. (19) *d. Gavino farina*
 Nueva descripcion de Cataluña. Aut. fornes en fol. (20) *Don fr.co Barbara*
 Apollogia de la Ciudad de Sevilla Aut. Morbelli en 4 (21)
 Coronica de las tres ordenes. Aut. rades de Andrada en fol. (22)
 Antiguedades de Segorbe. Aut. Villagrassa en fol. (23)
 de las Casas Solares de españa. Aut. Andia [?] en fol. (24)
 Nobleza de Andalucia. Argote en fol. (25)
 Grandezas de Madrid. Aut. quintana. en fol. (26)
 desafio del emp.dr. y rey franco. Aut. Urrea en 4 (27)
 Choronica de la orden de S. Juan. funes en fol. to. 2 (28)
 Advertencias á la Hist. de Merida. Aut. Gomez en 4 (29)
 Hist. de Cuenca. Aut. Riso en fol. (30)
- f. 239
a Madrid Luitprandi &c. Aut. Ramirez de Prado en fol. (31)
 Cronica de Valencia. Aut. Viciano en fol. to. 2 (32)
 Annal. Eccles. de Jaen. Aut. Ximena Jurado en fol. (33)
 españa Primogenita de Jesu Christo. Salinas en 4 (34) *dn. fr.co Barbara*
 Portugal convencida. Aut. Castro en 4 (35) *d. Gavino farina*
 Antiguedades de Sevilla. Spinosa en fol. (36)
 Principado de Sevilla. Caro en fol. (37)
 Soberania del reyno de españa. Carrillo Lasso en 4 (38)
 de las Minas de españa. Aut. idem. (39)
 de las antiguedades de Cordova. Aut. Roa en 4 (40)
 Hist. Eccles. de España. Aut. Marieta in fol. (41)
 Cadiz Illustrada en fol. (42)
 Hist. de la Casa de Lara. Aut. Salazar. en fol. (43)
- *Amsterdam* Balusy: Capitularia Reg. francorum. in fol. tm. 2 (44)
 Bocharti: de Animalibus Sacrae Scripturae. in fol. to. 2 (45)
 Ide: Geographia Sacra in 4 (46)
 Descartes: opera omnia. in 4 to. 10 [?] cum fig. (47)
 euseby, Socrati, Sozomeni, et theodreti Hist. Ecclesias. cum notis
 Valesy in fol. to 3 Grec. et Latin. (48) *d. Arnold de Jager*
 Grandi: Hist. naturae. in 4 (49)
 Histor. deorum fatidicorum. in 4 cum fig. (50)
 Harduini: Numismata. in 4 cum fig. (51)
 Puffendorf: de rebus Sueciis. in fol. (52)

- Poli: Synopsis Criticorum. in fol. tm. 5 (53)
 Spony: Miscellanea eruditae antiquitatis. in fol. cum fig. (54)
 Velsery: opera Critico Historica. in fol. to. 2 cum fig. (55)
 Mascardi: opere Historico-Politiche in 12 to. 5 (56)
 Racolta di lettere Historico-Politiche. in 12 (57)
 Journal des Sçavans del an 1698. Impr. Holand. (58)
 Nouvelles de la republique des Lettres (59)
 La Paix de Risvvich en 4 tomes. (60)
 Cronologiae reformatae Riccioli. fol. tom. 3 (61)
 Ramnusio de Bello Constantinopolitano. in fol. (62)
-

f. 238v

- á Genova Hist. Ecclesiae Mediolanensis fol. to. 2 (63)
 Acosta: de procurando Indorum Salute. in 8 (64)
 Agricola: de re Metallica. in fol. (65)
 Belarmino de Scriptoribus Ecclesias. in 8 (66)
 Bauhini: Hist. plantarum fol. to. 3 (67)
 Bisely: ruine Illustrae. in 8 to. 8 (68)
 Camerary: Meditationes Historicae. in 4 to. 3 (69)
 Chave: Historia literaria Ecclesiastica. in fol. (70)
 Campus eliseus Iucundarum quaestionum. in 4 (71)
 Rhodiginio: lectionum antiquarum. in 4 (72)
 del Rio: disquisitio Magicarum. in 4 (73)
 dictionario dell'academia francese fol. to. 4 (74)
 dictionario de Lloid. in 4 (75)
 filonis Iudei opera G.I. in fol. (76)
No es vingut – Grotius: de Iure Bello in 8 (77)
 Grotius: Annales et Historiae. in 8 (78)
 Guesnay: Annales Masiliensis. in fol. (79)
 Historia del Capriata (80)
 Bruselensy Henr. Puteani in fol. (81)
 Danica Meursy. in fol. (82)
 Scotica Buchanani. in 8 (83)
 Daventrica Revy. in 4 (84)
 Aquatica Weperi. in 4 (85)
 Isquierdo: Pharus Scientiarum. in fol. (86)
no es vin-gut, pero diu vindra Janson [?]: Hist. Animalium. fol. tm. 4 (87)
 Kery: Germania Inferior. in fol. (88)

Lo Para y señor

lo mateix – Lexicon Universalis Hoffmani in fol. to. 4 (89)
 Ministerium Richelieu et Mazarini. in 8 to. 2 (90)
lo mateix – Origine della Lingua Italiana. in fol. (91)
 obras de Saavedra fol. tm. 4 (92)
 Pizonis. Historia naturalis in fol. (93)
 remarques envoyees à Mr. Stockmans in 12 (94)
 Spondani epitome Barony in fol. tm. 2 (95)
 Opera omnia Gasp. Scotti. (96)
lo mateix – tractatus de Potu the, cophe et chocolate. in 12 (97)
 Usy [?]: chronologia Sacra in 4 (98)

f. 238

á Madrid Advertencias á Principes, y embaxadores. en 4 (99)
 Corona Imperial de Zeyjas. en fol. *no se-s trobat* (100)
 Cornelio tacito de Alamos. en fol. (101)
 Cortes: Constancia de la fe. en fol. (102)
 Conjuracion del Conde fiesco. en 4. (103)
 Daniel Cortesano. en fol. (104)
 emblemas de Solorzano. en fol. (105)
 españa restaurada por La Cruz. en 4 (106)
 el ente dilucidado. en 4 (107)
 epitome de trajano. en 8 (108)
 Historia de Plino en Romance en fol. to. 2 (109)
 Historia Anteo[...] en fol. (110)
 Heraclito, y Democrito. en 4 (111)
no se-s trobat Josefo de Bello Iudaico en Romance en 4 (112)
 Nobiliario del Conde D. Pedro. en fol. (113)
 Nobiliario de [...] en fol. to. 2 (114)
 Nobiliario de Haro.[?] en 4 (115)
 Pares de francia en los Pyreneos. en fol. (116)
 Retrato del buen vassallo. en fol. (117)
 Salcedo: theatr. Honoris. in fol. (118)
 Sugelatio Ingratitudinis. in fol (119)

D. Gavino farina.

á Venecia – Arte Historica Mascardi. in 4 (120)
 Delicie Historiche Maidalchino. in 12 (121)
Cata Imprese de Sabion. [?] in fol. cum fig. (122)
Cata Huomo Simbolico del Scarlatini. in fol. cum fig. (123)

Rafel figuero

Novelle amorose del Loredano. in 12 (124)
 Notitie Historiche del Pignori. in 12 (125)
 Malvezi sopra tacito. in 12 (126)
 Mutio sopra tacito. in 4 (127)
 Ministro de Stato del Silhon. in 4 (128)
 Pompe funebri de tutte le nationi del Mundo. in fol. (129)
Cata Giro Politico del Bonini. in 4 to. 2 (130)
 Comp. Historico del Loschi. in 4 (131)
 Cronologia del Bardi. in fol. tm. 4 (132)
 il tirano considerato privo della qualita. di Sestri in fol. (133)
 officina Historica del Astolfi. in 4 (134)
Cata opera di thesauro. in fol. tm. 2 (135)

f. 237v

á Venecia Republica di Venecia del Contarini. in 12 (136)
 Antimornaeus, idest confutatio Mysterio Iniquitatis. Coqueo fol. to. 2 (137)
 Annales Ecclesiasti. Barony. in fol. tm. 16 (138) *figuero*
 Coly: notitia Cardinalatus. in fol. (139)
 Ribadeneyra Contra Machiavellum. in 8 (140)
 Bettini: Lycaeum Politicum. in 4 (141)

4. Aristoteles opera cum not. Duvaly. in fol. tom. 4 (142)
 1. Aldrovandus: de Arboribus. in fol. cum fig. (143)
 1. _____ de Avibus. in fol. cum fig. (144)
 1. Altessera: Observationes in Anastasium Bibliote. in 4 (145)
 1. Ammianus Marcellinus cum not. Vallesy et aliorum. in fol. (146)
 1. Bossuet: Quietismus redivivus. in 8 (147)
 1. Begeri: Spicilegium Antiquitatis. in fol. cum fig. (148)
 1. _____ Numismata antiqua in 4 cum fig. (149)
 1. Bulengeri: Romanus Imperator. in fol. (150)
Cata 4 Baluzy: Miscellanea. in 8 tom. 4 Parisiis 1683 *faltan 2 tomos* (151)
 Bonnefoy: Historia Haeresis in Gallia. in 4 to. 2 (152)
 1 Cammerary: emblemmata. in 4 (153)
 2 de Bussieres: Historia franciae. in 4 tm. 2 (154)
 2 Gallaeus: de Sybillis et earum oraculis. in 4 tm. 2 (155)
 – Leytao: Clypeus Pontificio Dignitatis. in 4 (156)
 1 Occonis: Numismata Imp. in fol. cum fig. (157)
 1 quintus Curcius cum not. Raderi. in fol. (158)

- 1 Staechen: Amaenitates Historicae. in 4 (159)
 2 Salmasy: exercitationes Plinianae in Solinum. to. 2 in fol. ed: novae (160)
 1 tractatus de libertatibus Ecclesiae Gallica. in 4 (161)
 1 Aeliani variae Historiae cum not. Schefferi. in 8 Gre. Latin. (162)
 Animadversiones in quaedam Capita Speciminis Salmasiani. in 8 (163)

Cata á Lio Carmeli Heroica Regula ab elia tradita, et vindicata á vilipendiis S. Pa-pebrochy. in 8 (164)

Carmelitanus Prodromus sive P. Papebrochy S.I. acta SS. colligentis, erga eli-anum ordinem Sinceritatis remissive discussa in 8 (165)

Cami novus Ismael sive P. Papebrochius S.I. omnes impugnans, orbi expositus. in 8 (166)

- ~~Hygini fabulae et opera variae cum not. Schefferi et Munckeri. in 8 (167)~~
 5 Labberi, et Briety: concordia Chronologica. tm. 5 in fol. (168)
 2 Mitographi Latini &c. per thoman Munckerum. in 8 tm. 2 cum fig. (169)
 Mageneli Antibarony, sive Animadversiones in Annales Barony &c. in fol. (170)
 Oisely: thesaurus Selectorum Numismatum Antiquorum. in 4 cum fig. (171)
 Oty: examen perpetuum in Ann. Eccl. Barony in. 4 tm. 2 (172)
 1 Patini: familia Romanae. in fol. (173)

f. 237

3 Pighy: Annales Romanorum qui Commentary vicem supplent in omnes veteres Hist. Rom. scrip. cum not. Scoti in fol. tm. 3 (174)

1 Solerius: de Pileo in 12 cum fig. (175)

Stephanus: de Urbibus cum not. Pinedo, et Gronovy, [...] in fol. (176)

1 Sandy: notae et animadversiones in Vossy de Histor. Latinis in 12 (177)

1 Valesy: notitia Galliarum ordine Alphabetico. in fol. (178)

1 Ursati Commentarius de notis Romanorum. dec. in fol. (179)

3 Valesy: gesta veterum francorum in fol. to. 3 (180)

~~Memorie recondite dell'abbate Siri [il-legible] in 4 tm. 8 (181)~~

Apologia Politica contra el Conde M[...] en defensa del Duq. de Arcos. in 12 (182)

Anti Caramuel de su libro intitulado Bargantiae Rex illegitimus. in 4 (183)

Caramuel declaracion de las Armas de españa. in fol. (184)

epitome de las Guerras de Cataluña por Gaspar Sala. en 4 (185)

1 Blondelli: Genealogia franciae contra Chifletium. in fol. to. 2 (186)

Bargantius Rex Lusitaniae Illegitimus. per Caramuel. in 4 (187)

1 Luitprandi Chronicon et adversaria cum notis Higuera. S.I. in fol. (188)

- Labbe: de Scriptoribus Ecclesiasticis. in 8 tm. 2 (189)
 Marliani: Annales Consulorum Romanorum. in fol. (190)
 1 Strada (à Rosberg) Genealogia domus Austriacae in fol. Leydae (191)
Samblanco: Index Comitum Ruscinonensium. in 8 (192)
 1 Caraccioli: Princeps Politicus. in fol. (193)
 1 Labbe: Bibliotheca Bibliothecarum. in 8 (194)
 1 Marliani: theatrum Politicum. in 4 (195)
 3 Piccarti: observationes Historico politicae. in 8 tm. 3 (196)
 1 Pirckhmeieri opera Politica, Historica, et Philologica in fol. (197)
 1 Woveri: Panegyricus Scriptus Archiducibus Austriae. in 8 (198)
 9 Albergati: opere morali, é politiche. in 4 tm. 2 (199)
 _____ Republica regia, é morale. in fol. to. 2 (200)
 Ambasciatore del Bragaccia. in 4 Padova (201)
 Crasso degli huomini litterati. in 4 to. 2 fig. (202)
 famiglie nobili di Sicilie di Muños. to. 2 (203)
 _____ di napoli di Ammirato. in fol. 2 (204)
 famiglia fiesca del federici. in fol. (205)
 _____ di napoli di Lellis. in fol. (206)
 Il Mercurio di Vittorio Siri. in 4 tm. 13 (207)
 Orosio tradutto per Guerini. in 8 (208)
 Mabillon: Saeculus Benedictinus. (209)
 _____ Museum Italicum. (210)
Cata Dachery: Spicelegium. (211)
 opera omnie Joan. Launovy (212)
 [Les 10 línies següents, referències als *Usatges* i a la noblesa catalana, foren escrites
 cap per avall, marge inferior dret]
 Vsages de Cataluña, q.do se hizieron. 11 105 13 (213)
 Vizconde de Cardona Hugo folch. 12 113 (214)
 Villafranca Bartholome de. 114 (215)
 Vilaragut Ber.do de. 114 (216)
 Vizconde de Rocaberti. 115 (217)
 Vizconde de Bas Huguet. 115 (218)
 Venda Villarecobrada.[?] 13 123 (219)
 Vizconde de B.[...]. 124 (220)
 Vizconde de Gerona Ponce. 124 (221)
 Vizconde de Cardona hugo folch. 124 (222)
- f. 236v
 a *Lion* Dandini: ethica Sacra. in fol. (223)

- Chiflety: Dissertationes tres de una dionysio &c. in 8 (224)
~~Confutatio Collectionis locorum quos Jesuitae &c. in 8 (225)~~
 Chrombachs: Hist. trium Regum. in fol. (226)
 _____ Ursula vindicata. in fol. (227)
 de Columna: defensio d. thomae. in 8 (228)
 Guesnay: Magdalena Massiliensy advena. in 4 (229)
 Jordani: ratio vindicatrix. in 8 (230)
 Miraei: Bibliotheca Ecclesiastici in fol. tm. 2 (231)
 Nadhyngeri: qes. an [ad] Papa possit animam &c. in 8 (232)
 Senescaly : trias evangelicas seu quaestio triplex &c. in 8 (233)
 thiery contra Launoy de auctoritate negantis in 8 (234)
 Neusier: prodomus velitaris &c. in fol. (235)
 Alexander ab Alexand. Dies Geniales in 8 tm. 2 (236)
 Mendôça: in libr. Reg. tm. 3 (237)
 _____ Viridarium. in fol. (238)
 Chokier: thesaurus Politicus. in 4 tm. 2 (239)
 de Arminis: observationes ad Annales Spondani. in 4 (240)
 Appologia P. Papebrorky. in fol. (241)
 Journal des Sçavans del any 1698 (242)

Cata

Madrid [far]

- quinto-Curcio traducido por el marq.s de Corpa (243)
 Ludi Salmanticensis. Aut. Aguirre in fol. (244)
 Philosophia Nou-antiqua. Aut. idem in fol. to. 3 (245)
 Philosophia Morum. idem in fol. (246)
 de Virtutibus et Vitiis Morum. idem in fol. (247)
 defensio Cathedrae S. Petri. idem in fol. (248)

farina

- + Perizony cum Ulrico Ampl. Hubero Disquisitio de Pretorio. in 8 (249)
 Spenero: Insignia Illustrium. in fol. (250)
 Relation Historique de la Pologne. in 12 (251)
 Le Nouveau Plan de Bar.a (252)
 Memoires pour Servir a la Histoire Ecclesiastique par le S.d.t. (253)
 La Bibliotheque des Auteurs Ecclesiastiq. de Dupin. (254)
 remarques sur la Bibliotheque de Dupin. (255)
*Se á escrit á Lio si volian fer trueques de las obras de Kirquer, ó altres ab Poli Synopsis
 Criticorum. Bayle le gran dictionaire; y la Bibli-otheca Universelle. (256-259)*

f. 236

Cata Critica Historico-Chronologica in Annal. Barony. Aut. R. P. fr. An.o Paggi Parisiis in fol. an. 1689 (260)

Cata Balusy: Concordia Sacerdoty et Imperii. (261)

ANNEX II. LES DESIDERATES BIBLIOGRÀFIQUES DE DALMASES: IDENTIFICACIÓ DELS TÍTOLS

En els títols de les obres identificades hem regularitzat l'ús de majúscules i minúscules d'acord amb les normes actuals, llevat dels gentilicis, els quals presenten majúscula inicial. La *i* llarga (*j*) l'hem transcrit sempre (*i*) i hem regularitzat l'ús de les grafies *v/u*. Hem respectat la puntuació i l'accentuació originals. Les abreviacions han estat mínimes, afectant sobretot les professions/condicions dels autors o les dedicatòries (p. ex. «dedicati alla Serenissima Republica di Genova»), així com aquells títols que no hem pogut examinar personalment i, per tant, segueixen les propostes dels distints catàlegs consultats o de les informacions facilitades pels centres que custodien alguns dels exemplars conservats. La numeració dels títols és nostra i segueix l'ordre de l'original.

Hem optat per indicar en primer lloc la impressió⁴¹ més pròxima a la data probable de redacció del document (c. 1699-1701), sempre que el format o altres dades complementàries (presència de gravats, menció dels comentaristes o dels editors dels textos, l'esment excepcional de la ciutat de publicació) fossin coincidents. Tot i així, hem considerat útil oferir altres impressions anteriors o posteriors –circumstància que sol evidenciar l'èxit o la demanda de determinades obres–, sense atendre els formats i altres informacions addicionals. Finalment, si el títol figurava a l'inventari de la Biblioteca Dalmasés (BC, ms. 677) així s'ha fet constar.

1. Prospero Mandosio, *Bibliotheca Romana seu Romanorum scriptorum centuriae*, Romae [Roma], typis, ac sumptibus Ignatii de Lazzaris, 1682-1692. El segon volum fou publicat per Francesco de Lazzari, «filii Ignatii». BC, ms. 677, p. 217 (paginació antiga).

2. Raffaele Soprani, *Li scrittori della Liguria, e particolarmente della maritima*, Gènova, per Pietro Giovanni Calenzani, 1667. BC, ms. 677, p. 322 i suplement general s.p. (f. 207v –foliació moderna–).

3. Michele Giustiniani, *Gli scrittori liguri descritti dall'abbate Michele Giustiniani* (...). *Parte prima*, Roma, appresso di Nicol'Angelo Tinassi, 1667. Només es publicà el primer volum.

4. «Livre de Innocent XI». Podria tractar-se, per exemple, d'alguna obra sobre les disputes entre Roma i la França de Lluís XIV o d'un llibret com *La vie d'Innocent XI pape de Rome. Ecrite par D.G.B.P. (...) Traduit de l'italien*, s. ll., imprimee sur la copie de Venise, chez Leonardi Pittoni, 1690.

41. Emprem el terme «impressió» per englobar tant les edicions com les reimpressions d'una obra.

5. Baldassarre Bonifazio, *Historia ludrica. Opus ex omni disciplinarum genere, selecta & iucunda eruditione refertum. Cui accessit vita authoris, una cum indice rerum memorabilium locupletissimo*, Bruxellae [Brussel·les], typis et aere Joannis Mommarti, 1656. Altres impressions: *Ludicra historia opus ex omni disciplinarum genere selecta, ac iucunda eruditione refertum*, Venècia, apud Paulum Baleonium, 1652. BC, ms. 677, suplement general, f. 197.

6. Alfonso Chacón, *Vitae et gesta summorum pontificum a Christo domino usque ad Clementem VIII necnon S.R.E. cardinalium cum eorundem insignibus*, Romae [Roma], expensis Sebastiani de Franciscis Senensis, apud Stephanum Paulinum, 1601. Altres: Roma, expensis Sebastiani de Franciscis Senensis, apud Stephanum Paulinum, 1601 (excudebat Stephanus Paulinus, 1598); Roma, expensis haeredum Petri Antonii Lanceae, apud Stephanum Paulinum, 1601 (excudebat Stephanus Paulinus, 1598). BC, ms. 677, p. 57 i suplement general f. 196.

7. Enrico Noris, *Cenotaphia Pisana Caii et Lucii Caesarum dissertationibus illustrata. Coloniae Opsequentis Juliae Pisanae origo, vetusti magistratus, & sacerdotum collegia. Caesaris utriusque vita, gesta, & annuae eorundem inferiae exponuntur. Ac aurea utriusque cenotaphii Latinitatis demonstratur. Parergon de annis regni Herodis (...)*, Venetiis [Venècia], apud Paulum Balleonium, 1681. Altres: Leiden, Pieter Van Der Aa, 1704. BC, ms. 677, p. 247 i suplement general f. 200.

8. Niccolò Maria Pallavicini, *Difesa del Pontificato Romano e della Chiesa Cattolica. Ove si dimostrano la sovranità, l'infallibilità, la santità e altre sublimi doti del Principato Apostolico, si rifiutano tutte le moderne eresie, si rende aperta l'empietà delle due scisme, l'orientale e l'anglicana, si convince indirettamente la falsità di tutte le sette contrarie alla religione cattolica. Tomo primo [-terzo]*, Roma, a spese di Nicolò Angelo Tinassi stampatore camerale, 1687. BC, ms. 677, p. 264.

9. «Cornelio Tacito ilustrado in 4». Probablement, alguna edició «il·lustrada» amb aforismes i traduïda per Baltasar Álamos de Barrientos: vegeu n. 101. També podria tractar-se d'una traducció italiana: *Opere di G. Cornelio Tacito, Annali, historie, costumi, de' Germani, e vita di Agricola. Illustrate con notabilissimi aforismi del signor D. Baldassar' Alamo Varianti, trasportati dalla lingua castigliana nella Toscana da D. Girolamo Canini d'Anghiari (...) il tutto migliorato, e di nuovo corretto, abbellito, & accomodato alla traduzione del sig. Adriano Politi*, Venècia, presso Paolo Baglioni, 1665. BC, ms. 677, p. 332.

10. Niccolò Toppi, *Biblioteca napoletana, et apparato a gli huomini illustri in lettere di Napoli, e del Regno delle famiglie, terre, citta, e religioni, che sono nello stesso Regno. Dalle loro origini, per tutto l'anno 1678*, Nàpols, appresso Antonio Bulifon, 1678.

11. Ambrosius de Altamura, *Bibliothecae Dominicanae, ab ad modum R.P.M. F. Ambrosio de Altamura, accuratis collectionibus, primo ab Ordinis constitutione, usque ad annum 1600 productae, hoc seculari apparatu incrementum, ac prosecutio*, Romae [Roma], typis, & sumptibus Nicolai Angeli Tinasii, 1677.

12. Ferdinando Ughelli, *Italia sacra sive De episcopis Italiae et insularum adiacentium, rebusque ab iis praeclare gestis, deducta serie ad nostram usque aetatem. Opus singulare (...)* Tomus primus [-nonus], Romae [Roma], apud Bernardinum Tanum, 1644-1662.

13. «Los Mercuris desde lo may ensa». Probablement, el *Mercurie Galant*, gasetta literària fundada el 1672. A l'inventari de la Biblioteca Dalmases consten diversos lliuraments (anys 1685 i 1694-1697): BC, ms. 677, p. 237 i suplement general ff. 197v i 205v.

14. *Le Journal des Savans pour l'année M.DC.XCVIII.*, París, chez Jean Cusson, 1698. BC, ms. 677, p. 314 i suplement general f. 193.

15. Alonso Fernández, *Historia eclesiastica de nuestros tiempos. Que es compendio de los excelentes frutos que en ellos el estado eclesiastico y sagradas religiones han hecho y hazen, en la conversion de idolatras y reducion de hereges, y de los illustres martirios de varones apostoles, que en estas heroicas empressas han padecido*, Toledo, por la viuda de Pedro Rodriguez impressor del rey N.S., 1611. BC, ms. 677, p. 99 i suplement general f. 195.

16. Alonso de Morgado, *Historia de Sevilla, en la qual se contienen sus antiguedades, grandezas, y cosas memorables en ella acontecidas, desde su fundacion hasta nuestros tiempos. Con mas el discurso de su estado en todo este progreso de tiempo, asi en lo eclesiastico, como en lo secular*, Sevilla, Andrea Pescioni y Juan de Leon, 1587. BC, ms. 677, p. 234 i suplement general f. 195.

17. Andrés de Poza, *De la antigua lengua, poblaciones, y comarcas de las Españas, en que de paso se tocan algunas cosas de Cantabria*, Bilbao, Mathias Mares, primer impressor de Vizcaya, 1587. BC, ms. 677, p. 279.

18. Manuel Soeiro, *Anales de Flandes*, Anvers, en casa de Pedro y Juan Beleros, 1624. BC, ms. 677, p. 326 i suplement general f. 196v.

19. Francisco Bermúdez de Pedraza, *Historia eclesiastica, principios y progressos de la ciudad, y religion catolica de Granada corona de su poderoso reyno, y excelencias de su corona*, Granada, Andres de Santiago, 1638 (en la Imprenta Real, año de 1639). BC, ms. 677, p. 272.

20. Francesc Fornés, *Nueva descripcion de todo el Principado de Cataluña y Condados de Rossellon, Cerdaña, Barrabes y Ribagorça. Dispuesta segun el drecho propietario que el dicho Principado tiene, en todas las tierras, que en si encierran los dos ríos Segre y Cynca = Nouvelle description de toute la Principaute de Catalogne, et de ses Comtez de Rousiillon, Cerdagne, Barrabes, et Ribagorça (...)* traduite (...) par R. Rocheran, París, chez Sebastien Cramoisy, 1643.

21. Francisco Morovelli de Puebla, *Apologia por la ciudad de Sevilla cabeça de España en que se muestra y defiende la lealtad constante que siempre à guardado con sus reyes. Contra Juan Pablo Martyr, que en la Historia de la ciudad de Cuenca, que à dado luz este año de 1629 dize falsamente, que Sevilla y Cordova fueron de las que se levantaron por Comunidad contra la Magestad del Emperador Carlos V, s.11., s.n. [1629].*

22. Francisco de Rades y Andrada, *Chronica de las tres Ordenes y Cavallerias de Sanctiago, Calatrava y Alcantara: en la cual se trata de su origen y sucesso, y notables*

hechos en armas de los maestros y cavalleros de ellas: y de muchos senores de titulo y otros nobles que descenden de los maestros: y de muchos otros linajes de España, Toledo, en casa de Juan de Ayala, 1572. BC, ms. 677, p. 289.

23. Francisco de Villagrasa, *Antigüedad de la iglesia catedral de Segorbe, y catalogo de sus obispos*, València, por Geronimo Vilagrasa, 1664.

24. «de las Casas Solares de España. Aut. Andia [?] en fol.». Podria tractar-se de la següent obra: Braulio de Lana, *Descripcion de las casas y solares de Andia, Irarrazaval, Zarate, Recalde y Rivero*, Burgos, s.n., 1620.

25. Gonzalo Argote de Molina, *Nobleza de Andaluzia*, Sevilla, por Fernando Diaz, 1588. BC, ms. 677, p. 17.

26. Jerónimo de Quintana, *A la muy antigua, noble y coronada villa de Madrid. Historia de su antigüedad, nobleza y grandeza*, Madrid, en la Imprenta del Reyno («vendese este libro en casa del autor en el Hospital de la Latina de Madrid»), 1629. BC, ms. 677, p. 287 i suplement general f. 202.

27. Jerónimo Jiménez de Urrea, *Desafio del emperador y rey de Francia, y juicios del segundo duelo*, Venècia (s. XVI). Aquest títol és citat per Enrique de Leguina, *Torneos, jineta, rieptos y desafios*, Madrid [Ricardo Fé], 1904, p. 158. No apareix a l'*Ensayo de una biblioteca española de libros raros y curiosos* de Bartolomé José Gallardo, ni al *Catálogo de la Biblioteca de Salvá* de Pedro Salvá, ni tampoc al *Manual del librero hispanoamericano* d'Antoni Palau. Podria tractar-se d'una part del *Dialogo de la verdadera honra militar. Que trata como se ha de conformar la honra con la conciencia* del mateix autor? (p. ex., Saragossa, por Diego Dormer, a costa de Jusepe Ginobart, 1642).

28. Juan Agustín de Funes, *Coronica de la Ilustrissima milicia, y sagrada religion de san Juan Bautista de Jerusalem*, València, por Miguel Sorolla, 1626. La segona part fou publicada a Saragossa, por Pedro Verges, 1639. BC, ms. 677, suplement general f. 198v.

29. Juan Gómez Bravo, *Advertencias á la istoria de Merida*, Florència, s.n., 1638.

30. Juan Pablo Mártir Rizo, *Historia de la muy noble y leal ciudad de Cuenca*, Madrid, por los herederos de la viuda de P^o de Madrigal, 1629. BC, ms. 677, p. 294 i suplement general f. 202v.

31. Liutprand de Cremona («Liutprandus Cremonensis»), *Luitprandi, subdiaconi Toletani, ticinensis diaconi, tandem cremonensis episcopus opera quae extant. Chronicon et adversaria nunc primum in lucem exeuntia. P. Hieronimi de la Higuera Societ. Jesu presbiteri, et D. Laurenti Ramirez de Prado consilarii regii notis illustrata*, Antverpia [Anvers], ex officina Plantiniana Balthazaris Moreti 1640. Sobre Liutprand i altres obres de Jerónimo de la Higuera i de Lorenzo Ramírez de Prado, vegeu Palau 143648. BC, ms. 677, suplement general f. 204?

32. Rafael Martí de Viciano, *Chronyca de la inclita y coronada ciudad de Valencia y de su reyno*, València, en casa de Joan Navarro, 1564. Tres impressions parcials posteriors dels anys 1568, 1578 i c. 1600.

33. Martín Jimena Jurado, *Catalogo de los obispos de las iglesias catedrales de la diocesi de Jaen y Annales ecclesiasticos deste obispado*, Madrid, por Domingo Garcia y Morras, 1654. BC, ms. 677, p. 364 i suplement general f. 200.

34. Miguel de Salinas Viñuela, *España primogenita de Jesu Christo con decision de la venida y predicacion de nuestro Padre y Apostol Santiago el año 37 disputada en singular certamen y forma de vatalla contra la nueva opinion del eminentissimo cardenal Cesar Baronio*, Madrid, por Pedro Tazo, 1640.

35. Nicolás Fernández de Castro, *Portugal convezida con la razon para ser venzada con Catholicas potentissimas armas de don Philippe IV el Pio nuestro señor emperador de las Españas y del Nuevo Mundo, sobre la justissima recuperacion de aquel reyno, y la justa prision de don Duarte de Portugal. Obra apologetica, juridico-theologo-historico-politica. Dividida en cinco tratados*, Milà, por los hermanos Malatestas, 1648. BC, ms. 677, p. 47 i suplement general f. 197.

36. Pablo Espinosa de los Monteros, *Primera parte, de la Historia, antiguedades y grandezas, de la muy noble y muy leal ciudad de Sevilla*, Sevilla, en la officina de Matias Clavijo, 1627. La segona part de l'obra fou impresa el 1630 a Sevilla per Juan de Cabrera. BC, ms. 677, p. 90.

37. Rodrigo Caro, *Antiguedades, y principado de la ilustrissima ciudad de Sevilla. Y chorographia de su convento juridico, o antigua chancilleria*, Sevilla, por Andres Grande, 1634. BC, ms. 677, p. 50 i suplement general f. 202v.

38. Alonso Carrillo Lasso, *Soberania del Reyno de España* [Còrdova], por Salvador de Cea, 1626.

39. Alonso Carrillo Lasso, *De las antiguas minas de España* [Còrdova], por Salvador de Cea, 1624. BC, ms. 677, p. 45 i suplement general f. 203v.

40. Martín de Roa, *Antiguo Principado de Cordova en la España Ulterior, o Andaluz. Traducido del latino, i acrecentado en otras calidades ecclesiasticas, i seglares*, Còrdova, por Salvador de Cea Tesa, 1636. BC, ms. 677, p. 299 i suplement general f. 203.

41. Juan de Marieta, *Historia ecclesiastica, y flores de santos de España. En la qual se trata de todos los santos martyres que ha avido en ella, desde el tiempo de los apóstoles hasta ahora, y de los santos confesores pontífices, y no pontífices del mismo tiempo. Va dividida en seys libros como se vera a la buelta de la hoja*, Conca, en casa de Juan Masselin, a costa de Christiano Bernabe mercader de libros, 1594. Dos anys més tard, i a costa del mateix llibreter, es publicà la *Historia ecclesiastica de todos los santos de España. Primera, segunda, tercera y quarta parte*, Conca, Juan Masselin (colofó de la primera part) i Pedro del Valle, 1596. BC, ms. 677, p. 219.

42. Jerónimo de la Concepción, *Emporio de el orbe, Cadiz ilustrada, investigacion de sus antiguas Grandezas, discurrida en concurso de el general imperio de España*, Amsterdam, en la imprenta donde tiene la administracion Joan Bus, 1690.

43. Luis de Salazar y Castro, *Pruebas de la historia de la Casa de Lara, sacadas de los instrumentos de diversas iglesias y monasterios, de los archivos de sus mismos descen-*

dientes, de diferentes pleytos que entre si han seguido y de los escritores de mayor credito y puntualidad, Madrid, en la Imprenta Real, por Mateo de Llanos y Guzman, 1694. Entre 1696 i 1697 van publicar-se els tres toms de la *Historia genealogica de la Casa de Lara, justificada con instrumentos, y escritores de inviolable fe* del mateix autor, Madrid, Imprenta Real, Mateo de Llanos y Guzman, 1696-1697. BC, ms. 677, p. 306 i suplement general f. 196v.

44. Étienne Baluze, *Capitularia Regum Francorum. Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & notae doctissimorum virorum. Stephanus Baluzius Tutelensis in unum collegit, ad vetustissimos codices manuscriptos emendavit, magnam partem nunc primum edidit, notis illustravit. Tomus primus [-secundus]*, Parisiis [París], excudebat Franciscus Muguet & illustrissimi archiepiscopi Parisienses typographus, 1677. BC, ms. 677, p. 23 i suplement general f. 208v.

45. Samuel Bochart, *Hierozoicon, sive bipertitum opus de animalibus Sacrae Scripturae. Pars prior agit libris quatuor de animalibus in genere, et de quadrupedibus, viviparis et oviparis. Pars posterior agit libris sex de avibus, serpentibus, insectis, aquaticis, et fabulosis animalibus. Cum indice septuplici*, Londini [Londres], excudebat Tho. Roycroft, regia majestatis in linguis Orientalibus typographus, impensis Jo. Martin & Jac. Allestry, 1663. BC, ms. 677, p. 35.

46. Samuel Bochart, *Geographia sacra, cuius pars prior Phaleg de dispersione gentium & terrarum divisione facta in aedificatione turris Babel; pars posterior Chanaan de coloniis & sermone Phoenicum agit; cum tabulis chorographicis & indice sextuplici (...)* Accesserunt in fine eiusdem auctoris epistolae duae: 1. *de quaest. Num Aeneas unquam fuerit in Italia?* 2. *Agit de presbyteratu et episcopatu; De provocatione à iudiciis ecclesiasticis: De jure & potestate regum: Cum indicibus necessariis*, Francofurti ad Moenum [Frankfurt], impensis Johannis Davidis Zunneri, typis Balthasaris Christophori Wustii, 1681. Altres: Caen, Petrus Cardonellus, 1646; Frankfurt, impensis Johannis Davidis Zunneri, 1674. BC, ms. 677, p. 35 i suplement general f. 193v.

47. René Descartes, «Opera omnia». A l'inventari de la Biblioteca Dalmases hi foren recollides les obres següents: «Geometria», «Opera Philosophica», «Meditationes de prima Philosophia» i «Epistolae», BC, ms. 677, p. 73 i suplement general f. 193v. Les *Opera philosophica omnia* foren publicades a Francofurti ad Moenum [Frankfurt], sumtibus Friderici Knochii, 1692-1697; altres títols ja havien aparegut amb anterioritat a Amsterdam, «ex tipographia Blaviana».

48. *Historia ecclesiastica Eusebii Pamphili, Socratis Scholastici, Hermiae Sozomeni, Theodoreti episcopi Cyri et Evagrii Scholastici, ab Henrico Valesio in linguam Latinam conversa, excerptis e Philostorgio et Theodoro Lectore locupletata et variis in eos auctores observationibus dissertationibusque illustrata. Henrici Valesii observationum ecclesiasticarum ad Evagrium libri duo, primus de Petro Antiocheno episcopo, et de synodis adversus eum congregatis, secundus de Acacio episcopo Constantinopolitano et de duabus synodis romanis in quibus damnatus est.*, Parisiis [París], typis Petri Le Petit, 1677. BC, ms. 677, p. 347.

49. Antoine Le Grand, *Historia naturae, variis experimentis & ratiociniis elucidata, secundum principia stabilita in Institutione Philosophiae, edita ab eodem authore*, Londini [Londres], apud J. Martin, Regalis Societatis typographum, 1680. Altres: Londres, apud J. Martyn, 1673; Nuremberg, impremsis Johannis Ziegeri bibliopolae, typis Christophori Gerhardi, 1673, 1680 («editio secunda»), 1702 («editio quarta priori auctior»). BC, ms. 677, p. 197.

50. Pierre Mussard, *Historia deorum fatidicorum, vatuum, sibyllarum, phoebadum, apud priscos illustrium: cum eorum iconibus. Praeposita est dissertatio de divinatione & oraculis*, Francofurti [Frankfurt], sumptibus Ludovici Bougeart, 1680. Altres: Ginebra, sumptibus Petri Chouët, 1675.

51. Jean Hardouin, molt probablement, *Nummi antiqui populorum et urbium illustrati*, Parisiis [París], excudebat Franciscus Muguet, regis & illustriss. archiepiscopi Parisiensis typographus, 1684 (però sense gravats). BC, ms. 677, p. 131 i suplement general f. 195. Altres obres del mateix autor: *Chronologiae ex nummis antiquis restituae prolusio de nummis Herodiadum*, Parisiis [París], apud Joannem Anisson Typographiae Regiae Directorem, 1693; *Chronologiae ex nummis antiquis restituae specimen primum. Numismata saeculi Constantiniani*, Parisiis [París], apud Joannem Boudot, 1697; *Chronologia veteris testamenti, ad vulgatam versionem exacta, et nummis antiquis illustrata. Chronologiae ex nummis antiquis restituae specimen alterum*, s.ll. [Lió?], juxta exemplar editum Parisiis, apud Joannem Boudot, bibliopolam, 1697 (Sommervogel atribuï aquesta edició a Johann Reinhold Dulssecker, Estrasburg). *De nummis samaritanis* [París, Imprimerie Royale, 1691]; *Numismata aliquot rariora Augustorum Tetrici senioris sive patris, Aureliani junioris, et Maxentii. E museo praenobilis clarissimi viri d. Georgii de Ballonffeaux (...)*, Luxemburgi [Luxemburg], apud Andream Chevalier, tipographum & bibliopolam, 1700 (8°).

52. Samuel von Pufendorf, *Commentariorum de rebus Suecicis libri XXVI ab expeditione Gustavi Adolphi in Germaniam ad abdicationem usque Christinae*, Utrajecti [Utrecht], apud Johannem Ribbium, 1686. Altres: Frankfurt, «editio altera emendatior», sumptibus Friederici Knochii, 1705. BC, ms. 677, p. 284 i suplement general f. 194v.

53. Matthew Poole, *Synopsis criticorum aliorumque S. Scripturae interpretum et commentatorum summo studio et fide adornata. Volumen I* [-voluminis IV atque ultimi pars posterior], Londini [Londres], typis J. Flesher (usque ad I. Sam. deinde a II. Reg. inclusive ad finem voluminis) & T. Roycroft, prostat apud Cornelium Bee, 1669-1676. Altres: Utrecht, sumptibus J. Ribbii, J. van de Water & F. Halma sociorum, 1684-1686 (5 vols.); Frankfurt, typis & impremsis B. C. Wustii sen., 1694 (5 vols.).

54. Jacob Spon, *Miscellanea eruditae antiquitatis, in quibus marmora, statuae, musiva, toreumata, gemmae, numismata, Grutero, Ursino, Boissardo, Reinesio, aliisque antiquorum monumentorum collectoribus ignota, et hucusque inedita referuntur ac illustrantur. Cura et studio Jacobi Sponii, Lugdunensium medicorum collegio, Patavi-*

nae recuperatorum, et regiae nemausensi academiae aggregati, Lugduni [Lió], apud T. Amaury, 1685. Altres: *Miscellanea eruditae antiquitatis, sive supplementi Gruteriani liber primus in quo eruditiora et intellectu difficiliora marmora enodantur, statuis, gemmis et toreumatis illustrantur*, prostant in nundinis Francofurtensibus [Frankfurt], apud J.-H. Widerholdt, 1679; Lió, sumptibus fratrum Huguetan, 1685. BC, ms. 677, p. 323.

55. Marcus Welser, *Opera historica et philologica, sacra et profana, in quibus Historia Boica, res augustanae, conversio et passio SS. martyrum Afrae, Hilariae, Dignae, Eunomiae, Eutropiae, Vitae S. Udalrici et S. Severini, Narratio eorum quae contigerunt Apollonio Tyrio, Tabulae Peutingerianae integrae, Epistolae ad viros illustres Latinae Italicaeque, et Proteus satyra continentur. Accessit P. Optatiani Porphyrii Panegyricus Constantino M. missus, ex optimo codice a Paulo Velsero divulgatus, una cum Spicilegio critico Christiani Daumii. Praemissa his fuit praefatio ad lectorem (...) nec non vita, genus et mors auctoris nobilissimi, accurante Christophoro Arnoldo*, Norimbergae [Nuremberg], typis ac sumptibus Wolfgangi Mauriti, & filiorum Johannis Andreae, Enderorum, 1682.

56. Agostino Mascardi, *Opere storico politiche*. A l'inventari de la Biblioteca Dalmases s'hi registraren els títols següents: «Del'arte historica» i «discorsi morali su la tavola di Cebete» [duplicat], BC, ms. 677, p. 220; «Prose Volgari», «Saggi accademici», «Arte historica» i «discorsi morali», BC, ms. 677, p. 222 i suplement general f. 209v. Impressions: *Dell'arte historica di Agostino Mascardi. Trattati cinque, in questa ultima impressione, con ogni diligenza riuisti, e corretti*, Venècia, presso Paolo Baglioni, 1674. Altres: Roma, appresso Giacomo Facciotti, 1636 («Coi sommarii di tutta l'opera estratti dal sig. Girolamo Marcucci. E coi privilegi di S. Santità, e d'altri principi»); Venècia, per il Baba, 1655 i 1662; Venècia, Nicolo Pezzana, 1674. *Discorsi morali di Agostino Mascardi su la Tavola di Cebete Tebano*, Venècia, appresso Steffano Curti, 1682 («in questa utima impressione corretti e migliorati»). Altres: Venècia i Bolonya, presso Gio. Batt. Ferroni, 1643; Venècia, per Francesco Baba, 1653; Venècia, per Christofolo Tomasini, 1660; Venècia, appresso Valentino Mortali, 1666; Venècia, per Gio. Pietro Brigonci, 1666; Venècia, per Paolo Baglioni, 1674; Venècia, per Nicolo Pezzana, 1674. *Prose vulgari di monsignor Agostino Mascardi cameriere d'honore di n.s. Urbano VIII divise in due parti. Aggiuntoui li Saggi accademici, e di piu in quest'ultima impressione l'oratione per l'ellection in re de' Romani di Ferdinando d'Austria*, Venècia, appresso Steffano Curti, 1676. Altres: Venècia, presso il Tomasini, 1645; Venècia, per li Baba, 1660; Venècia, per Gio. Pietro Brigonci, 1663 i 1666; Venècia, appresso Valentino Mortali, 1666; Venècia, per Paolo Baglioni, 1674.

57. Molt probablement, Antonio Bulifon, *Lettere memorabili, istoriche, politiche, ed erudite scritte, o raccolte da Antonio Bulifon*, Pozzuoli, presso Antonio Bulifon, 1693-1698. Altres: Pozzuoli, a spese di Antonio Bulifon lib. di S.E., 1685.

58. Vegeu núm. 14. Aquest *Journal* també fou publicat (reimprès) a Amsterdam d'ençà de 1684 en format 12º.

59. *Nouvelles de la Republique des Lettres*, Amsterdam, chez Henry Desbordes. Des de 1684 i fins al febrer de 1687, aquesta publicació fou responsabilitat de Pierre Bayle. El succeïren Daniel de Larroque, Jean Barrin, Jacques Bernard i Jean Le Clerc. Fins a 1710 fou mensual.

60. *Actes et mémoires des négociations de la paix de Ryswick*, La Haia, chez Adrian Moetjens, 1699. El 1707, el mateix «marchand libraire» va publicar una «seconde édition revue, corrigée & augmentée». Els documents foren recollits per Jacques Bernard, professor a la Universitat de Leiden.

61. Giovanni Battista Riccioli, *Chronologiae reformatae et ad certas conclusiones reductae tomus primus* [-tertius], Bononiae [Bolonya], ex typographia haeredis Dominici Barberii, 1669. BC, ms. 677, p. 293 i suplement general f. 200.

62. Paolo Ramusio, *De Bello Constantinopolitano et imperatoribus Comnenis per Gallos, et Venetos restitutis historia*, Venetiis [Venècia], apud Marcum Antonium Brogiolum, 1634 («editio altera ad eminentissimum cardinalem ducem de Richelieu parem Franciae &c.»). Altres: Venècia, apud Dominicum Nicolinum, 1604; Venècia, apud haeredes Dominici Nicolini, 1609.

63. Giuseppe Ripamonti, *Historiarum ecclesiae Mediolanensis Decas prima* [-pars 3], Mediolani [Milà], ex Collegii Ambrosiani typographia, 1617-1628 (apud Jo. Jacobum Comum, & Jo. Angelum Nauam). El format (4º, 23 cm) d'aquesta edició milanesa no sembla coincidir amb l'indicat al manuscrit 618 (2º).

64. José de Acosta, *De promulgando Evangelio apud barbaros sive De procuranda indorum salute, libri sex*, Lugduni [Lió], sumptibus Laurentii Anisson, 1670 («editio novissima»). Un segle abans, a Salamanca, havia aparegut *De natura novi orbis libri duo, et De promulgatione Evangelii, apud barbaros, sive De procuranda Indorum salute libri sex*, Salmanticae [Salamanca], apud Guillelmum Foquel, 1589 (1588). BC, ms. 677, p. 1 i suplement general f. 194.

65. Georg Bauer («Georgius Agricola»), *De re metallica libri XII quibus officia, instrumenta, machinae, ac omnia denique ad metallicam spectantia, non modo luculentissime describuntur (...) Quibus accesserunt hac ultima editione, tractatus ejusdem argumenti, ab eodem conscripti, sequentes. De animantibus subterraneis. Lib. 1. De ortu & causis subterraneorum. Lib. 5. De natura eorum quae effluunt ex terra. Lib. 4. De natura fossilium. Lib. 10. De veteribus & novis metallis. Lib. 2. Bermannus sive de re metallica, dialogus. Lib. 1. Cum indicibus diversis*, Basileae [Basilea], sumptibus & typis Emanuelis Konig, 1657. Altres: Basilea, apud Hieron. Frobenium et Nicolaum Episcopum, 1556; Basilea, sumptibus itemque typis chalcographicis Ludovici Regis, 1621. BC, ms. 677, p. 4. i suplement general, f. 193.

66. Roberto Bellarmino, *De scriptoribus ecclesiasticis liber unus. Cum adjunctis indicibus undecim, & brevi chronologia ab orbe condito usque ad annum 1612*, Lugduni [Lió], sumptibus Michaelis Mayer, 1675 (8º). Altres: Romae, ex typographia Bartholomaei Zannetti, 1613; Colònia, sumptibus Bernardi Gualtheri, 1613 (excudebat Stephanus

Hemmerden, sumptibus Bernardi Gualteri); Lió, sumptibus Horatii Cardon, 1613; París, sumptibus Sebastiani Cramoisy, 1631; París, sumptibus Sebastiani Cramoisy & Gabrielis Cramoisy, 1644; París, ex officina Cramosiana, 1658; Colònia, sumptibus Jodoci Kalcovii, 1657; Lió, sumptibus Horatii Boissat & Georgii Remeus, 1662-1663; Lovaina, typis Hieronymi de Gosin, 1678 («editio sexta»); Colònia, sumpt. Johannis Christiani Wohlfartii, 1684. BC, ms. 677, p. 28 i suplement general f. 194.

67. Jean (o Johann) Bauhin i Johann Heinrich Cherler, *Historia plantarum universalis, nova et absolutissima cum consensu et dissensu circa eas. Auctoribus Joh. Bauhino ill. cels. Vvirt. Archiatro et Joh. Henr. Cherlero philos. et med. doct. Basiliensibus. Quam recensuit et auxit Dominicus Chabraeus med. doct. Genevensis juris verò publici fecit Franciscus Lud. a Graffenried Dominus in Gertzensee &c. Continens descriptiones stirpium exactas, figuras nobas, ex ipso Prototypo maxima ex parte depictas: earumdem satum, cultum, mangonia: item vires omnigenas: praeparationes, extractiones, ac distillationes praecipuas: exoticarum Orientis atque Occidentis, aliarumque ante nostrum seculum incognitarum, supra mille historias novas: eequivoca: succedanea: & praecipuarum linguarum appellationes.* (...), Ebroduni [Yverdon], 1650-1651.

68. Johann Bissel, *Illustrium, ab orbe condito, ruinarum decas I-IV. Cum breviariis capitum, & indice*, Dilingae [Dillingen an der Donau], typis & sumptibus Joan. Caspari Bencard Bibliopolae Academici per Joannem Michaëlem Spörlin, 1679. Altres: Amberg, formis Georgii Haugenhoferi, 1656-1665; Dillingen an der Donau, formis academicis, apud Ignatium Mayer, 1663; BC, ms. 677, p. 32.

69. Philipp Kammermeister («Camerarius»), *Operae horarum subcisivarum sive Meditationes historicae auctiores quam antea editae. Continentes accuratum delectum memorabilium historiarum, & rerum tam veterum, quam recentium, singulari studio invicem collatarum, quae omnia lectoribus & uberem admodum fructum, & liberalem pariter oblectationem afferre poterunt. Centuria prima [-tertia]. Una cum indice locupletissimo.* Francofurti [Frankfurt], praelo Hoffmanniano, impendio Joachimi Wildii, bibliopol. Rostoch., 1658; Altres: Altdorf, typis Christophori Lochneri et Johannis Hofmanni, typographorum academicorum, 1591; Nuremberg, typis Christophori Lochneri, 1399 (i.e. 1599); Frankfurt, typis Joannis Saurii, impensis Petri Kopffii, 1601-1602; Frankfurt, typis Egenolphi Emmelii, impensis Petri Kopffii, 1615-1618; Frankfurt, typis Wolfangi Hofmanni, sumptibus vero Petri Kopffii, c. 1625; Frankfurt, ex officina typographica Wolfgangi Hofmanni, 1642; Frankfurt, typis Caspari Röteli, impensis Johannis Hallervordii & Joachimi Wildii, 1644-1650 (al frontispici del vol. 2, «editio correctior, atque auctior, tertia»). BC, ms. 677, p. 48 i suplement general f. 201.

70. William Cave, *Scriptorum ecclesiasticorum historia literaria, a Christo nato usque ad saeculum XIV facili methodo digesta. Qua de vita illorum ac rebus gestis, de secta, dogmatibus, elogio, stylo; de scriptis genuinis, dubiis, suppositiis, ineditis, deperditis, fragmentis; deque variis operum editionibus perspicue agitur. Accedunt scriptores gentiles Christianae religionis oppugnatores; & cuiusvis saeculi breviarium* (...) *Accedit ab alia*

manu appendix ab ineunte saeculo XIV ad annum usque 1517 ab ipso autore correctæ & aucta, Genevæ [Ginebra], sumptibus Samuelis de Tourne, 1694-1699. El volum segon fou estampat pels germans De Tourne el 1699. Altres: Londres, typis T. H. & impensis Richardi Chiswell, 1688-1689; Ginebra, sumptibus Chouet, G. de Tourne, Cramer, Perachon, Ritter, & S. de Tourne, 1705.

71. Gaspar dos Reis Franco, *Elysium jucundarum quaestionum campus, omnium literarum amoenissima varietate refertus. Medicis in primis, tanquam in quo luxuriantis naturae spectatissimi flores erumpant, & admiranda illius opera contemplantur, maxime delectabilis. Theologis deinde, jurisperitis, et omnium denique bonarum disciplinarum studiosis. Philosophis, philiatris, philologis, philomusis summe utilis, ac ab omnibus expectitus*, Francofurti ad Moenum [Frankfurt], sumptibus haered. Joannis Beyeri, 1670. Altres: Brussel·les, typis et sumptibus Francisci Vivien, 1661.

72. Ludovico Ricchieri, *Lectionum antiquarum libri triginta. Recogniti ab auctore, atque ita locupletati, ut tertia plus parte auctiores sint redditi, qui ob omnifariam abstrusarum et reconditorum tam rerum, quam vocum explicationem, quas vix unius hominis aetas libris perpetuò insudans observaret, merito cornucopiae, seu Thesaurus utriusque linguae appellandi. Postrema editio cum rerum & verborum indice copiosissimo*, Francofurti et Lipsiae [Frankfurt i Leipzig], sumptibus Christiani Gerlachii & Simonis Beckensteinii, typis Danielis Fieveti, 1666. Totes les edicions consultades, essent una llista parcial, són en foli: Basilea, per Hier. Frobenium et Nicol. Episcopium, 1542 i 1550; Lió, apud Sebastianum Honoratum, 1560 (Jacobus Forus excudebat) i 1562; Lió, apud haeredes Jacobi Juntae, 1560 (Jacobus Forus excudebat); Basilea, per Ambrosium et Aurelium Frobenios fratres, 1566; Frankfurt, apud heredes Andrea Wecheli, Claudium Marnium & Joannem Aubrium, 1599; Ginebra, excudebat Philippus Albertus, 1620 («Postrema editio, cum rerum & verborum indice copiosissimo»). BC, ms. 677, p. 293 i suplement general f. 196v.

73. Martín Antonio Delrío, *Disquisitionum magicarum, libri sex. Quibus continetur accurata curiosarum artium et vanarum superstitionum confutatio, utilis theologis, jurisconsultis, medicis, philologis*, Coloniae Agrippinae [Colònia], sumptibus Hermanni Demen, 1679. Altres: Lovaina, Gerardi Rivii, 1599-1600; Magúncia, typis Joannis Albinii, 1600; Lió, apud Jo. Pillehotte, 1604; Magúncia, prodit ex archiepiscopatus Moguntinensis officina Urselliana, impensis Jacobi Konig, 1606; Venècia, apud Joan. Antonium & Jacobum de Franciscis, 1606; Lió, apud Horatium Cardon, 1608; Lió, apud Joannem Pillehotte, 1612; Magúncia, sumptibus Petri Henningii, 1617; Venècia, apud Guerilios, 1640; Venècia, apud Jacobum Sarzinam, 1640; Venècia, apud Juntas, 1652. BC, ms. 677, p. 293 i suplement general ff. 196v i 199.

74. *Le dictionnaire de l'Académie Française*, París, chez la veuve de Jean Baptiste Coignard, imprimeur ordinaire du roy, & de l'Académie Française, et chez Jean Baptiste Coignard, imprimeur & libraire ordinaire du roy, & de l'Académie Française, 1694 (2 vols.). Dos anys més tard fou publicat *Le Grand Dictionnaire de l'Académie*

françoise, dédié au Roy. Seconde édition. Reveüe et corrigée de plusieurs fautes, et où l'on a mis dans l'ordre alphabétique les additions qui estoient à la fin de l'édition précédente, Paris, chez la veuve de Jean-Baptiste Coignard, imprimeur ordinaire du roy, & de l'Académie Françoise, et chez Jean-Baptiste Coignard, imprimeur ordinaire du roy, & de l'Académie Françoise, 1696 (4 toms). També imprès a Amsterdam «suivant la copie de Paris», 1695. BC, ms. 677, p. 171.

75. Charles Estienne i Nicholas Lloyd, *Dictionarum historicum, geographicum, poeticum: gentium, hominum, deorum gentilium, regionum, insularum, locorum, civitatum, aequorum, fluviorum, sinum, portuum, promontorium ac montium, antiqua recentioraque, ad sacras & profanas historias, poetarumque fabulas intelligendas necessaria, nomina, quo decet ordine, complectens & illustrans. Opus admodum utile & apprime necessarium. A Carolo Stephano inchoatum. Ad incudem vero revocatum, innumerisque pene locis auctum & emaculatum per Nicolaum Lloydium (...)*, Genevae [Ginebra], apud Samuelem de Tournes, 1693. Altres: Oxford, apud G. Wells & R. Scott, 1671; Londres, impensis B. Tooke, T. Passenger, T. Sawbridge, A. Swalle & A. Churchill, 1686. BC, ms. 677, p. 205.

76. Filó d'Alexandria o Filó Jueu, *Philonos Joudaiou Syngrammata. Philonis Iudaei omnia quae extant opera ex accuratissima Sigismundi Gelenii, & aliorum interpretatione, partim ab Adriano Turnebo, professore regio, e Christianissimi Regis Bibliotheca, partim a Davide Hoeschelio ex Augustana, edita & illustrata. Huic novissima editioni accessere variae lectiones & elegantissimus eiusdem Philonis De septenario libellus, & De providentia Dei fragmenta, cum rerum indice locupletissimo*, Francofurti [Frankfurt], apud Jeremiam Schrey & Heinrici Joh. Meyeri haeredes, 1691. Altres: París [Compagnie du Grand Navire], 1640. BC, ms. 677, p. 273.

77. Hugo Grotius, *De jure belli ac pacis*. Les edicions en octau d'aquesta obra són nombroses, per exemple: Amsterdam, apud Johannem Blaeu, 1646 i 1650; La Haia, apud Arnoldum Leers, 1680; Frankfurt i Leipzig, sumptibus Johannis Meyeri, 1688; Amsterdam, sumptibus Abrahami a Someren, 1689; Amsterdam, apud Janssonio-Waesbergios, 1701 (Campis, typis vid. Caspari Cotii & cura Johannis Steenberg). BC, ms. 677, p. 123 i suplement general f. 194.

78. Hugo Grotius, *Annales et Historiae de rebus Belgicis*. Una edició en octau: Amstelædami [Amsterdam], ex typographeio Joannis Blaeu, 1658. BC, ms. 677, p. 123.

79. Jean Baptiste Guesnay, *Provinciae Massiliensis ac reliquiae Phocensis annales sive Massilia gentilis & christiana libri tres; quibus res à Phocensibus gestae usque ad nos ab urbis Massiliae conditu, servato temporum ordine digeruntur*, Lugduni [Lió], sumptib. Antonii Cellier, 1657. BC, ms. 677, p. 125 i suplement general f. 200.

80. Pier Giovanni Capriata, *Dell'istoria di Pietro Giovanni Capriata*. L'edició de Gènova impresa per Giovanni Calenzano i Giovanni Maria Farroni entre 1638-1663 conté les següents parts: 1. *Libri dodici. Ne'quali si contengono tutti i movimenti d'arme successi in Italia dal 1613 fino al 1634*; 2. *In sei libri distinta. Nel primero de' quali si*

contengono alcuni movimenti d'armi d'Italia succeduti, e ne' cinque susseguenti la continuatione di quei d'Italia. Dall'anno 1634 fino al 1644; i 3. In sei libri distinta, ne' quali si contengono tutti li movimenti d'arme succedute in Italia dall'anno 1641 fino al 1650. Ni al manuscrit 618 ni a l'inventari de la Biblioteca Dalmases es precisa si es tracta d'una edició completa o només d'alguna de les seves parts aparegudes amb anterioritat com, per exemple: Gènova i Torí, per Alessandro Federico Cavalleris, 1640. BC, ms. 677, p. 45 i suplement general f. 194.

81. Erycus Puteanus, *Historiae insubricae sive barbaricae ab origine gentis ad Othonem Magn. Imp. libri VI. Qui irruptiones Barbarorum in Italiam continent. Plenius comentariis illustrati*. Lovanii [Lovaina], typis Philippi Dormalii, 1630. Altres: Lovaina, typis Jo. Christoph. Flavii apud Joan. Sassenum i Lud. Elzevirium, 1614; Oxford, excudebat G. Turner, 1634; Helmstedt, typis et sumptibus J. Heitmulleri, 1669. La segona edició fou impresa a Frankfurt i Leipzig: «Editio secunda. Correctior, & additione locorum in citatis auctoribus omissorum, adjectione aliorum auctorum, & brevium hinc inde notarum, uti indice commentarii contenta simul comprehendente, auctior: curante, Rudolpho Gothofredo Knichenio (...)», sumptibus Johannis Grossi et socii literis viduae Christophori Uhmanni, 1678 (?). BC, ms. 677, p. 284.

82. Johannes van Meurs, *Historica Danica pariter & Belgica, uno tomo comprehensa*, Amstelodami [Amsterdam], apud Gulielmum & Joannem Blaeu, 1638. L'obra completa consta de: 1. *Historiae Danicae, sive, de regibus Daniae, qui familiam Oldenburgicam praecessere, eorumque rebus gestis, à Dano ad Canutum VI, in quo definit Saxo, libri quinque priores*; 2. *Historiae Danicae continuatio. Sive de regibus Daniae, qui familiam Oldenburgicam praecesserunt, & eorum rebus gestis, a Canuto VI, in quo Saxo desinit, usque ad Christianum I, libri quinque posteriores*; 3. *Historiae Danicae libri III in quibus res commemorantur gestae a Christiano I ac Joanne, eius filio: & nepote, Cristiano II*; 4. *Gulielmus Auriacus, sive, de rebus toto Belgio tam ab eo, quam eius tempore, gestis; ad excessum Ludovici Requesensii. Pars prima. Tributa in libros decem*; 5. *Ferdinandus Albanus, sive de rebus eius in Belgio per Sexennium gestis, libri IV in quibus Belli Belgici Principim. Additur de induciis, liber singularis, in quo eiusdem belli finis*. BC, ms. 677, p. 224 i suplement general f. 195.

83. George Buchanan, probablement *Rerum Scoticarum historia*, Trajecti ad Rhenum [Utrecht], apud Antonium Schouten, 1697. Altres: Ad exemplar Alexandri Arbuthneti editum Edimburg [Anvers, G. van den Rade], 1583; Frankfurt, apud Joannem Wechelum, impensis Sigismundi Feyerabendij, 1584; Frankfurt, apud Joannem Feyrabend, impensis haeredum Sigismundi Feyrabendii, 1594; Frankfurt, impensis Godefridi Tampachii, 1624; Amsterdam, Lodewijk Elzevier, ad exemplar Alexandri Arbuthneti editum Edimburgi, 1643; Utrecht, apud Petrum Elzevirium, 1668. A l'inventari de la Biblioteca Dalmases també hi figurava una «Topographia Regni Scotiae» del mateix autor. BC, ms. 677, p. 41 i suplement general f. 195v.

84. Jacques de Rèves («Jacobus Revius»), *Daventriae illustratae, sive historiae urbis Daventriensis, libri sex. Perducti usque ad annum à nato Christo 1641. Quibus etiam non pauca quae ad universam Transisalaniam, et regiones finitas spectant, per occasionem edifferuntur*, Lugduni Batavorum [Leiden], ex officinâ Petri Leffen (typis Wilhelmi Christiani Boxii), 1651. BC, ms. 677, p. 290 i suplement general f. 193v.

85. Johann Jacob Wepfer, *Cicutae aquaticae historia et noxae. Commentario illustrata*, Basileae [Basilea], apud Joh. Rodolphum König, imprimebat Joh. Rodolphus Genathius, 1679. BC, ms. 677, p. 360.

86. Sebastián Izquierdo, *Pharus scientiarum. Ubi quidquid ad cognitionem humanam humanitus acquisibilem pertinet, ubertim juxta, atque succincte pertractatur. Scientia de scientia, ob summam universalitatem utilissima, scientificisque iucundissima, scientificâ methodo exhibetur, Aristotelis organum iam pene labens restituitur, illustratur, augetur, atque a defectibus absolvitur. Ars demum legitima ac prorsus mirabilis sciendi, omnesque scientias in infinitum propagandi, et methodice digerendi; a nonnullis ex antiquioribus religiose celata; a multis studiose quaesita; a paucis inventa; a nemine ex propriis principiis hactenus demonstrata, demonstrative, aperte et absque involucris mysteriorum in lucem proditur quo verae Encyclopaediae Orbis facile a cunctis circumvolvendus, eximio scientiarum omnium emolumento, manet expositus*, Lugduni [Lió], sump. Claudii Bourgeat, & Mich. Lietard, 1659. BC, ms. 677, p. 187 i suplement general f. 200.

87. «Janston [?]: Hist. animalium fol. tm. 4». Podria tractar-se d'alguns dels volums de Jan Jonston («Johannes Jonstonius»), *Historiae naturalis*. BC, ms. 677, p. 180.

88. Pieter van den Keere, *Germania Inferior id est, XVII provinciarum eius novae et exactae tabulae geographicae, cum luculentis singularum descriptionibus additis a Petro Montano*, Amstelodami [Amsterdam], impensis impensis Pet. Kaerii (excusum apud Petrum Keerium chalcographum), 1617 i 1622. Material cartogràfic. BC, ms. 677, p. 191 i f. 194v.

89. Johann Jacob Hofmann, *Lexicon universale, historiam sacram et profanam omnis aevi, omniumque gentium; chronologiam ad haec usque tempora; geographiam et veteris et novis orbis; principum per omnes terras familiarum ab omni memoria repetitam genealogiam; tum mythologiam, ritus, caerimonias, omnemque veterum antiquitatem, ex philologiae fontibus haustam; virorum, ingenio atque eruditione celebrium enarrationem copiosissimam; praeterea animalium, plantarum, metallorum, lapidum, gemmarum, nomina, naturas, vires, explanans. Editio absolutissima, praeter supplementa, et additiones, antea seorsum editas, nunc suis locis ac ordini insertas, uberrimis accessionibus, ipsius auctoris manu novissime lucubratis, tertia parte, quam antehac, auctior, locupletior: indicibus atque catalogis regum, principum, populorum, temporum, virorum et feminarum illustrium animalium, plantarum; tum praecipue nominum, quibus regiones, urbes, montes, flumina, &c in omnibus terris, vernacula & vigenti hodie ubique lingua appellantur; caeterarum denique rerum memorabilium, accuratissimis instructa. Tomus primus [-quartus]*, Lugduni Batavorum [Leiden], apud Jacob. Hackium, Cornel. Bou-

testeyn, Peter van der Aa, & Jord. Luchtmans, 1698. Altres: Basilea, impensis Johan. Herman. Widerhold, bibliop. Genevensis, typis Jacobi Bertschii & Joh. Rodolphi Genathii, 1677. BC, ms. 677, p. 139 i suplement general f. 205v.

90. *Illustres cardinales Armandus d. de Richelieu et Mazarinus, regum Franciae Ludd. XIII & XIV consilarii intimi, sive secretissima instructio & historia universalis ab anno 1624 usque ad haec tempora, de ministeriis, consultationibus, negotiationibus, literis, scriptis, confaederationibus, ac demum machinationibus in materia status, contra universam domum Austriacam, per Italiam, Sabaudiam, Rhaetiam, Lotharingiam, Flandiam, & alias dynastias peractis. Cum observationibus politicis ad quaelibet capita. Opus Gallicum, Latinitate donatum*, Francofurti ad Moenum [Frankfurt], impensis Joh. Godofredi Schonwetteri, typis Joh. Friderici Weisii, 1652. Altres: Würzburg, imp. haeredum Johannis Godofredi Schonwetteri bibliopolae Francof., 1662. L'obra ha estat atribuïda a Antoine Aubery, Charles Vialart i Jean de Silhon. Podria tractar-se d'una traducció o adaptació de l'«Histoire du cardinal de Richelieu» d'Antoine Aubery i de l'«Éclaircissement de quelques difficultez touchant l'administration du cardinal Mazarin» de De Silhon (Bibliothèque nationale de France, FRBNF30035402); Charles Vialart fou l'autor d'una *Histoire du ministere d'Armand Jean du Plessis, cardinal duc de Richelieu, sous le regne de Louys le Juste, XIII du nom, roy de France et de Navarre. Avec des reflexions politiques, et diverses lettres contenant les negociations des affaires du Piedmont et du Montferrat*, s.ll. [Amsterdam?], s.n., 1649, i és esmentat a l'obra *Ministerium cardinalis Mazarini cum observationibus politicis. Ab anno 1643 usque 1652*, s.ll., s.n. [1655]. BC, ms. 677, p. 294 i suplement general 194.

91. Gilles Ménage, *Le origini della lingua italiana compilate dal s.re Egidio Menagio, gentiluomo francese. Colla giunta de' Modi di dire italiani, raccolti, e dichiarati dal medesimo*, Gènova, appresso Giovanni Antonio Chouët, 1685. Altres: París, appresso Sebastiano Mabre-Cramoisi, 1669 (nella stamperia di Edmondo Martino). BC, ms. 677, p. 224 i suplement general f. 202.

92. Diego de Saavedra Fajardo, *Obras*. Podria tractar-se de l'edició d'Anvers, en casa de Juan Bautista Verdussen impressor y mercader de libros, 1677-1678 i 1681 (4 toms, 2º): 1. *Idea de un principe politico christiano, representada en cien empresas*; 2-3. *Corona gothica castellana y austriaca politicamente ilustrada. En dos partes dividida*; 4. *Republica literaria*. BC, ms. 677, p. 309 i suplement general ff. 197 i 198.

93. Willem Piso, *De Indiae utriusque re naturali et medica libri quatuordecim, quorum contenta pagina sequens exhibet* Amstelaedami [Amsterdam], apud Ludovicum et Danielelem Elzevirios, 1658. Segona edició publicada juntament amb: Georg Marggraf de Liebstad, *Tractatus topographicus & meteorologicus Brasiliae, cum Eclipsi Solari quibus additi sunt illius et aliorum commentarii de Brasiliensium & Chilensium indole & lingua*; W. Piso, *Historiae naturalis & medicae Indiae Occidentalis libri quinque*; Id., *Mantissa aromatica; sive de aromatum cardinalibus quatuor, et plantis aliquot indicis in medicinam receptis, relatio nova*; Jacob Bondt, *Historiae naturalis & medicae Indiae*

orientalis libri sex (...) Commentarii, quos auctor morte in Indiis praeventus, indigestos reliquit, a Gulielmo Pisono in ordinem redacti & illustrati, atque annotationibus et additionibus rerum & iconum necessariis adaucti. Altres: Leiden i Amsterdam, apud Franciscum Hackium i Ezelvirios (1648). BC, ms. 677, p. 274.

94. Guy Joly, *Remarques envoyées à Mr. Stochmans, pour servir de réponse à la seconde partie de son Traité du droit de devolution*, París, chez Sebastien Mabre-Cramoisy, 1668. Altres: s.l., s.n., «suivant la copie imprimée a Paris».

95. Henri de Sponde («Henricus Spondanus»), *Epitome Annalium ecclesiasticorum Caesaris Baronii S.R.E. presbyteri cardinalis bibliothecarii apostolici (pars prior-altera)*, Lugduni [Lió], sumptibus Joannis Antonii Huguetan & Marci Antonii Rauaud, 1660 («editio postrema mendis innumeris quae in superiores expurgata»). BC, ms. 677, p. 323.

96. Gaspar Schott, *Opera omnia*. A l'inventari de la Biblioteca Dalmases hi consten els següents títols (les dades d'impressió que figuren entre parèntesis són indicatives): *Organum mathematicum* (Würzburg, sumptibus Johannis Andreae Endteri, & Wolfgangi Jun. Haeredum, excudebat Jobus Hertz typographus Herbipol., prostant Norimbergae [Nuremberg] apud dictos Endteros, 1668); *Acoustica* (Bamberg, sumpt. Joh. Martini Schonwetteri, bibliopolae Francofurtensis, 1677); *Mathematica sive Thaumaturgus mathematicus* (id.); *Phisica, sive Thaumaturgus phisicus* (id.); *Iter exstaticum Kircherianum coeleste, et terrestre, praelusionibus, et Scholiis illustratum* (Würzburg, sumptibus Johannis Andreae Endteri & Wolfgangi junioris haeredum, prostat Norimbergae, apud eosdem, 1671); *Mathesis Caesarea sive Amussis Ferdinanda* (Würzburg, sumptibus viduae & haeredum Joannis Godefridi Schönwetteri bibliopolae Francofurtensis, excudit Jobus Hertz typographus Herbipolensis, 1662); *Schola steganographica* (Nuremberg, sumptibus Johannis Andreae Endteri, & Wolfgangi junioris haered., excudebat Jobus Hertz, typographus Herbipol., 1680); *Thecnica curiosa sive Mirabilia artis* (sumptibus Wolfgangi Mauriti Endteri., excudebat Jobus Hertz Typographus Herbipol., 1687); *Phisica curiosa, sive Mirabilia naturae et artis* (Würzburg, excudit Jobus Hertz, sumptibus Wolfgangi Mauriti Endteri, 1697); *Anotomia phisico-hydrostatica fontium, et fluminum* (Frankfurt, sumptibus viduae Jo. Godefridi Schonwetteri bibliopolae Francofurtensis; Würzburg, excudit Jobus Hertz bibliopola & typographus Herbipolensis, 1663); *Cursus mathematicus* (Bamberg, sumpt. Joh. Martini Schonwetteri, bibliopolae Francofurtensis, 1677); *Arithmetica practica* (Würzburg, sumptibus viduae Jo. Godofr. Schonwetteri, bibliopolae Francofurtensis, excudit Jobus Hertz, bibliopola, & typogr. Herbipolensis, 1663). BC, ms. 677, p. 311.

97. Guillaume Tozzi, *Tractatus novus de potu cophæ, de Sinensium thee et de chocolate. Juxta exemplar parisiense*, Francofurti [Frankfurt], s.n., 1693. BC, ms. 677, p. 162.

98. «Usy: chronologia Sacra in 4», potser la de James Ussher («Jacobi Usserii») (?).

99. Cristóbal de Benavente y Benavides, *Advertencias para reyes, principes, y embaxadores (...)*, Madrid, por Franco. Martinez, 1643. BC, ms. 677, p. 28 i suplement general f. 203.

100. Gaspar de Seixas Vasconcelos y Lugo, *Corona imperial conseguida en la mayor victoria y firmada con el mejor triunfo. Espinas rigurosas, mostradores de la ingratitude humana, y desempeños del amor divino. Tiene tres indices (...) y un copioso elencho para Adviento, Quaresma, y para algunas festividades de Maria santissima, y de santos. Tomo primero*, Madrid, por Diego Diaz de la Carrera, 1656.

101. Corneli Tàcit, Baltasar Álamos de Barrientos, *Tacito español, ilustrado con aforismos [i traduït] por don Baltasar Alamos de Barrientos*, Madrid, por Luis Sanchez, a su costa, y de Juan Hafrey, 1614. BC, ms. 677, p. 8.

102. Juan Cortés Ossorio, *Constancia de la fee, y aliento de la nobleza española*, Madrid, en la imprenta de Antonio Roman, 1684. BC, ms. 677, p. 63.

103. Agostino Mascardi, *Conjuracion del conde Juan Luis Fiesco, escrita en lengua toscana, por Agustín Mascardi, traduzida en castellano, por don Antonio Velazquez*, Madrid, por Juan Sanchez, 1640. BC, ms. 677, p. 217.

104. José Láinez, *El Daniel Cortesano en Babilonia, Susannam, y Echatanam. Prisionero de Nabuco en la ocupacion de Israel. Oy ciudadano de la Jerusalem celestial, adorado por Dios de su primer rey Nabuco. Privado de siete monarcas, caldeos, persas, y medos, presidente de ciento y veinte y siete provincias. Profeta de Dios, y conorte a su pueblo en la desolacion de Judea, que escrivia. el zelo y la obligacion de satisfacer por reyes ofendidos*, Madrid, en casa de Juan Sanchez, vendese en casa de Tomas de Alfay, 1644. BC, ms. 677, p. 193 i suplement general f. 198v.

105. Juan de Solórzano Pereira, *Emblemata centum, regio politica. Aeneis laminis affabre caelata, vividisque, et limatis carminibus explicita, & singularibus commentariis affatim illustrata. Quibus, quicquid ad regum institutionem, et rectam reip. administrationem conducere, & pertinere videtur, summo studio differitur. Opus vel ipsa varietate, et utilitate rerum, & materiarum, quas continet, expetendum, & omnium facultatum prosesoribus summopere necessarium. Cùm quadruplici indice absolutissimo (...)* (títol a portada adicional gravada: *Emblemata regio politica in centuriam unam redacta, et laboriosis atque utilibus commentariis illustrata*), Matriti [Madrid], in typographia Domin. Garciae Morras, 1653. BC, ms. 677, p. 322 i suplement general f. 200.

106. Martín de la Cruz, *España restaurada en Aragon por el valor de las mugeres de Jaca y sangre de santa Orosia*, Saragossa, Pedro Cabarte, 1627.

107. Antonio de Fuentelapeña, *El ente dilucidado. Discurso unico novissi.o q. muestra ay en natural.a animales irracionales invisibles, y quales sean*, Madrid, en la Empr.a Real, 1676.

108. Luis de Morales Polo, *Epitome de los hechos, y dichos del emperador Trajano*, Valladolid, por Antonio Suarez Solis, a costa de Thomas de Jaen y Castañeda, 1654. BC, ms. 677, p. 233.

109. Gai Plini Segon, *Historia natural de Cayo Plinio Segundo. Traducida por el licenciado Geronimo de Huerta, medico y familiar del santo oficio de la Inquisicion. Y ampliada por el mismo, con escolios y anotaciones, en que aclara lo oscuro y dudoso, y anade lo no sabido hasta estos tiempos*, Madrid, por Luis Sánchez impressor del rey n.s., 1624-1629. BC, ms. 677, p. 142.

110. «Historia Anteo[...] en fol.»

111. Antonio López de Vega, *Heraclito i Democrito de nuestro siglo. Describe se un legitimo filosofo. Dialogos morales sobre tres materias, la nobleza, la riqueza i las letras*, Madrid, por Diego Diaz de la Carrera, a costa de Alonso Perez, 1641. BC, ms. 677, p. 205.

112. Flavi Josep, *Los Siete libros de Flavio Josefo. Los quales contienen las guerras de los judios y la destruicion de Jerusalem y del templo. Traduzido aora nuevamente segun la verdad de la historia por Juan Martin Cordero*, Madrid, por Gregorio Rodriguez, a costa de Gabriel de Leon mercader de libros, 1657. BC, ms. 677, p. 179.

113. João Baptista Lavanha, *Nobiliario del conde de Barcelos don Pedro hijo del rey don Dionis de Portugal. Traduzido castigado y con nuevas ilustraciones de varias notas por Manuel de Faira i Sousa*, Madrid, por Alonso de Paredes, 1646. Altres: Roma, por Estevan Paolinio, 1640. BC, ms. 677, p. 25 i suplement general f. 195.

114. «Nobiliario de [...] en fol. to. 2».

115. «Nobiliario de Haro [?] en 4». Alonso López de Haro, *Nobiliario genealogico de los reyes y titulos de España*, Madrid, por Luis Sanchez impressor real, 1622. Títol del segon tom: *Segunda parte del nobiliario genealogico de los reyes y titulos de España*, Madrid, por la viuda de Fernando Correa de Montenegro, 1622. Format (2º) no coincident. BC, ms. 677, p. 206.

116. «Pares de Francia en los Pyreneos en fol.». Llibre de cavalleries, obra nobiliària o genealògica no identificada.

117. Francisco Pinel y Monroy, *Retrato del buen vassallo, copiado de la vida, y hechos de D. Andres de Cabrera, primero marques de Moya*, Madrid, en la imprenta imperial, por Joseph Fernandez de Buendia, 1677. BC, ms. 677, p. 274 i suplement general f. 200v.

118. Pedro González de Salcedo, *Theatrum honoris seu Commentaria ad l. 16 tit. I. lib. 4 Recop.*, Matriti [Madrid], ex officina Bernardi de Villa-Diego, 1672. BC, ms. 677, p. 305 i suplement general f. 200.

119. Sebastião César de Meneses, *Sugillatio ingratitudeinis*, Ulyssipone [Lisboa], ex praelo Michaelis Deslandes, sumptibus Antonii Leite Pereira, 1697 («in hac tertia impressione correcto, ac illustrato, quodam Sacrae Scripturae praelucidiori indice»). Altres: Lisboa, ex regia typographia Antonii Craesbeck a Mello eius & Antonii Leite sumptu, 1683 («secunda impressione»); s.l., s.n. [c. 1656] (4º).

120. Vegeu núm. 56: l'edició *Dell'arte historica* impresa per Giacomo Facciotti (Roma, 1636) és l'única en 4º, la resta en 12º. BC, ms. 677, p. 220.

121. Francesco Maidalchini, *Delizie istoriche, e stupori di natura*, Venècia, per il Bariletti, 1653.

122. «Imprese de Sabion [?] in fol. cum fig.»

123. Ottavio Scarlattini, *L'huomo, e sue parti figurato, e simbolico, anatomico, rationale, morale, mistico, politico, e legale, raccolto e spiegato con figure, simboli, anatomie, imprese, emblemi morali, mistici, proverbe, geroglifici, prodigi, simulacri, statue, historie, ritti, osservazioni, costumi, numismi, dedicationi, signature, signification di letere, epitetti, favolosi, mirabili, fisionomie, e sogni (...) opera utile a' predicatori, oratori, poeti, (...) formatori d'emblemi, d'imprese, e altri. In due libri distinti studiosi trattenimenti della penna di don Ottavio Scarlattini (...). Con con additioni e tavole, copiosissime*, Bolonya, per Giacomo Monti, 1684.

124. Giovanni Francesco Loredano, *Novelle amorose di Gio. Francesco Loredano nobile veneto*, Venècia, appresso Antonio Tivani, 1685. Altres: Venècia, appresso li Guerigli, 1653. *Delle novelle amorose di Gio. Francesco Loredano nobile veneto*, Venècia, appresso i Guerigli, 1667. Altres: Venècia, appresso li Guerigli, 1651-1661; Venècia, appresso Sebastiano Menegatti, 1692.

125. Lorenzo Pignoria, *Notitie storiche*. Editada juntament amb *Annotationi di Scipio Gentili, & Giulio Guastavino*, Venècia, appresso Nicolò Misserini, ad istanza di Pietro Paolo Tozzi, 1624-1625. Altres: *La Gerusalemme liberata di Torquato Tasso con la vita di lui, con gli argomenti a ciascun canto di Bartolomeo Barbatto con le annotationi di Scipio Gentile, e di Giulio Guastavino, & con le Notitie storiche di Lorenzo Pignoria*, Pàdua, per Pietro Paolo Tozzi, 1628. Els formats (24° major i 4°, respectivament) no coincideixen amb l'indicat al ms. 618 (12°).

126. Virgilio Malvezzi, *Discorsi sopra Cornelio Tacito del marchese Virgilio Malvezzi. Con tre copiosissime tavole. Prima delli discorsi, seconda de' luochi della Sac. Scrittura, e terza delle cose piu notabili*, Venècia, per Francesco Brogiollo, 1665. Altres: Venècia, presso Marco Ginami, 1622; Venècia, presso Marco Ginammi, 1635. BC, ms. 677, p. 65 i suplement general f. 207v.

127. Pio Muzio, *Considerationi sopra il primo libro di Cornelio Tacito di don Pio Mutio*, Venècia, appresso Marco Ginammi, 1642; *Considerationi sopra il secondo libro di Cornelio Tacito di don Pio Mutio*, Venècia, appresso Marco Ginammi, 1642. Altres: *Considerationi sopra Cornelio Tacito di don Pio Mutio Milanese, nelle quali si trattano le piu curiose materie della politica*, Brescia, presso Bartolomeo Fontana, 1623.

128. Jean de Silhon, *Il ministro di stato, con il vero uso della politica moderna. Trasportato dal francese per Mutio Ziccata*, Venècia, presso Marco Ginammi, 1647 (només la primera part de l'obra). Altres: Venècia, appresso Marco Ginammi, 1639 (primera part) i 1644 (segona part).

129. Francesco Perucci, *Pompe funebri di tutte le nationi del mondo raccolte, dalle storie sagre, e profane*, Verona, per Francesco Rossi, [c. 1646] («in questa seconda

impressione reviste, e con somma accuratezza da molti errori espurgate e corrette»).
 Altres: Verona, Francesco Rossi, 1639.

130. Filippo Maria Bonini, *Il Ciro politico dell'abbate Filippo Maria Bonini. Consultore, & assistente del Sant'Ufficio in tutto lo stato della Republica di Genova. Diviso in due parti*, Venècia, per Nicolo Pezzana, 1668. Altres: Venècia, per il Fassina, 1648; Gènova, per Pier Giovanni Calenzani, 1647. BC, ms. 677, suplement general, f. 197.

131. Alfonso Loschi, *Compendi historici del sig. conte Alfonso Loschi cavalier vicentino. In questa ultima Impressione regolati, & accresciuti, con aggiunta de più memorabili successi d'Europa, e di Levante, per tutto l'anno MDCXCIII*, Bolonya, per il Longhi, 1694. Altres: Venècia, appresso Gio. Pietro Pinelli, 1652; Bolonya, per la direzione di Gio. Battista Vaglierino (per Carlo Zenero), 1653-1655; *Compendi historici (...) sino l'anno 1664*, Vicenza, appresso Giacomo Amadio, [c. 1664]; *Compendi historici (...) per tutto l'anno 1668*, Vicenza, appresso Giacomo Amadio, 1668; Bolonya, per Giacomo Monti, 1669; *Compendi historici (...) per tutto l'anno 1676*, Bolonya, per Giacomo Monti, 1676.

132. Girolamo Bardi, *Chronologia universale parte prima [-quarta], nella quale della creatione di Adamo fino all'anno 1581 di Christo nostro sig. brevemente si racconta la origine di tutte le genti, il principio di tutte le monarchie (...) con la successione de sommi pontifici romani. La creatione di patriarchi, le congregazioni dei religiosi (...)*, Venècia, appresso i Giunti, 1581.

133. Francesco da Sestri, *Il tiranno considerato privo delle qualita necessarie all'eccell. za del principato*, Gènova, nella stamperia d'Anton Giorgio Franchelli, 1690.

134. Giovanni Felice Astolfi, *Della officina historica di Gio. Felice Astolfi, libri quattro. Nella quale si spiegano essempli notabilissimi, antichi, & moderni, a virtu, & a difetto pertinenti. Da' quali ponno agevolmente, il professore di lettere, e d'armi; lo studioso d'istoria, di poesia, di costumi, e di cose varie; & il curioso ancora, trarre utilita per correggere non pur i mancamenti altrui, ma i proprii, ed'incaminarsi nella strada delle virtu. Con un'aggiunta di accidenti seguiti, per havere alcuni finto temerariamente la persona altrui, e d' altri casi successi in diversi tempi. Aggiuntevi nel fine le Notitie del mondo di Lucio Ampelio. Illustrate maggiormente con una nuova tavola in quest'ultima impressione*, Venècia, per Stefano Curti, 1675. Altres: Venècia, appresso i Sessa, 1622; Venècia, per Gio. Pietro Brigonci, 1659; Venècia, per Gio. Francesco Valuasense, 1670; Venècia, per Gio. Giacomo Hertz, 1670.

135. Emanuele Tesauro, *Opera*. A l'inventari de la Biblioteca Dalmases hi consten els títols següents: «Inscriptiones recopilatae a Philiberto cum notis eiusdem y dest Patriarcharum Geneologia»; «La Filosofia morale»; «Campeggiamenti del Illmo. Principe Tomaso di Savoya»; «Vergine Trionfante et il Capicornio Scornato»; «Epitome del Regno d'Italia». BC, ms. 677, p. 334. Impressions: *Inscriptiones, quotquot reperiri potuerunt. Opera olim & diligentia Emmanuelis Philiberti Panealbi (...) cum eiusdem notis & illustrationis. Accessit index novus, decuplo maior, non solum ad eru-*

ditionem, sed una ad imitationem, Francofurti & Lipsiae [Frankfurt i Leipzig], apud Joh. Herebordum Klosium, bibliopol. Lips., 1688 («editio quarta, luculentior multo, et ab impressionis primae innumeris mendis auctoris manu expurgata, multisque inscriptionibus aucta»). Altres: Torí, typis Bartholomaei Zapatae, 1666 i 1670; Roma, sumptibus Blasii Diversini, & Felicis Cesaretti, 1667 (ex typographia Fabii de Falco); Berlín, typis Georgi Schultzi, elect. typogr., 1671 («editio tertia, luculentior multo, et ab impressionis primae innumeris mendis auctoris manu expurgata, multisque inscriptionibus aucta.»); Bolonya, sumptibus Jo. Francisci Dauici, 1674; Venècia, typis Josephi Prodocimi, 1679. *Patriarchae sive Christi servatoris genealogia per mundi aetates traducta a d. Emanuele Thesauro patritio Taurinensi, comite, et magnae crucis equite sanctorum Mauriti, et Lazari, Mediolani* [Milà], apud Bidellium, 1645. *Elogia patriarcharum, & Christi Jesu Dei hominis*, Moguntiae [Magúncia], sumptibus Joannis Baptistae Schonvvetteri, 1665. *La filosofia morale derivata dall'alto fonte del grande Aristotele Stagirita, del conte, e cavalier Gran Croce D. Emanuele Tesauo, patritio Torinese con nuove aggiunte dell'istesso autore*, Venècia, per Iseppo Prodocimo, 1695. Altres: Venècia, per Niccolo Pezzana, 1671 i 1673; Macerata, appresso Giuseppe Piccini, 1672 i 1675; Venècia, per Antonio Tiuanni, 1689; Bolonya, per il Longhi [c. 1690]. *Campeggiamenti del serenissimo principe Tomaso di Savoia*, Torí, per Bartolomeo Zapatta, 1674. Altres: Bolonya, per Giacomo Monti, 1643; Colònia, appresso Giacomo Pindo, 1673. *La vergine trionfante, et il capricorno scornato, del conte don Emanuele Tesauo*, Venècia, presso Gio. Giacomo Hertz, 1680. Altres: Ivrea, appresso S. Francesco, 1642. *Del regno di Italia sotto i barbari epitome del conte, e cavalier Gran Croce d. Emmanuel Tesauo, con le annotazioni dell'abbate d. Valeriano Castiglione*, Venècia, per il Prodocimo, 1688. Altres: Torí, Bartolomeo Zauatta, 1663-1664; Venècia, presso Gio. Giacomo Hertz, 1667-1668, 1672 i 1680; Bolonya, per Gio. Recaldini, 1680; Venècia, presso Biagio Maldura, 1681; Venècia, presso Giovanni Cagnolini, 1681.

136. Gasparo Contarini, *Della republica, e magistrati di Venetia. Libri cinque di Gasparo Contarini, che fu poi cardinale. Con un ragionamento intorno alla medesima di Donato Giannotti Fiorentino, colle annotationi sopra i due suddetti autori di Nicolo Crasso, et i Discorsi d'ègoverni civili di Sebastiano Erizzo, e XV discorsi di Bartolomeo Cavalcanti. Aggiuntovi un discorso dell'eccellenza delle republiche*, Venècia, per Nicolo Pezzana, 1678. Altres impressions del Set-cents: Venècia, appresso Giorgio Valentino, 1630; Venècia, appresso Marc'Antonio Brogiollo, 1632; Venècia, per Francesco Storti, 1650. A l'inventari de la Biblioteca Dalmases no hi fou registrada aquesta obra, només un sol títol del cardenal: *De potestate pontificis in usu clauium, & compositionibus, duae epistolae*, BC, ms. 677, p. 113.

137. Leonard Coqueau, *Antimornaeus id est confutatio mysterii iniquitatis, sive Historiae papatus Philippi Mornaei, in quo elucidata historiae veritate, Romani pontifices vindicantur ab adversarii calumniis ab erroribus sacra eorum auctoritas, ac fides orthodoxa afferitur. Imperatorum, regum ac principum jura, tum Bellarminus & Baronius*

cardinales defenduntur (...) *Tomus primus* [-secundus], [Mediolani], Milà, sumptibus haeredum Pacifici Pontii, & Joannis Baptistae Piccalei impressorum archiepiscopali-um, 1616. Altres: París, impensis authoris (ex typographia Joannis Laquenay), 1613. BC, ms. 677, p. 65.

138. Cesare Baronio, *Annales ecclesiastici*. Les impressions d'aquesta obra, normal-ment en 12 toms, foren prou nombroses durant el Sis-cents: a Venècia (p. ex., apud haederem Hieronimy Scoti, 1600-1612), a Anvers (ex officina Plantiniana, 1610-1658), entre d'altres ciutats. BC, ms. 677, p. 23-24 (toms 1-10) i suplement general f. 196. Vegeu també núm. 95.

139. Giacomo Coelli, *Notitia cardinalatus in qua nedum de S.R.E. cardinalium origine, dignitate, preeminencia, & privilegiis, sed de praecipuis Romanae aulae officia-libus uberrimè pertractatur. Opus nemini iniucundum, at in Romano foro versantibus utilissimum*, Romae [Roma], sumptibus Joannis Casonii, 1653 (typis Ignatii de Lazaris).

140. Pedro de Ribadeneyra, *Princeps christianus adversus Nicolaum Machiavellum, ceterosque huius temporis politicos a P. Petro Ribadeneira nuper hispanicè, nunc latinè a P. Joanne Orano* [pseud. d'Andreas Schott] *utroque Societatis Jesu theologo editus*, Coloniae Agrippinae [Colònia], apud Bernardum Gualtheri, 1604. Altres: Mainz, sumptibus Conradi Butgenii, 1603; Anvers, s.n., 1603; Anvers, apud Joachinum Troгнаesium, 1603.

141. Mario Bettini, *Lyceum e moralibus, politicis, ac poeticis perillustri. ac R.mo D. Alexandro Carissimo Castri episcopo*, Venetiis [Venècia], apud Evangelistam Deuchinum, 1626 i 1627.

142. Aristòtil, *Aristotelis Opera omnia, Graece et Latine. Doctissimorum virorum interpretatione & notis emendatissima, & nunc tandem in quatuor tomos distributa. Gui-llelmus Du-Vallius regis christianissimi consiliarius & medicus tertio recognovit, synopsis analyticam adiecit, novis disquisitionibus, notis, & appendicibus illustravit. Cum tribus indicibus. Quae huic editioni accesserunt pagina proxima indicabit*, Parisiis [París], apud Joannem Billaine. Simeonem Piget. Frederic. Leonard, 1654.

143. Ulisse Aldrovandi, *Dendrologiae naturalis scilicet arborum historiae libri duo sylvae glandariae, acinosumque pomarium ubi eruditiones omnium generum una cum botanicis doctrinis ingenia quaecunque non parum iuvant, et oblectant*, Francofurti [Frankfurt], typis Blasii Ilsneri, sumptibus Wilhelmi Serlini, [1671]; Bolonya, typis Jo. Baptistae Ferronii, 1668 (ex typographia Ferroniana, 1667) (Hieronymus Bernia propriis sumptibus in lucem editum).

144. Ulisse Aldrovandi, *Ornithologiae hoc est De avibus historiae libri 12 (...)* *Cum indice septemdecim linguarum copiosissimo. Per Aemilium Mariam, & Evangelistam fratres de Manolesiis in lucem restituti*, Bononiae [Bolonya], ex Camerali Typographia Manolesiana, 1681. Altres: Bolonya, apud Franciscum de Franciscis Senensem, 1599-1603 (apud Joannem Baptistam Bellagambam); Frankfurt, sumpt. heredum Nicolai

Bassaei, 1610-1613; Bolonya, ex camerali typographia Manolesiana, 1631; Bolonya, apud Nicolaum Tebaldinum, 1646.

145. Antoine Dadin de Hauteserre, *Notae et observationes in Anastasium De vitis Romanorum pontificum*, [Parisiis], París, apud Ludovicum Billaine, 1680. Altres: Tolosa, apud Raymundum Bosc., 1669; Tolosa, typis Joannis Pekii typographi ordinum Fuxensium, 1679. BC, ms. 677, suplement general f. 207.

146. Ammià Marcel·lí, *Rerum gestarum, qui de XXXI supersunt, libri XVIII ope mss. codicum emendati ab Henrico Valesio, et auctioribus adnotationibus illustrati. Necnon excerpta vetera de gestis Constantini et regum Italiae. Editio posterior, cui Hadrianus Valesius (...) Fr. Lindenbrogii (...) ampliores observationes, & collectanea variarum lectionum adjecit, & beneficio codicis Colbertini (...) multis in locis emendavit notisque explicuit (...) Praefixit & praefationem suam, ac vitam Ammiani a Claudio Chiffletio IC compositam*, Parisiis [París], ex officina Antonii Dezallier, 1681 (2º). Altres edicions: París, apud Joannem Camusat, 1636 (4º); *Rerum Gestarum qui de XXXI supersunt, libri XVIII Ope mss. codicum emendati ab Federico Lindenbrogio & Henrico Hadrianoque Valesiis cum eorundem integris observationibus & annotationibus, item excerpta vetera de gestis Constantini & regum Italiae. Omnia nunc recognita ab Jacobo Gronovio (...)*, Lugduni Batavorum [Leiden], apud Petrum Van Der Aa, 1693 (4º). BC, ms. 677, p. 216.

147. Jacques Bénigne Bossuet, *De nova quaestione tractatus tres. I. Mystici in tuto. II. Schola in tuto. III. Quietismus redivivus*, Parisiis [París], apud Johannem Anisson typographiae regiae directorem, 1698. A l'inventari de la Biblioteca de Dalmases hi figuren, entre d'altres, la «Relation sur le quietisme» i «Reflexions sur la relation du quietisme», BC, ms. 677, p. 36.

148. Lorenz Beger, *Spicilegium antiquitatis, sive Variarum ex antiquitate elegantiarum vel novis luminibus illustratarum vel recens etiam editarum fasciculi, exhibente L. Begero*, Coloniae Brandenburgicae [Berlín], typis Ulrici Liebperti, electoralis typographi, 1692. BC, ms. 677, p. 31.

149. Lorenz Beger, *Observationes et conjecturae in numismata quaedam antiqua, parergon Laurentii Begeri (...) Accedunt duae ill. Ez. Spanhemii ad authorem epistolae, iisque interjecta authoris ad priorem responsoria*, Coloniae Brandeburgicae [Berlín], typis Ulrici Liebperti, electoral. Brandenb. typogr., 1691.

150. Jules-César Boulenger, *Romanus imperator. Ubi de insignibus imperii, purpura, diademate, corona, igne, fortuna aurea, imaginibus, infulis, officiis domesticis, comitatu, et reliquis imperii ornamentis abundè explicatur*, Parisiis [París], apud Joannem Libert, 1614. Altres: París, apud Claudium Morellum, 1614. Tant les impressions de Jean Libert com les de Claude Morel foren en quart, format que no coincideix amb l'indicat al manuscrit 618 (2º).

151. Étienne Baluze, *Miscellaneorum liber primus [-septimus], hoc est, collectio veterum monumentorum quae hactenus latuerant in variis codicibus ac bibliothecis*, Parisiis [París], excudebat Franciscus Muguet regis & illustrissimi archiepiscopi Parisiensis

typographus, 1678-1715. A la Biblioteca Dalmaes hi figuraven els toms 1-5. El «Liber quartus» fou publicat el 1683 a París. BC, ms. 677, p. 27 i suplement general ff. 194 i 197v.

152. Benoît de Bonnefoy, *Historia haeresis in Gallia ortae et oppugnatae sub postremis Valesiae stirpis regibus. Tomus primus* [-secundus], Tolosae [Tolosa], excudebat Joannes Boude, regis, & comitorum linguae occitanae typographus, 1662-1664. Id., 1667 («editio secunda»).

153. «I Cammerary: emblemata in 4». Podria tractar-se tant de Joachim Camerarius, autor de *Symbola et emblemata tam moralia quam sacra*, com de Georgius Camerarius, *Emblemata amatoria*, tot i que no figuren a l'inventari de la Biblioteca Dalmaes.

154. Jean de Bussièrès, *Historia Francica, a monarchia condita, ad annum huius seculi, septuagesimum. Tomus primus* [-secundus], Lugduni [Lió], sumpt. Laur. Arnaud, & Petri Borde, 1671 («editio altera, prima longe auctior & emendatior»). Altres: *Historia Francica: ab Pharamundo continua serie ad Ludovicum XIV deducta, tomis quatuor comprehensa*, Lugduni [Lió], sumpt. Guill. Barbier, Joan. Girin, & Franc. Comba, 1661. BC, ms. 677, p. 41 i suplement general f. 195.

155. Servaas Gallé («Servatius Gallaeus»), *Dissertationes de sybillis, earumque oraculis. Cum figuris aeneis*, Amstelodami [Amsterdam], apud Henricum & viduam Theodori Boom, 1688.

156. Francisco Leitão, *Impenetrabilis pontificiae dignitatis clypeus. In quo vera doctrina de potestate summi pontificis Romani indubitati supra omnia concilia etiam generalia, & legitimè congregata, & de eiusdem infallibilitate in rebus ad fidem, morésque spectantibus tam intra, quam extra concilium definiendis demonstratur per argumenta desumpta ex Sacra Scriptura (...). Item De potestate concilii universalis legitimi supra papam dubium, seu antipapam, & in casu schismatis juxta veram Concilii Constantiensis explicationem*, Dilingae [Dillingen], typis & sumptibus Joannis Caspari Bencard, 1697 (4º); Altres: Roma, sumptibus Joannis Jacobi Komarek Bohemi prope ss. Vincentium & Anastasium in Trivio, 1695 (2º). BC, ms. 677, p. 201.

157. Adolph Occo, *Imperatorum Romanorum numismata a Pompeo Magno ad Heraclium ab Adolfo Occone olim congesta, nunc Augustorum iconibus, perpetuis historico-chronologicis notis, pluribusque additamentis illustrata, & aucta*, Mediolani [Milà], ex typographia Ludovici Montiae, 1683.

158. Quint Curci Ruf, Matthäus Rader, *Matthaei Raderi e Societate Jesu Ad Q. Curtii Rufi de Alexandro Magno historiam prolusiones, librorum synopsis, capitum argumenta, commentarii. Cum indice duplici, capitum et argumentarum, itemque rerum memorabilium copiosissimo*, Coloniae Agrippinae [Colònia], apud Joannem Kinckium, 1628. A l'inventari de la Biblioteca Dalmaes hi figura un «Quinti Curtii: de Rebus Alexandri Magni per Joanne Loccenium», BC, ms. 677, 287. Johannes Loccenius, «professor skytteanus», jurista i historiador, fou un dels anotadors de l'obra de Quint

Curci juntament amb Rarder i altres, per exemple: *Q. Curtii Rufi, Historia Alexandri Magni. Cum notis selectiss. variorum, Raderi, Freinshemii, Loccenii, Blancardi, &c., Amstelodami [Amsterdam], ex typographia Blaviana, 1684* («editio novissima cui accessit locorum difficiliorum interpretatio», 8°).

159. Gerhard von Stökken, *Amoenitates historicae, sive Rerum selectarum centuriae duae, quibus virorum principum, Graecorum praecipue ac Romanorum, res gestae, bella, fata, virtutes, vitia, tyrannides; variarum regionum & urbium descriptiones; populorum mores atque instituta; imperiorum incrementa & eversiones; civium seditiones aliaque id generis politices studioso perquam utilia continentur, ex antiqua & probata historia congestae. Cum duplici indice, altero speciali axiomatum politicorum*, Noribergae [Nuremberg], sumptibus Wolffgangi Jun. & Johann. Andreae Enderorum, 1658.

160. Claude de Saumaise, *Claudii Salmasii Pliniana exercitationes in Caii Julii Solini Polyhistora. Item Caii Julii Solini Polyhistor ex veteribus libris emendatus. Accesserunt huic editioni De homonymis hyles iatricae exercitationes antehac ineditae, nec non de manna & saccharo*, Trajecti ad Rhenum [Utrecht], apud Johannem vande Water, Johannem Ribbium, Franciscum Halma, & Guilielmum vande Water, 1689 (apud Ernestum Voskuyl). Altres: París, H. Drouart, 1629; París, apud Claudium Morellum typographum regium, 1629.

161. Antoine Charlas, *Tractatus de libertatibus Ecclesiae Gallicanae, continens amplam discussionem declarationis factae ab illustrissimis archiepiscopis, & episcopis, Parisiis mandato regio congregatis, anno 1682*, Leodii [Lieja], apud Matthiam Hovium, 1684 i 1689.

162. Claudi Elià, Johann Gerhard Scheffer, *Cl. Aeliani Variarum historiae libri XIV. Cum notis Johannis Schefferi & interpretatione Justi. Vultei editio novissima variis lectionibus trium MSCtorum Codicum è Regia Parisiensi Bibliotheca, notis posthumis Joh. Schefferi, Fragmentis Aeliani, copiosiori indice Graeco & Latino novis denique annotatationibus aucta, curante Joachimo Kühnio*, Argentorati [Estrasburg], sumptibus Johannis Friderici Spoor & Reinhardi Waechterli, 1685. Altres: Argentorati, impensis F. Spoor, 1647 i 1662 («editio secunda»). BC, ms. 677, p. 314.

163. Willem Goes, *Animadversiones in quaedam capituli primi & secundi speciminis Salmasiani. Quibus varii viri docti ab eius calumniis vindicantur*, Hagae-Comitis [La Haia], apud Adrianum Vlacq, 1657.

164. *Heroica Carmeli regula, a sanctissimo dei propheta Elia vita et exemplo tradita. Ab Hierosolymitanis patriarchis Joanne et Alberto conscripto. Ab cuiusdam mustei scriptoris vilipendiis vindicata, per R. P. F. Valentinum a S. Amando (...)*. Imprès amb: *Appendix. Pomum discordiae, sive dissidii inter patrem Papebrochium et Carmelitas (...)* auctore R. P. F. Valentino a S. Amando, Coloniae [Colònia], apud Petrum Alstorff bibliopolam, 1682.

165. Valentin Beekmans, *Prodromus carmelitanus, sive R.P. Danielis Papebrochii jesuitae, Acta sanctorum colligentis, erga Elianum carmeli ordinem sinceritas velitatim et remissive discussa, e majori opere Elias heroicis inscripto, excerpta, zelo et studio R.P.F.*

Valentini a S. Amando [Appendix ad Prodrumum, Harpocrates jesuiticus Rduum Patrem Danielelem Papebrochium jesuitam salutaris silentii debitaque palinodiae monens, per R.P.F. Valentinum a S. Amando], Coloniae [Colònia], apud W. Friessem, 1682.

166. Justus Camus (pseud.), *Novus Ismael cuius manus contra omnes, & manus omnium contra eum, sive P. Daniel Papebrochius Jesuita omnes impugnans, orbi expositus*, Augustae Vindelicorum [Augsburg], typis Josue Brille-Maker, 1682.

167. Gai Juli Higi, Johann Gerhard Scheffer, *Hygini Quae hodie extant, adcurante Joanne Scheffero Argentoratensi, qui simul adjecit notas, hic admodum necessarias, cum indice verborum locutionumque rariorum, & dissertatione, de vero huius operis auctore. Accedunt & Thomae Munckeri in fabulas Hygini annotationes*, Hamburgi [Hamburg], ex officina Gothofredi Schultzen prostant & Amsterdami [Amsterdam], apud Joannem Janssonium a Waesberge, 1674. BC, ms. 677, p. 315. BC, ms. 677, p. 315 i suplement general f. 209v.

168. Philippe Labbe, Philippe Briet, *Concordia chronologica a Philippo Labbeo Biturico e Societate Jesu concinnata, & in duas partes tributa, technicam et historicam, quarum posteriorem absolvit Philippus Brietius eiusdem Societatis, ab anno MCCI ad a. MDCLXVI*, Parisiis [París], e typographia regia, 1670. Al manuscrit 677 no hi figura aquesta obra, a diferència de «Le Chronologue françois, histoire sacre, et profane», BC, ms. 677, p. 194; De Briet, els «Annales mundi», BC, ms. 677, p. 39 i suplement general f. 203v.

169. Thomas Muncker, *Mythographi Latini. C. Jul. Hyginus. Fab. Planciades Fulgentius. Lactantius Placidus. Albricus Philosophus. Thomas Munckerus omnes ex libris mss. partim, partim conjecturis verisimilibus emendavit, & commentariis perpetuis, qui instar bibliothecae historiae fabularis esse possint, instruxit. Praemissa est dissertatio de auctore, stylo, & aetate mythologiae, quae C. Jul. Hygini (...) nomen praefert*, Amstelodami [Amsterdam], ex officina viduae Joannis a Someren, 1681.

170. Andreas Magendie, *Antibarionius Magenelis, seu Animadversiones in Annales cardinalis Baronii, cum epitome lucubrationum criticarum Casauboni in tomi primi annos XXXIV [quibus accesserunt Davidis Blondelli Animadversiones in Annalium Baronii tom. I]*, Lugduni Batavorum [Leiden], apud Abrahamum Mestrezatium, 1679. Altres: Amsterdam, apud D. Du Fresne, 1675.

171. Jacques Oisel, *Thesaurus selectorum numismatum antiquorum quo, praeter imagines & seriem imperatorum romanorum a C. Iul. Caesare, ad Costantinum Magnum usque, quicquid fere monumentorum ex Romana antiquitate in nummis veteribus restatreconditum est. Cum singulorum succincta descriptione & accurata enarratione*, Amstelodami [Amsterdam], ex officina Henrici & Theodori Boom, 1677.

172. Johann Heinrich Otte, *Examinis perpetui in Annales Caesaris Baronii cardinalis centuria I qua quidem continentur vita et triumphus Christi, cursus et certamen apostolorum, virorumque apostolicorum, Evangelii propagatione*, Tiguri [Zuric], typis et sumptibus Davidis, Gessneri, 1676.

173. Charles Patin, *Familiae Romanae in antiquis numismatibus, ab Urbe condita, ad tempora divi Augusti. Ex bibliotheca Fulvii Vrsini, cum adjunctis Antonii Augustini, episc. Ilerdensis. Carolus Patin, doctor medicus Parisiensis, restituit, recognovit, auxit*, Parisiis [París], apud Joannem Du Bray, Petrum Variquet, et Robertum de Ninville, 1663 (ex typographia Petri Variquet, 1662).

174. Étienne Winand Pighius («Stephanus Vinandus Pighius»), *Annales Romanorum qui commentarii vicem suppleunt in omnes veteres historiae romanae scriptores. Tribus tomis distincti e quibus duo posteriores postumi, nunc primum in lucem exeunt, recensiti, aucti, & illustrati. Opera & studio Andreae Schotti, Antwerp. è Societate Jesu, cum Fastis Capitolinis à Pighio suppletis, Fastis Siculis à Schotto emendatis, & indicibus in tres annalium tomos, summa industria concinnatis*, Antverpiae [Anvers], ex officina Plantiniana, apud viduam & filios Joannis Moreti, 1615.

175. Théophile Raynaud (pseud. «Anselmus Solerius»), *De pileo, caeterisque capitis tegminibus tam sacris, quam profanis*, Amstelodami [Amsterdam], sumptibus Andreae Frisii, 1672 («editio novissima, emendata & figuris aeneis exornata»). Altres: Lió, J. Champion et C. Fourmy, 1655.

176. Esteve de Bizanci («Stephanus Byzantinus»), *Stefanos Peri poleon. Stephanus De Urbibus, quem primus Thomas de Pinedo Lusitanus Latii jure donabat & observationibus scrutinio variarum linguarum, ac praecipue Hebraicae, Phoeniciae, Graecae & Latinae detectis illustrabat. His additae praeter eiusdem Stephani fragmentum collationes Jacobi Gronovii, cum codice Perusino, unà cum gemino rerum & verborum indice ad Stephanum & Thomae de Pinedo Observationes*, Amstelodami [Amsterdam], typis Jacobi de Jonge, 1678. BC, ms. 677, p. 325 i suplement general f. 193.

177. Christoph Sand, *Notae & animadversiones in Gerardi Joannis Vossii libros tres de historicis latinis*, Amstelodami [Amsterdam], apud Janssonio-Waesbergios, 1677.

178. Adrien de Valois, *Notitia Galliarum ordine litterarum digesta. In qua situs, gentes, opida, portus, castella, vici, montes, silva, maria, flumina, fontes, lacus, paludes, insulae maritimae & amnicae, paeninsulae, pagi provinciaeque Galliae illustrantur; locorum antiquitates, varia eorum nomina, vetera ac nova, episcopatum ac monasteriorum origines, aliaque ad historiam francicam pertinentia notantur; geographi & historici graeci, romani ac nostri explicantur, & emendantur*, Parisiis [París], apud Fredericum Leonard typographum regis, serenissimi Delphini, & Cleri Gallicani, 1675. BC, ms. 677, p. 362.

179. Sertorio Orsato, *De Notis Romanorum commentarius in quo earum interpretationes quotquot reperiri potuerunt collegit, litterarum ordine digessit, observationes adjecit Sertorius Ursatus Patavinus*, Patavii [Pàdua], typis Petri Mariae Frambotti, 1672.

180. Adrien de Valois, *Rerum Francicarum usque ad Chlotarii senioris mortem libri VIII. Hadriani Valesii rerum Francicarum a Chlotarii senioris morte ad Chlotarii junioris monarchiam tomus II. Hadriani Valesii rerum Francicarum a Chlotarii minoris monarchia ad Childerici destitutionem tomus III*, Luteciae Parisiorum [París], sumptibus Sebastiani Cramoisy, archytypographi regis, & reginae regentis, et Gabrielis Cramoisy,

1646-1658. El primer volum també porta el títol de «Gesta veterum Francorum». BC, ms. 677, p. 362.

181. Vittorio Siri, *Memorie recondite dall'anno 1601 fino al 1640. Volume primo* [-ottavo], distints impressors, 1677-1679: Ronco, s.n.; París, appresso Sebastiano Mabre-Cramoisy; Lió, appresso Anisson e Posuel.

182. «Apologia politica contra el conde M[...] en defensa del duq. de Arcos in 12».

183. Probablement, Manuel Fernandes de Vila Real, *Anticaramuel o defença del manifesto del Reyno de Portugal. A la Respuesta que escrevio don Juan Caramuel Lobkowitz* (...), París, en la officina de Miguel Blageart, 1643. Sobre l'obra *Joannes Bargantinus Lusitaniae illegitimus rex demonstratus* de Caramuel, vegeu núm. 187.

184. Juan Caramuel Lobkowitz, *Declaracion mystica de las armas de España, invictamente belicosa*, Brussel·les, en casa de Lucas de Meerbeque, 1636.

185. Gaspar Sala, *Epitome de los principios, y progressos de las guerras de Cataluña en los años 1640 y 1641 y señalada vitoria de Monjuyque*, Barcelona, por mandado de los señores deputados, por Pedro Lacavalleria, 1641. Altres: Lisboa, en Barcelona por Pedro Lacavalleria, año 1641, e agora impresso em Lisboa pello mesmo original por Antonio Alvarez, 1641.

186. David Blondel, *Genealogiae Francicae plenior assertio. Vindiciarum Hispanicarum, novorum luminum, lampadum historicarum et commentorum libellis, Lotharingia masculina, Alsatia vindicata, stemma Austriacum, de pace cum Francis ineunda consilium, de ampulla Remensi disquisitio, & Tenneurius expensus, a Joanne Jacobo Chiffletio inscriptis, ab eoque in francici nominis injuriam editis inspersionum, omnimoda eversio. Tomus primus* [-secundus], Amstelaedami [Amsterdam], ex typographeio Joannis Blaeu, 1654 (a l'anvers del fals títol del segon volum: «absoluta 2i voluminis editio 6º id. septembres»).

187. Juan Caramuel Lobkowitz, *Joannes Bargantinus Lusitaniae illegitimus rex demonstratus a d. Joanne Caramuel Lobkowitz Dunensi* (...) *Translatu in idioma Latinum a d. Leandro vander Bandt Dunensi*, Lovanii [Lovaina], typis Everardi de Witte, 1642.

188. Vegeu n. 31.

189. Philippe Labbe, *De scriptoribus ecclesiasticis, quos attigit eminentiss. s.r.e. card. Robertus Bellarminus, philologica et historica dissertatio* (...) *Duobus tomis*, Parisiis [París], apud Sebastianum Cramoisy, regis & reginae architypographum, 1660.

190. Bartolomeo Marliani, *Annales consulum, dictatorum, censorumque Romanorum à condita urbe usque ad Ti. Caesarem. Eiusdem in eosdem, ac triumphos commentarius*, Romae [Roma], ex officina Antonii Bladi impressoris cam. [Vincenzo Luchino], 1560.

191. Ottavio Strada, *Genealogia et series serenissimorum & potentissimorum Austriae ducum, archiducum, regum, et imperatorum: eorumque illustriss. conjugum, et liberorum utriusque sexus* (...) *Authore Octavio de Strada a Rosberg* (...), Lugduni Batav. [Leiden], s.n., 1664 (2º). Altres: Leiden, prostant apud Hackios, 1664 (edició «nunc primum aeri incisa, & publico usui data», 4º).

192. Jean Samblancat, *Index comitum Ruscinonensium*, Tolosae [Tolosa], apud Petrum d'Estey, 1642.

193. Lodovico Caracciolo, *Ludovici Caraccioli comiti Parmensis Speculum principum. Sive Princeps politicus, a primis annis ad ultimam usque senectutem perfecte institutus, ut secundum vera politicae praecepta, ac consilia perfectissimam recte gubernandi ac feliciter dominandi methodum cum pacis, tum belli tempore teneat.* (...) *Addito indice verborum, sententiarum, ac rerum notabilium locupletissimo*, Placentiae [Piacenza], ex typographia Camerali, 1659.

194. Philippe Labbe, *Bibliotheca bibliothecarum curis secundis auctior. Accedit bibliotheca nummaria in duas partes tributa. I. De Antiquis numismatibus. II. De Monetis, ponderibus & mensuris cum mantissa antiquariae supellectilis ex annulis,* (...) *cura & studio R.P. Philippi Labbe* (...) *Additus Joann. Seldeni Angli liber de Nummis*, Rothomagi [Rouen], excudebat Antonius Maurry, impensis Ludovici Billaine, Bibliopolae Parisiensis, 1678 («editio 3 auctior, & meliori ordine disposita»). Altres: Paris, apud Ludovicum Billaine, 1664; Rouen, excudebat Thomas Maurry, impensis Ludovici Billaine, bibliopolae parisiensis apud quem prostat, 1672.

195. Ambrogio Marliani, *Theatrum politicum in quo quid agendum sit a principe, & quid cauendum, accurate praescribitur. Elogiis, adagiis, emblematis, notis academicis, hieroglyphicis, & variis historiarum monimentis insignitum*, Romae [Roma], typis Francisci Corbelletti, instante Octavio Inghiriano, 1631. Altres (en 8°): Gdańsk, sump. Georgii Forsteri, 1655; Nuremberg, sumptibus Balthasaris Joachimi, & Martini Endterorum, 1684.

196. Michael Piccart, *Observationum historico-politicarum, decades sex priores Michaelis Piccarti fr. professoris Norici. Cum episodio decadis unius narrationum ridicularum*, Norimbergae [Nuremberg], impensis Simonis Halbmayeri, 1624 («editio secunda»). Altres: Amberg, e typographeo Forsteriano, 1613-1616; Nuremberg, typis & impensis Simonis Halbmayeri, 1621.

197. Willibald Pirckheimer, *Opera politica, historica, philologica et epistolica, cum Alberti Dureri, civis Noribergensis (...) figuris aeneis. Adjectis opusculis Pirckheimeri auspicio concinnatis: Clarae Pirckheimerae abbatissae, Conradi Celtis, Johannis Stabii, Christophori Scheurli, Eobani Hessi, epistolae variae variorum eius aevi doctissimorum quorumque virorum ad Pirckheimerum. Una cum Cunradi Rittershusii ic. et antecessoris Altorphini commentario de vita & scriptis Pirckheimeri. Omnia nunc primum edita ex Bibliotheca Pirckheimerana V.N. Johannis Imhofii, patricii Norimbergensis; collecta, recensita ac digesta a Melchiore Goldasto, Haiminsfeldio*, Francofurti ad Moenum [Frankfurt], apud Hermannum a Sande, 1665. Altres: Frankfurt, excudebat Joh. Bringerus, impensis Jacobi Fischeri, 1610.

198. Jan Van Den Wouwere, *Panegyricus Austriae serenissimis archiducibus Belgicae clementissimis, piissimis, optimis principibus patriae parentibus scriptus*, Antuerpiae [Anvers], ex officina Plantiniana, apud Joannem Moretum, 1609.

199. Fabio Albergati, *Le morali del signor Fabio Albergati tomo primo* [-secondo], Roma, per Giacomo Dragondelli, 1664. Altres: Bolonya, per Vittorio Benacci, 1627; *Discorsi politici del signor Fabio Albergati ne i quali viene riprovata la dottrina politica di Gio. Bodino, e difesa quella di Aristotile (...)*, Roma, per Giacomo Dragondelli, 1664. Altres: Roma, L. Zannetti, 1602; Venècia, appresso Gio. battista Ciotti, 1603. Ambdós títols foren publicats dins *Opere del signor Fabio Albergati divise in sette tomi*, Roma, per Giacomo Dragondelli, 1664 («Ristampate, e con diligenza ricorrette»).

200. Fabio Albergati, *La republica regia del signor Fabio Albergati tomo primo* [-secondo], Roma, per Giacomo Dragondelli, 1664. Altres: Bolonya, per Vittorio Benacci, 1627. Vegeu núm. 199.

201. Gasparo Bragaccia, *L'ambasciatore del dottore Gasparo Bragaccia piacentino. Libri sei. Opera nella quale si hanno avvertimenti politici, & morali per gli ambasciatori, & intorno quelle cose, che sogliono accadere all'ambasciarie. Utilissima all gioventu (...)* *Tratta dalla pratica, confermata dalla civile, e morale, & coll'istoria illustrata*, Pàdua, appresso Francesco Bolzetta libraro, 1626 i 1627.

202. Lorenzo Crasso, *Elogii d'huomini letterati scritti da Lorenzo Crasso*, Venècia, per Combi, & La Nou, 1666. Títol del segon volum: *Degli elogi degli huomini letterati scritti da Lorenzo Crasso*.

203. Filadelfo Mugnos, *Teatro genologico delle famiglie nobili titolate feudatarie ed antiche nobili del fidelissimo Regno di Sicilia viventi ed estinte. Parte prima* [-terza], Palerm, per Pietro Coppola, 1647-1670. Tres volums; títol dels vols. 1 i 2: *Teatro genologico delle famiglie nobili di Sicilia*.

204. Scipione Ammirato, *Delle famiglie nobili napoletane di Scipione Ammirato parte prima, le quali per leuar'ogni gara di precedenza sono state poste in confuso*, Florència, appresso Giorgio Marescotti, 1580. Altres: Florència, appresso Gio. Donato, e Bernardino Giunti, & compagni, 1615. *Delle famiglie nobili napoletane di Scipione Ammirato. Parte seconda. Poste in confuso con due tavole*, Florència, per Amadore Massi da Furlì, 1651.

205. Federico Federici, *Della famiglia Fiesca trattato dell'ecc.mo signor Federico Federici*, Gènova, per Gio Mar.a Faroni, c. 1650.

206. Carlo de Lellis, *Discorsi delle famiglie nobili del Regno di Napoli. Parte prima* [-terza], Nàpols, nella stampa di H. Savio; nella stampa di G.F. Paci; per gli eredi di Roncagliolo, 1654-1671.

207. Vittorio Siri, *Del Mercurio, ovvero historia de' correnti tempi, tomo XIII*, París, Sebastiano Cramoisy, 1674. BC, ms. 677, p. 318: consten els toms 1-3 (3 bis) i «Lib. Pmo. 2do et 3o». Al suplement general també consten els toms 1-2 (f. 193v), 3 (f. 197) i sense indicacions (f. 199).

208. Paulus Orosius, *Paulo Orosio tradotto di latino in volgare per Giovanni Guerini da Lanciza novamente stampato* [Toscolano], P. Alex Pag. Benacenses. F. Bena. V.V., imprès entre 1527 i 1533.

209. Luc d'Achery, Jean Mabillon, *Acta sanctorum ordinis S. Benedicti, in saeculorum classes distributa* (...) *Quod est ab anno christi M. ad MC. Colligere Colligere coepit Dominus Lucas d'Achery* (...) *D. Johannes Mabillon* (...) *absolvit, illustravit, ediditque, cum indicibus necessariis*, Luteciae Parisiorum [París], distints impressors, 1668-1701: apud Ludovicum Billaine; apud Carolum Savreux; apud viduam Edmundi Martin, et Johannem Boudot; Caroli Robustei. A l'inventari de la Biblioteca Dalmases s'hi registraren 9 toms (*saecula* 1-6), BC, ms. 677, p. 223 i suplement general f. 207.

210. Jean Mabillon, *Museum italicum seu Collectio veterum scriptorum ex Bibliothecis italicis eruta, complectens iter italicum litterarium, opuscula varia Patrum et vetera monumenta, cum sacra mentario et paenitentiali Gallicano; antiquos libros rituales Romanae Ecclesiae, cum commentario in ordinem Romanum, studio et labore D. Johannis Mabillon et D. Michaelis Germain*, Lutetiae Parisiorum [París], apud viduam Edmundi Martin et Joannis Boudot, 1687-1689. BC, ms. 677, suplement general, f. 193.

211. Luc d'Achery, *Veterum aliquot scriptorum, qui in Galliae bibliothecis, maxime Benedictinorum, latuerant, Spicilegium. Tomus I [-decimus-tertius] continet* (...) *Prodeunt nunc primum in lucem opera et studio*, Parisiis [París], apud Carolum Savreux, 1655-1677 (i altres impremtes: apud viduam Edmundi Martini). Tot i que al manuscrit 618 no es precisa el nombre de volums, a diferència del manuscrit 677, l'obra en comprèn 13: BC, ms. 677, p. 72.

212. Jean de Launoy, «Opera omnia». Les obres completes d'aquest teòleg i historiador francès (1603-1678) no foren publicades fins al 1731 a Ginebra. Per la cronologia, doncs, es tractaria o d'un recull factici o, més probablement, d'una referència al conjunt dels títols apareguts fins a la primeria del Set-cents. A l'inventari de la Biblioteca Dalmases hi figuraven les obres següents: «Varia Aristotelis fortuna», «de privilegiis», «Remarques sur un livre – de la imitacion de Jesuchrist», BC, ms. 677, pp. 195 i 197 i suplement general f. 209v.

[213-222] Deu anotacions marginals sobre els *Usatges* i la noblesa catalana (referències no bibliogràfiques).

223. Girolamo Dandini, *Ethica sacra hoc est De virtutibus, et vitiis libri quinquaginta, quibus ex sacrarum litterarum, & veterum patrum sententia. Hominum formantur mores, religionis non pauca stabiliuntur dogmata, pluresque antiquitate confirmantur Ecclesiae ritus*, Antuerpiae [Anvers], apud viduam Reneri Slegheers, 1676. Altres: Cesena, apud Nerium, sumptibus Turrinum, 1651.

224. Pierre-François Chifflet, *Dissertationes tres. I. De uno Dionysio, primum Areopagita et episcopo Atheniensi, tum deinde Parisiorum apostolo. II. De loco, tempore et caeteris adjunctis conversionis Magni Constantini ad fidem christianam. III. De sancti Martini Turonensis episcopi temporum ratione*, Parisiis [París], sumptibus Joannis de La Caille, 1676.

225. *Confutatio collectionis locorum quos Jesuitae compilarunt, tanquam sibi contumeliosos et injurios ex defensione epistolae illustrusimorum et reverendissimorum Galliae*

episcoporum et censurae sacrae theologiae facultatis Parisiensis a Petro Aurelio [J. Duvergier de Hauranne] edita, s.ll., s.n., 1633.

226. Hermann Crombach, *Primitiae gentium seu Historiae SS. Trium Regum Magorum Evangelicorum, et Encomium quibus praerogativae eorum, genus, patria, & expectatio sideris ac Messiae, profectio, stella duce, Hierosolymam, & adoratio Christi in Bethlehem: Commentario in caput S. Matthaei illustrata. Item reditus, res gestae, martyrium, translationes variae, et novissima Coloniae Agrippinam cum aliis sanctorum reliquiis, cultu sanctorum corporum, et effigie agustissimae structurae metropolitanae Coloniensis ecclesiae, qualis futura erit, in aes incisa, e sacris literis, SS. Patrum, et optimorum scriptorum antiquis monumentis, variorum, locorum traditionibus, vestigiis, et inscriptionibus eruuntur. Opere tripartito (...) cum indice quadruplici, capitum, rerum memorabilium, locorum S. Scripturae, & pro concionatoribus in dominicas & festa totius anni, locupletissimo, Coloniae Agrippinae [Colònia] apud Joannem Kinchium, 1654. BC, ms. 677, p. 66.*

227. Hermann Crombach, *Vita et martyrium S. Ursula et sociarum undecim millium virginum etc. Ex antiquis monumentis bona fide descriptum notabilibus argumentis quibus historiae fides satis solide fundari posse videatur confirmatum et in duos distinctum tomos, Coloniae Agrippinae [Colònia], sumptibus Hermanni Mylii Birckmanni, excudebat Arnoldus Kempens, reip. Coloniensis typographus, 1647. BC, ms. 677, p. 66.*

228. Egidi Romà («Egidius de Columna»), *Defensorium seu correctorium corruptorii librorum Doctoris Angelici S. Thomae Aquinatis, in Guilhelmi Lamerensis Thomae Mastigis corruptorium, a mendis (...) expurgatum (...) opera R. P. Gualteri Henrici Strevesdorff, Coloniae Agrippinae [Colònia], apud Joannem Wulffrath, 1624 (8º). Altres (4º): Nàpols, apud Franciscum de Thoma, 1644. BC, ms. 677, p. 61 i suplement general f. 194.*

229. Jean Baptiste Guesnay, *Magdalena massiliensis advena, seu de Adventu Magdalenae in Gallias et Massiliam appulsu, disquisitio theologica historica, Lugduni [Lió], sumptibus Hieronymi de La Garde, 1643. BC, ms. 677, p. 125.*

230. Michel Jourdain, *Ratio vindicatrix calumniae, contra negantem adventum Lazari, Magdalenae et Marthae in Provinciam, Aquis-Sextiis [Ais de Provença], typis Joannis Roize, 1644. BC, ms. 677, p. 180.*

231. Aubert Le Mire («Aubertus Miraeus»), *Bibliotheca ecclesiastica, sive Nomenclatores VII veteres S. Hieronymus presbyter et doctoris Ecclesiae, Gennadius Massiliensis, S. Ildefonsus Toletanus, Sigebertus Gemblacensis, S. Isidorus Hispalensis, Honorius Augustodunensis, Henricus Gandavensis. Aubertus Miraeus. - Bibliotheca ecclesiastica, sive de Scriptoribus ecclesiasticis, qui ab anno 1494 quo Johannes Trithemius desinit ad usque tempora nostra floruerunt, pars altera; Auberti Miraei, (...) opus posthumum. Aubertus Van den Eede (...) publicabat, Antverpiae [Anvers], apud Jacobum Mesium, 1639-1649. BC, ms. 677, p. 230.*

232. Daniel Naydingherus, *Quaestiones excerptae ex explanatione P. Urciani min. reg. obs. in hymnum mortuorum. A Daniele Naydinghero. An papa concedens facienti*

hoc possit animam, quam volverit de Purgatorio liberare: id praestans voti compos sit. An suffragia damnatis beatis ve prosint: & quid de factis per pure malos (...), Perusiae [Perusa], ex typographia Vincentii Columbarii, 1609.

233. Michael Seneschal, *Trias evangelica, sive, Quaestio triplex de anno, mense, et die Christi nati, baptizati, et mortui, qua natalis anno XL Juliano, quinto ante aeram vulgarem desinenti, baptismus anno aerae vulgaris XXVII exeunti, aut XVIII ineunti, mors martio anni vulgaris XXXI vindicatur, Leodii* [Lieja], ex officina typographica Joan. Mathiae Hovii, 1669-1670. Format (4°) no coincident amb l'indicat al ms. 618 (8°). BC, ms. 677, p. 315.

234. Jean Baptiste Thiers, *Exercitatio, adversus Johannis de Launoy, Constantiensis, theologi Parisiensi, dissertationem de auctoritate negantis argumenti*, Parisiis [París], apud Simonem le Sourd, 1662. BC, ms. 677, p. 335.

235. Brunno Neusser, *Prodomus velitaris, in quo, s. Augustinus Hipponensis, sanctissimi Galliarum episcopi, eminentissimi cardinales Baronius, & Bellarminus, & centeni societatis scriptores vindicantur à calumniis, convinciis, imposturis, quibus scatet opus tripartitum Henrici de Noris in historiam pelagianam, de quinta synodo oecumenica, & Vindicias Augustinianas*, Moguntiae [Magúncia], sumptibus Joannis Petri Zubrodt, 1676.

236. Alessandro Alessandri, *Genialium dierum libri sex. Editio ultima. A multis mendis expurgata, pristinoque nitore diligentissimè restituta. Adjectus est insuper rerum & verborum magis insignium locupletissimus atque utilissimus index*, Lugduni [Lió], apud Paulum Frfflon [Frellon], 1616. Altres (8°): París, apud Joannem Brachonier, 1566; París, apud Joannem Macaeum, 1570; París, apud Aegidium Gorbinum, 1579; Frankfurt, apud Andreae Wecheli heredes, Claudium Marnium & Joan. Aubrium, 1591; Frankfurt, Francoforti, ex officina typographica Nicolai Bassaei, 1594.

237. Francisco de Mendonça, *Commentariorum in IV libros Regum tomus primus* [-tertius], Lugduni [Lió], sumpt. Laurentii Anisson, & soc., 1647. Altres: Lió, sumptibus Jacobi Cardon & Petri Cavellat, 1622-1623; Lió, sumptibus Jacobi Cardon, 1629-1632; *Commentariorum ac discursibus moralium in regum libros tomi tres. Varia ac iucunda eruditione nec non discursibus moralibus ad omnem concionum materiam utilissimis huculenter instructi. Novis curis reuisi et indicibus illustrati*, Colònia, sumptibus Petri Henningii, 1634. Lió, sumpt. Gabrielis Boissat & soc., 1636-1637. BC, ms. 677, p. 226 i suplement general f. 205v.

238. Francisco de Mendonça, *Viridarium sacrae et profanae eruditionis*, Lugduni [Lió], sumptib. Laurentii Anisson & Soc., 1649 («nunc auctius tertiusque lucem videt»). Altres: Lió, sumptibus Jacobi Cardon, 1632; Lió, sumptib. Gabrielis Boissat & sociorum, 1635; Colònia apud Jacobum Promper, 1701 (12°). BC, ms. 677, p. 226 i suplement general 196v.

239. Jean de Chokier de Surlet, *Thesaurus politicorum aphorismorum in quo principum, consiliarorum, aulicorum, legatorum institutio, in Onosandri Strategicum sive*

De imperatoris institutione, ad disciplinam militarem spectantes. Accedunt seorsim facis historiarum centuriae duae, quarum prima continet mores diversarum gentium, altera ritus sacros ad intelligentiam cūmprofanarum, tūm sacrarum historiarum, illarumque studiosis apprimè utilis, Coloniae Agrippinae [Colònia], sumptibus viduam & haeredes Joannis Antonii Kinchii, 1687. Altres: Roma, apud Bartholomaeum Zannettum, 1611 (imprimebat Bartholomaeus Zannettus, 1610); Magúncia, sumptibus Joannis Theobaldi Schonvvetteri, 1613 («editio juxta romanam secunda»); Magúncia, sumptibus Joannis Theobaldi Schonvvetteri, 1615; Magúncia, impensis Joannis Godofridi Schonvvetteri, 1619 («editio juxta Romanam quarta auctior & correctior»); Frankfurt, impensis Egenolphi Emmelii, 1619 («editio juxta Romanam quarta auctior & correctior ac secundum censuram Catholicam cum permissione & privilegio superiorum prodiit»); Colònia, apud Joannem Antonium Kinchium, 1649 i 1653. BC, ms. 677, p. 56.

240. Girolamo de Marini (pseud. «Anonymus de Arminis»), *Observationes Anonymi de Arminis ad Annales ecclesiasticos Henrici Spondani Apamiarum in Gallia episcopi, quibus expenduntur nonnulla eiusdem Spondani de aliquibus principibus, nationibusque elogia* (...) [Gènova, per Benedetto di Guasco], 1656.

241. Probablement, Antonio Jaramillo, *Apologia pro veritate contra varias imposturas & accusationes publicas, Hispanice vulgatas adversus personam & libros P. Danielis Papebrochii ipsumque Societatis Jesu Institutum*, Antuerpiae [Anvers], apud viduam et heredes Henrici Thieullier, 1698. Format (4º) no coincident amb l'indicat al ms. 618 (2º). Es tracta de la traducció llatina de l'*Apologia, la verdad contra varias imposturas y acusaciones publicas compuesta por el padre Antonio Xaramillo, de la Compañia de Jesus* (...), Madrid, s.n., 1697.

242. Vegeu núm. 14.

243. Quint Curci Ruf, *De la vida, y acciones de Alexandro el Grande, traducido de la lengua latina en la española por d. Matheo Ybañez de Segovia y Orellana, marqués de Corpa, cavallero del Orden de Calatrava*, Madrid, en la imprenta de los herederos de Antonio Romàn, a costa de Antonio Bizarròn, mercader de libros, 1699. BC, ms. 677, p. 147.

244. José Sáenz de Aguirre, *Ludi Salmanticensis, seu, Theologia florulenta, in qua plerumque de SS. angelis, praesertim tutelaribus, et geniis illorum antistrophis, copiose luditur ac disseritur* (...) *opus varium, et polymathia plenum* (...) *nunc in espistolicas dissertationes divisum*, Salmanticae [Salamanca], ex officina Melchioris Estevez, 1668. BC, ms. 677, p. 4 i suplement general f. 198v.

245. José Sáenz de Aguirre, *Philosophia nov-antiqua, seu Disputationes in universam physiologiam Aristotelis, cuius antiquae sententiae (exceptis quae ad aeternitatem mundi attinent) sicut & d. Thomae, plerumque noviter elucidantur, speciatim fulciuntur, & ab impugnationibus, praesertim recentibus, vindicantur. Opus universis naturae speculatoribus utilissimum, iisque ingenti subsidio futurum qui ad aggredienda aut subeunda in*

scholis certamina sese accingunt, Salmanticae [Salamanca], apud Lucam Perez, 1672-1673 i 1675. BC, ms. 677, p. 4.

246 i 247. José Sáenz de Aguirre, «Philosophia Morum» i *De virtutibus et vitiis disputationes ethicae, in quibus accurate disseritur quidquid ferè spectat ad Philosophiam moralem, ab Aristotele traditam Decem libris Ethicorum ad Nicomachum* (...), Romae [Roma], ex typographia Antonii de Rubeis, 1697 i 1698. Altres: Salamanca, apud Lucam Perez, 1677. BC, ms. 677, p. 4 i suplement general ff. 196v i 209.

248. José Sáenz de Aguirre, *Auctoritas infallibilis et summa cathedrae S. Petri, extra et supra concilia quaelibet, atque in totam Ecclesiam, denuo stabilita ex monumentis antiquitatis Christianae* (...) *adversus declarationem nomine illustriss. cleri Gallicani editam Parisiis die XIX Martii MDCLXXXII & in quorundam DD. Parisiensium, & Belgarum theses. Opus* (...) *contextum ex sacris litteris, traditionibus, conciliis, testimoniis patrum, historia ecclesiastica et damnatione omnium praecipuarum haereson ab initio ecclesiae ad haec usque tempora* (...) *Accessit ratio eorum quae gesta sunt ab eodem SS. D.N. Innocentio XI adversus praetensa iura regis christianissimi Ludovici XIV in quasdam ecclesias, et in aliquot praesules Galliae: insuper & tractatus appendix, in quo ostenditur, S. Anselmum archiepiscopum Cantuariensem fuisse eximium defensorem cathedrae S. Petri, adversus rebelles, praesertim Graecos & longè contraria praedictae declaratione tradidisse*, Salmanticae [Salamanca], apud Lucam Perez, academiae Salmant. typographum, 1683. BC, ms. 677, p. 3.

249. Jakob Voorbroek («Jacobus Perizonius»), Ulrik Huber, *Jacobi Perizonii cum viro amplissimo Ulrico Hubero Disquisitio de praetorio cum alibi, tum maxime in urbe Roma eiusque praet. praefecto, ac vero sensu verborum Pauli, Phil. I, 13. In qua multa etiam alia ad antiquitatis stadium pertinentia, veluti, de jurisdictione caesarum, auditoriis judicialibus, palatiis etc. Pertractantur, variaque veterum auctorum loca illustrantur. Accedit eiusdem dissertatio de augustea orbis terrarum descriptione, et loca lucae eam memorantis, quibus nunc accessionibus aucta, postquam primum anno 1682 in lucem prodiiisset*, Lugduni Batavorum [Leiden], apud Fredericum Haaringium, 1696. Altres: Franeker, apud Joh. Gyselaar, ordd. Frisiae atque eorundem academiae typogr. ord., 1690.

250. Philipp Jakob Spener, *Insignium theoria seu Operis heraldici pars generalis, quae circa insignia, horum originem, scuta eorumque partitiones, metalla, colores, figuras, galeas, apices, aliasque scutorum appendices et consecraria studioso historiarum et vitae civilis nosse proficuum visum est, ex disciplina fecialium et moribus receptis, exhibens*, Francofurti ad Moenum [Frankfurt], sumptibus Joannis Davidis Zunneri, 1690.

251. Probablement, Gaspard de Tende, «sieur» de Hauteville, *Relation historique de Pologne contenant le pouvoir de ses rois, leur élection & leur couronnement, les privileges de la noblesse, la religion, la justice, les moeurs & les inclinations des Polonois; avec plusieurs actions remarquables*, París, chez Jacques Villery, 1697. Altres: París, Jacques Villery, 1686; París, chez Nicolas Legras.

252. Probablement, Nicolas de Fer i Charles Inselin, *Le nouveau plan de Barcelonne comme il est aujourd'huy assiégée par les armées du roy sous les ordres de M. le duc de Vendôme par terre et de Mr le comte d'Etrée par mer au mois de juin 1697*. Mis au jour par N. de Fer; Inselin fecit, Paris, chez l'auteur, 1697. 38,2 x 52,7 cm.

253. Louis-Sébastien Le Nain de Tillemont, *Memoires pour servir à l'histoire ecclesiastique des six premiers siecles. Justifiez par les citations des auteurs originaux. Avec une chronologie, ou l'on fait un abrege de l'histoire ecclesiastique & profane; & des notes pour éclaircir les difficultez des faits & de la chronologie. Tome premier [-seizieme] (...) Par le sieur D. T.*, Paris, chez Charles Robustel, 1693-1712 (distints impressors: Lambert Roulland, Pierre Ballard, Jean de Sant Aubin i la vídua de Jean de Saint Aubin, la vídua de Louis Vaugon, Charles Huguier). A partir de la primera part del tom IV, el títol inclou el nom de l'autor. Altres: Brussel-les, chez Eugene Henry Fricx, imprimeur du roy, 1694-1719.

254. Louis-Ellies Du Pin o Dupin, *Nouvelle bibliotheque des auteurs ecclesiastiques. Contenant l'histoire de leur vie. Le catalogue, la critique, et la chronologie de leurs ouvrages. Le sommaire de ce qu' ils contiennent. Un jugement sur leur stile, et sur leur doctrine. Et le denombrement des differentes editions de leurs oeuvres. Tome premier [-dix-neuvieme]*, jouxte la copie a Paris, chez Andre Pralard, 1690-1715. Altres: París, chez Andre Pralard, 1688-1691 («seconde edition reveue & corrigee», toms 1-5). A l'inventari de la Biblioteca Dalmasas s'hi registraren els 19 toms i un volum o «supplement ou dissertations» (t. 1-2): BC, ms. 677, p. 82 i suplement general f. 206.

255. Mathieu Petit-Didier, *Remarques sur la bibliothèque des auteurs ecclésiastiques de M. Du Pin* [toms 1-3], París, chez Pierre Emery, 1691-1696. Altres: París, chez Daniel Hortemels, 1691; París, chez la veuve de Pierre Bouillerot, 1692; París, chez la veuve de Charles Coignard, 1696. El mateix Du Pin va respondre als comentaris de Petit-Didier: V. *Des auteurs du VIIe et du VIIIe siècle de l'Église, avec une réponse aux remarques des PP. de la congrégation de Saint-Vannes, sur le premier tome de cette bibliothèque*.

256. Atanasius Kircher. A l'inventari de la Biblioteca Dalmasas hi consten dos títols: «Arca Noe» i «Joco-Seriorum naturae et artis sive Magiae naturalis Centuria tres». BC, ms. 677, p. 191 i suplement general f. 196.

257. Vegeu núm. 53.

258. Pierre Bayle, *Dictionnaire historique et critique. Tome premier [-second], premiere [-seconde] partie*, Rotterdam, chez Reinier Leers, 1697. BC, ms. 677, p. 23.

259. [Jean Le Clerc, Corand de La Crose i Jacques Bernard], *Bibliothèque universelle et historique*, Amsterdam, Wolfgang, Waesberge, Boom i Van Someren (H. Schelte, A. Schelte, les héritiers de A. Schelte), 1686-1702 (25 vols., 12º). A l'inventari de la Biblioteca Dalmasas hi figuren 18 toms dels anys 1686-1691: BC, ms. 677, pp. 170-171.

260. Antonio Pagi, *Critica historico-chronologica in Annales eminent. et reverend. Caesaris cardinalis Baronii, illustrissimi & reverendissimi Henrici Spondani Appamiarum*

episcopi, eius epitomatoris, ordine servato. In qua rerum narratio defenditur, illustratur, suppletur, Lutetiae Parisiorum [París], apud viduam Edmundi Martin, Joannem Boudot, & Stephen Martin, 1689 (excudebat Gabriel Martinus, 1688).

261. Pierre de Marca, Étienne Baluze, *Illustrissimi viri Petri de Marca archiepiscopi Parisiensi Dissertationum de concordia sacerdotii et imperii seu De libertatibus ecclesiae Gallicanae libri octo. Quorum quatuor ultimi nunc primum eduntur opera & studio Stephani Baluzii tutelensis*, Parigi [París], apud Franciscum Muguët, typographum regium, 1663 i 1669. BC, ms. 677, p. 216 i suplement general f. 209v.

